

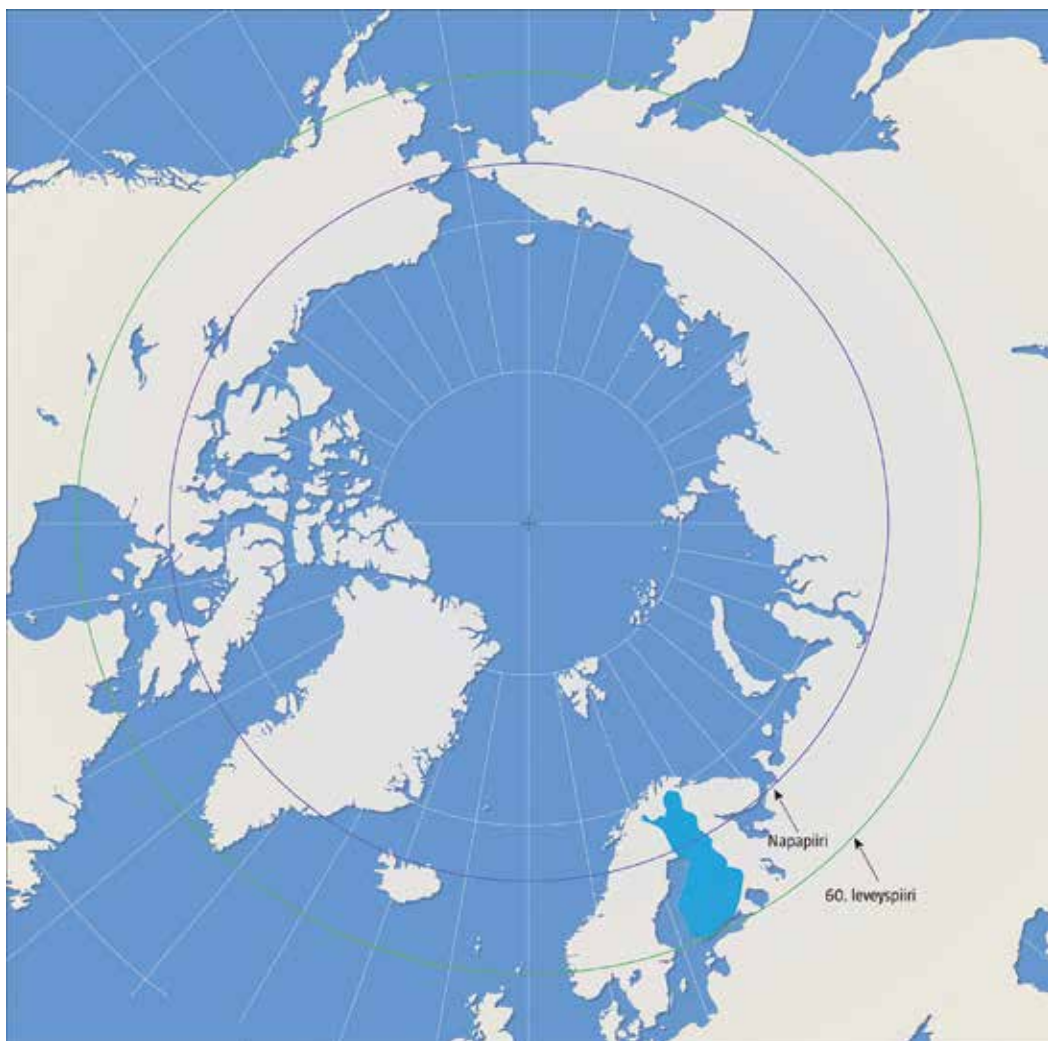

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Suomen arktinen strategia 2013

Valtioneuvoston periaatepäätös 23.8.2013

Suomen arktinen strategia 2013

Valtioneuvoston periaatepäätös 23.8.2013

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILULEHTI 23.8.2013	
Julkaisun laji Julkaisu	Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Suomen arktinen strategia 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös 23.8.2013 (Finlands arktiska strategi 2013. Statsrådets principbeslut 23.8.2013)			
Tiivistelmä Suomen uusi arktinen strategia määrittelee Suomen arktisen politiikan tavoitteita ja keinoja niiden edistämiseksi. Strategiassa käsitellään alueen asukkaita, koulutusta, tutkimusta, taloutta, infrastruktuuria, ympäristöä, vakautta ja kansainvälistä arktista yhteistyötä. Suomen arktisen strategian uusimisen taustalla on arktisen alueen painoarvon kasvu ja vahvistunut näkemys koko Suomesta arktisena maana. Suomella on monipuolista arktista osaamista ja vahva intressi olla mukana arktisen alueen kehityksessä. Uusi arktinen strategia korostaa tätä tahtoa. Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa 22.6.2011 viitataan arktiseen strategiaan ja toiminnan tehostamiseen. Edellinen strategia vuodelta 2010 painottui ulkosuhteisiin. Uusi strategia on edeltäjänsä laaja-alaisempi. Siinä tarkastellaan Suomen arktisen aseman vahvistamista, avautuvia liiketoimintamahdollisuuksia, ympäristöä, turvallisuutta ja vakautta, maan pohjoisten alueiden asemaa, kansainvälistä yhteistyötä sekä arktista osaamista laajasti ymmärrettyinä. Hallitus hyväksyi iltakoulussaan 10.10.2012 arktiset linjaukset. Uuden strategian näkökulmissa on sisäänrakennettuna hallituksen linjauksien neljä pilaria: arktinen maa – arktinen osaaja – kestävä kehitys ja ympäristön reunaehdot – kansainvälinen yhteistyö. Näistä syntyy kokonaisuutena Suomen arktinen rooli. Suomen tavoitteena on lisätä arktiselle alueelle kasvua ja kilpailukykyä tukevia painotuksia arktista ympäristöä kunnioittaen. Strategian uudistuksen valmisteli pääministerin 31.10.2012 asettama työryhmä, johon nimettiin edustaja kaikista ministeriöistä. Vastuuvirkamiesverkoston puheenjohtajana toimi arktinen suurlähettiläs Hannu Halinen. Avainministeriöiden kansliapäälliköt valtiosihteeri Olli-Pekka Heinosen johdolla ohjasivat strategiatyötä. Työtä on tukenut Valtioneuvoston asettama arktinen neuvottelukunta, joka kokoontui valtiosihteeri Heinosen johdolla.			
Avainsanat Suomen arktinen strategia, arktinen alue			
Sarjan nimi ja numero Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2013		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 64
ISBN paino 978-952-287-057-5	ISBN PDF 978-952-287-058-2	ISSN PDF 1799-7828	ISSN PDF 0782-6028
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelu Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisu Lisätietoja: julkaisu@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston kanslia	Luottamuksellisuus Julkinen	Painopaikka Edita Prima, 2013	

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 23.8.2013	
Typ av publikation Publikation		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Publikationens namn Finlands arktiska strategi 2013. Statsrådets principbeslut 23.8.2013			
Referat <p>Finlands nya arktiska strategi fastställer målen för Finlands arktiska politik och de sätt på vilka de ska främjas. I strategin behandlas invånarna, utbildningen, forskningen, ekonomin, infrastrukturen, miljön och stabiliteten i regionen samt det internationella arktiska samarbetet.</p> <p>Bakom förnyandet av Finlands arktiska strategi ligger den allt större betydelse som tillmäts den arktiska regionen samt en starkare uppfattning om hela Finland som ett arktiskt land. Finland förfogar över en mångsidig kompetens i arktiska frågor och hyser ett starkt intresse för att bidra till den arktiska regionens utveckling. Den nya arktiska strategin understryker denna vilja.</p> <p>I statsminister Katainens regeringsprogram av den 22 juni 2011 hänvisas till den arktiska strategin och till en effektivisering av verksamheten. Den tidigare strategin från 2010 var inriktad på externa relationer, medan den nya strategin är mera omfattande. I strategin granskas hur Finlands arktiska ställning kan stärkas samt vilka möjligheter som öppnar sig för affärsverksamhet. Strategin behandlar även miljöfrågor, säkerhet och stabilitet. Vidare diskuteras landets nordliga regioners ställning, det internationella samarbetet samt kompetensen i arktiska frågor i ett bredare perspektiv.</p> <p>Regeringen antog de arktiska riktlinjerna i sin aftonskola den 10 oktober 2012. Den nya strategin omfattar de fyra pelare som fastslogs i regeringens riktlinjer: arktiskt land – arktiskt expert – hållbar utveckling och de krav som miljön ställer – internationellt samarbete. Dessa pelare bildar den helhet som utgör Finlands arktiska roll. Finlands mål är att i den arktiska regionen prioritera fler åtgärder som stöder tillväxt och konkurrenskraft samtidigt som den arktiska miljön respekteras.</p> <p>Reformen av strategin bereddes av en arbetsgrupp som tillsattes av statsministern den 31 oktober 2012, med representanter från alla ministerier. Ordförande för tjänstemannanätverket med ansvar för arbetet var ambassadören för arktiska frågor Hannu Halinen. Kanslicheferna vid nyckelministerierna styrde strategiarbetet under ledning av statssekreterare Olli-Pekka Heinonen. Delegationen för arktiska frågor som tillsatts av statsrådet och som sammanträdde under ledning av statssekreterare Heinonen, har stött arbetet.</p>			
Nyckelord Finlands arktiska strategi, arktiska regionen, Arktis			
Seriens namn och nummer Statsrådets kanslis publikationsserie 14/2013		Språk Fi	Sidantal 64
ISBN tryck 978-952-287-057-5	ISBN PDF 978-952-287-058-2	ISSN PDF 1799-7828	ISSN Tryck 0782-6028
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi	
Layout Statsrådets kansli	Sekretessgrad Offentlig		Tryckort Edita Prima, 2013

SISÄLLYS

I	Tiivistelmä	7
II	Arktisen strategian osatekijät	15
1	Arktisen Suomen visio	15
1.1	Strategian uudistamisen tausta	15
1.2	Kansainvälinen toimintaympäristö	17
1.3	Muiden arktisten maiden linjauksia	17
2	Suomen arktinen väestö	18
2.1	Sosiaalinen kestävyys, yhteiskunnan toimivuus ja työolot	18
2.2	Suomen saamelaiset ja muut arktiset alkuperäiskansat	20
3	Koulutus ja tutkimus	21
3.1	Suomen arktinen osaaminen	21
4	Suomen arktinen liiketoiminta	24
4.1	Arktiset liiketoimintamahdollisuudet	24
4.2	Energia-ala	25
4.3	Arktinen meriteollisuus ja varustamotoiminta	27
4.4	Uusiutuvat luonnonvarat	28
4.5	Kaivosteollisuus	29
4.6	Puhdas teknologia (Cleantech)	31
4.7	Matkailuala	31
4.8	Liikennejärjestelmät	32
4.9	Tietoliikenne ja digitaaliset palvelut	33
5	Ympäristö ja vakaus	34
5.1	Arktinen ympäristö	34
5.2	Arktisen alueen vakaus	36
5.3	Sisäinen turvallisuus	37
6	Kansainvälinen arktinen yhteistyö	38
6.1	Suomen arktinen asema	39
6.2	Kansainvälinen arktinen yhteistyö	39
6.3	Kahdenväliset arktiset kumppanuudet	41
6.4	EU:n arktinen rooli	42
III	Tavoitteet ja toimet niiden saavuttamiseksi	44
	Liitteet	56

I TIIVISTELMÄ

Suomen visiona on olla aktiivinen ja vastuullinen arktinen toimija

Suomen uusittu arktinen strategia perustuu hallituksen iltakoulussa 10.10.2012 hyväksymiin arktisiin linjauksiin, joiden pohjalta on laadittu Suomen arktinen visio:

Suomi on aktiivinen arktinen toimija, joka osaa kestäväällä tavalla sovittaa yhteen arktisen ympäristön reunaehdot ja liiketoimintamahdollisuudet kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen.

Suomen arktisen strategian uusimisen taustalla on arktisen alueen painoarvon kasvu ja vahvistunut näkemys koko Suomesta arktisena maana. Suomella on monipuolista arktista osaamista ja vahva intressi olla mukana arktisen alueen kehityksessä. Uusi arktinen strategia korostaa tätä tahtoa.

Pääministeri Kataisen hallituksen ohjelmassa 22.6.2011 viitataan arktiseen strategiaan ja toiminnan tehostamiseen. Edellinen strategia vuodelta 2010 painottui ulkosuhteisiin, uusi strategia on edeltäjäänsä laaja-alaisempi. Siinä tarkastellaan Suomen arktisen aseman vahvistamista, avautuvia liiketoimintamahdollisuuksia, ympäristöä, turvallisuutta ja vakautta, maan pohjoisten alueiden asemaa, kansainvälistä yhteistyötä sekä arktista osaamista laajasti ymmärrettyinä.

Uuden strategian näkökulmissa on sisäänrakennettuna hallituksen linjauksien neljä pilaria: *arktinen maa – arktinen osaja – kestävä kehitys ja ympäristön reunaehdot – kansainvälinen yhteistyö*. Näistä syntyy kokonaisuutena Suomen arktinen rooli. Suomen tavoitteena on lisätä arktiselle alueelle kasvua ja kilpailukykyä tukevia painotuksia arktista ympäristöä kunnioittaen.

Ympäristötavoitteet ja ympäristön asettamat reunaehdot ovat taloudellisen yhteistyön ja toiminnan edistämisessä keskeisiä samalla kun varmistetaan luonnonvarojen kestävä käyttö.

Arktinen strategia pannaan täytäntöön erillisillä sektorikohtaisilla toimilla. Niitä toteutetaan valtiontalouden kehyspäästösten ja valtion talousarvioiden puitteissa. EU-rahoitusta suunnataan hankkeisiin EU-ohjelmien ja tukiehtojen puitteissa. Toimiin ja alueen kehittämiseksi tarkoitettuun rahoitukseen käytetään useita lähteitä, ei vain valtion suoraa budjettirahoitusta. Mahdollisuuksien mukaan käytössä on hankekohtaisia rahoituslähteitä sekä yksityisen ja julkisen rahoituksen yhdistelmiä. Hankkeita saatetaan myös toteuttaa kokonaan yksityisellä rahoituksella.

Strategiassa sisältö on ryhmitelty teemakohtaisiin kokonaisuuksiin ja tavoitteet ja toimet noudattavat samaa jaottelua.

Suomi on arktisen alueen kestävä kehityksen edelläkävijä

Arktinen alue on keskellä monia nopeita ja ristiriitaisia muutoksia. Ilmasto lämpenee arktisilla alueilla voimakkaimmin maailmassa, uusia kuljetusreittejä avautuu, energiavaroja ja mineraaleja otetaan käyttöön, matkailu kasvaa. Ilmastonmuutoksen torjunta ja sen vaikutusten hallinta on välttämätöntä arktisen alueen vakaudelle ja turvallisuudelle ja keskeinen lähtökohta toiminnalle koko arktisella alueella. Kaikki tämä vaikuttaa vahvasti myös Suomeen, joka haluaa olla arktisen alueen kestävä kehityksen edelläkävijä.

Arktinen alue on yhä maapallon puhtaimpia ja luonnontilaltaan parhaiten säilyneitä alueita. Sinne kohdistuu kuitenkin voimakkaita muutospaineita. Merkittävin taustatekijä on ilmastonmuutos, jonka vaikutukset arktisella alueella heijastuvat maailmanlaajuisesti. Syksyllä 2012 arktisen merijään määrä oli satelliittihavaintohistorian pienin.

Myös taloudellinen toiminta ja liikenne alueella ovat lisääntymässä. Arktinen alue on kytkeytynyt mukaan monialaisiin globaaleihin muutoksiin. Tämä tekee tarpeelliseksi kiinnittää yhä enemmän huomiota ilmastonmuutoksen torjuntaan, alueen luonnon- ja ympäristönsuojeluun, alueen asukkaiden hyvinvointiin ja arktisten alkuperäiskansojen perinteisten kulttuurien elinvoimaisuuden turvaamiseen.

miseen. Alueelle suuntaavien toimijoiden on kyettävä arvioimaan ja hallitsemaan toiminnan riskit sekä mahdolliset seuraukset.

Suomi toimii arktisen alueen murroksessa kestävän kehityksen ja vakauden edistäjänä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Samalla Suomi on mukana edistämässä pohjoisilla alueilla avautuvien taloudellisten mahdollisuuksien hyödyntämistä. Nämä kaksi päämäärää eivät ole ristiriidassa eivätkä toisiaan pois sulkevia, kunhan taloudellinen kehitys tapahtuu ympäristön toiminnalle asettamien reunaehtojen puitteissa ja yhteisöjen kannalta kestävällä tavalla herkillä arktisilla alueilla.

Suomella on pitkä perinne aloitteellisena arktisena maana

Suomi on kansainvälinen arktinen toimija useilla eri foorumeilla kuten Arktisessa neuvostossa, Barentsin euroarktisessa neuvostossa, Euroopan unionissa, YK:ssa ja useissa sen alajärjestöissä, tutkimus- ja asiantuntijaverkostoissa sekä kahdenvälisissä suhteissa. Arktiset kysymykset ovat tärkeällä sijalla Suomen ulkopoliitikassa, maan kansainvälisessä roolissa ja maakuvan muodostamisessa.

Suomella on pitkä perinne aktiivisena arktisen yhteisön jäsenenä. Suomen aloitteesta pidettiin arktisten maiden ensimmäinen ministerikokous (1991), joka aloitti alueen kansainvälisen ympäristöyhteistyön ja joka ns. Rovaniemi-prosessin myötä osaltaan johti Arktisen neuvoston perustamiseen. Aloite Euroopan unionin pohjoisen ulottuvuuden politiikasta esiteltiin Rovaniemellä 1997.

Suomi rakentaa tälle perinteelle ja toimii jatkossakin aloitteellisesti ja vastuullisesti kansainvälisessä arktisessa yhteistyössä.

Koko Suomella on laaja arktinen mielenkiinto

Arktisesta alueesta on olemassa erilaisia määritelmiä käyttötarkoituksen mukaan. Yksi usein käytetyistä rajauksista kulkee napapiirillä. Vaikka Suomi ei ole Jäämeren rantavaltio, maantieteellisesti huomattava osa maasta sijaitsee napapiirin pohjoispuolella. Suomen pohjoisin maakunta Lappi on oleellinen osa Suomen arktisuutta. Kuitenkin etenkin talouselämän, osaamisen, koulutuksen ja tutkimuksen näkökulmasta arktiseen alueeseen kohdistuva mielenkiinto on valtakunnallista, ja uusi strategia nojaa tähän ajattelutapaan. 60. leveyspiirin pohjoispuolella asuvista ihmisistä melkein joka kolmas on suomalainen.

Suomen arktiset tavoitteet liittyvät kansainvälisessä yhteistyössä Suomen yleisiin poliittisiin lähtökohtiin vakauden, yhteistyön ja kestävän kehityksen edistämisessä. Samaan aikaan ne kytkeytyvät liiketoiminnan ja tutkimusyhteisön intresseihin Suomessa.

Suomen talouden näkökulmasta arktinen alue on lähellä sijaitseva kasvumarkkina, jossa Suomella on luontaiset edellytykset olla aktiivinen ja menestyä. Tätä korostavat niin maantieteelliset, kulttuuriset kuin suomalaiseen osaamiseen liittyvät seikat. Onnistuminen edellyttää kuitenkin valtiovallan ja yritysten pitkäjänteistä ja visionääristä yhteistyötä ja hyvää verkostoitumista sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Arktisuuden ja kylmän ilmanalan osaamisen, rakentamisen, teknologian, tuotekehityksen ja liiketoiminnan, palveluiden, tutkimuksen sekä pohjoisuuteen nojaavien tuotteiden jalostuksen kaltaisissa asioissa Suomi voi ottaa keskeisen roolin, avata ja innovoida uusia mahdollisuuksia.

Suomi on arktisen meriteollisuuden ja varustamotoiminnan johtava asiantuntijamaa

Suomella on vahva kansallinen intressi olla maailman johtavia maita arktiseen meriteknologiaan ja merenkulkuun liittyvässä koulutuksessa, tutkimuksessa, tuotekehityksessä, operoinnissa ja alan liiketoiminnassa. Monialaisella kylmään ilmastoon sopivalla osaamisella ja arktisella meriteknologialla on suora kytkentä maan elinkeinoelämän mahdollisuuksiin arktisella alueella.

Suomella on pitkä talvimerenkulun perinne ja merkittävää osaamista. Suomalainen jäävahvistettu kalusto on jo vuosia operoinut arktisella alueella, myös Koillisväylällä. Suomen tavoitteena on olla

arktisen meriteollisuuden ja varustamatoiminnan johtava asiantuntijamaa, ja suomalaiset yritykset ovat vahvasti mukana arktisten merialueiden kehittämishankkeissa. Suomessa rakennetaan huipputeknologisia arktisten olojen jäämurtajia ja erikoisaluksia. Tärkeitä arktisen meriteknologiaviennin kohdemaita ovat Kanada, Norja, Venäjä, Yhdysvallat ja Kiina.

Arktisen merenkulun ja osaamisen vahvistaminen edellyttää useita koordinoituja toimenpiteitä koulutuksessa, tutkimuksessa, viranomaisyhteistyössä kuten myös yhteistyössä erityisesti muiden arktisten maiden kanssa. Alan kilpailun ja markkinoiden luonteen vuoksi tarvitaan yhteyksiä muiden maiden valtiollisiin toimijoihin. Itämeren parhaat käytännöt tarjoavat useissa tapauksissa arktiselle alueelle hyvin sovellettavia vientituotteita. Suomi pystyy tarjoamaan myös uudenlaisia palveluja, jotka mahdollistavat turvallisen liikkumisen ja meriympäristön suojelun arktisilla laivoireiteillä. Suomalaisilla on arktisille vesialueille soveltuva huippuluokan osaamista mekaanisessa öljyntorjunnassa jääolosuhteissa.

Suomi on edelläkävijä kestävässä arktisessa kaivostoiminnassa

Kaivostoiminta on kasvussa arktisella alueella sekä Suomessa että muissa arktisissa maissa. Suomalaisille toimijoille kehitys avaa uusia kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia sekä kaivosteknologiassa että arktisella alueella lisääntyvissä kuljetuksissa, esimerkiksi jäänmurtajakaluston tarpeessa. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa korostuvat ympäristönäkökohtien ja sosiaalisen kestävyuden huomioon ottaminen. Kaivosten vesitalouden hallinnan sekä geotekniikan osaaminen korostuu muuttuvassa ilmastossa.

Suomalaiset yritykset pystyvät tarjoamaan uusia kestävä kehityksen mukaisia palveluita ja ratkaisuja arktisten luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Suomen tavoitteena on saada lisää ulkomaisia investointeja kasvavalle kaivosalalle. Pohjois-Suomessa toimii jo useita kaivoksia ja uusia kaivossuunnitelmia on paljon. Alan kehityssuunnitelmia varjostaa kuitenkin maailmantalouteen ja mineraalien hintaan liittyvä epävarmuus.

Suomelle tärkeää on huolehtia alan koulutuksesta, tutkimuksesta, työvoiman riittävydestä ja valvovien viranomaisten resursseista ja osaamisesta. Pohjoiskalottialuetta on tarkasteltava myös pohjoismaisten yhteisten työmarkkinoiden näkökulmasta.

Arktinen kehitys vaikuttaa liikenteen näkymiin

Kaivostoiminnan kasvunäkymät, matkailun tarpeet, Barentsin alueen kasvava energiateollisuus ja Koillisväylän avautuminen ovat nostaneet kysymyksen liikenteen ja logistiikan kehittämistarpeista ja uusista yhteyksistä pohjoisessa. Monilla potentiaalisilla investointi- ja liikennetarpeilla on valtioiden rajat ylittävä ulottuvuus.

Mahdollisten investointien kustannukset ovat hyvin suuret, joten liikennejärjestelmää tulee tarkastella kokonaisuutena. Suomen lähiajan toimenpiteiden pohjana on liikenneviraston tekemä selvitys pohjoisen liikenteellisistä tarpeista. Mahdollisista uusista yhteyksistä Suomesta Jäämeren suuntaan ja Ruotsiin, Norjaan ja Venäjälle on löydettävä yhteisymmärrys naapurimaiden kanssa. Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus on avuksi, kun pohjoisia liikenneyhteyksiä kehitetään.

Suomi tarjoaa energia-alan erikoisosaamista

Arktisen alueen öljy- ja kaasuarat ovat globaalisti merkittäviä. On arvioitu, että alueella sijaitsee 13 prosenttia maailman löytämättömistä öljyvaroista ja 30 prosenttia maakaasusta ja niihin kohdistuu suuri kansainvälinen mielenkiinto sekä taloudellinen intressi. Näistä energiavaroista huomattava osa sijaitsee suhteellisen lähellä Suomea, Norjan ja läntisessä Siperiassa sijaitsevan Jamalin niemimaan välisellä alueella. Suomella on intressi olla mukana arktisilla alueilla tapahtuvassa energia-alan liiketoiminnassa, jolla on vaikutuksia myös useiden erilaisten tuotteiden ja palveluiden kysyntään.

Energia-alan liiketoiminnassa painotetaan riskien tunnistamista ja ennakoimista. Erityisesti öljynporaus arktisilla alueilla sisältää riskejä. Arktisen neuvoston öljyntorjuntasopimuksen toimeenpano tarjoaa mahdollisuuksia hyödyntää suomalaista osaamista öljyntorjunnassa. Monenkeskiset projektit arktisilla alueilla tarjoavat Suomelle mahdollisuuden edistää suomalaisen ympäristöosaamisen vientiä. Toimintaa on lisäksi kehitettävä yhä enemmän öljyvahinkojen ennakoimiseksi ja torjumiseksi.

Suomalaisen arktisen energiaosaamisen viemiseksi ja yhteistyön käynnistämiseksi tarvitaan yritysten yhteistyötä ennen kaikkea Norjan ja Venäjän suuntaan.

Suomella on muun muassa energiatehokkuuteen ja uusiutuvien energialähteiden, erityisesti metsäenergian, käyttöön liittyvää erityisosaamista. Arktisella alueella tarvitaan sekä uusia sähkön siirtoyhteyksiä että hajautettua energiatuotantoa. Taloudellisen toiminnan ja teollisuuden kasvu arktisella alueella rasittaa ympäristöä ja tuo tarpeen yhdyskuntatekniikan kehittämiseksi. Samalla se avaa mahdollisuuden suomalaisen puhtaan teknologian (cleantech) osaamiselle ja alan yrityksille.

Suomi tekee omia osaamisalojaan tunnetuksi entistä paremmin, tavoitteena niiden viennin edistäminen. Tähän tarvitaan sekä valtion että yritysten aktiivista roolia ja eri toimijoiden yhteistyötä.

Arktinen yhteistyö tarvitsee myös alueellisia toimijoita ja alueiden yhteyksiä

Suomen näkökulmasta arktisessa toiminnassa erottuvat kansainvälinen, kansallinen ja alueellinen taso. Suomen pohjoisin maakunta Lappi on maantieteellisesti arktinen alue. Arktisille alueille tyypilliset harva asutus ja pitkät etäisyydet luonnehtivat olosuhteita myös Lapissa. Näin ollen strategian tavoitteet esimerkiksi matkailussa, uusiutuviin luonnonvaroihin, maankäytössä, kaivostoiminnassa, liikenteessä, kulttuurissa ja alkuperäiskansoissa konkretisoituvat usein selkeimmin juuri Lapissa.

Barentsin alueellinen neuvosto ulottuu Lapin ohella myös Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntiin, ja Pohjois-Karjala on alueneuvoston tarkkailija. Alueilla ja alueellisilla toimijoilla on tärkeä rooli Barents-yhteistyössä ja joidenkin rajat ylittävää yhteistyötä koskevien rahoitusvälineiden käytössä. Lisäksi Suomen pohjoisimmat kunnat ovat saamelaisen kotiseutualueita. Saamelaisten oikeuksia alkuperäiskansana kehitetään osallistumalla aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön alkuperäiskansojen oikeudellisen ja tosiasiallisen suojelun vahvistamiseksi.

Arktisessa yhteistyössä, Barents-yhteistyötä lukuun ottamatta, alueet ja kaupungit eivät ole käytännössä edustettuina. Suomi kannattaa luontevan roolin löytämistä myös niille arktisina toimijoina.

Euroopan unionin rakennerahastot ja erityisesti harvaan asuttujen alueiden tuki ovat Suomen kannalta oleellisia välineitä Pohjois- ja Itä-Suomen aluekehityksen edistämiseksi. EU:n ja Venäjän välisen kumppanuussopimuksen ohjelma-alueiden tulee nykyistä paremmin kattaa koko Barentsin yhteistyöaluetta.

Hyvinvointia ja asukkaiden huomioon ottamista

Suomen pohjoisten osien asukkaiden hyvinvoinnin edellytykset on voitava turvata. Hyvinvointiin kuuluu henkinen ja aineellinen hyvinvointi, mahdollisuus työhön, toimivat peruspalvelut, ihmisten yhdenvertaisuus, turvallisuus ja koulutus. Hyvinvoivat asukkaat ovat edellytys myös talouden vakaalle toiminnalle ja vahvistavat kilpailukykyä. Perinteisten toimintamallien ohella tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa uusia mahdollisuuksia edistää kansalaisten hyvinvointia muun muassa sähköisten palveluiden avulla.

Lapissa on toimiva infrastruktuuri ja talouden näkymät ovat strategiassa kuvatun kansainvälisen kehityksen myötä varsin hyvät. Tämä antaa edellytyksiä hyvään elämänlaatuun pohjoisen ympäristön keskellä.

Saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa. Suomessa saamelaisten asema alkuperäiskansana on turvattu perustuslaissa ja Suomi haluaa edelleen vahvistaa saamen kielten ja kulttuurin tukea sekä saamenkielisten palveluiden saatavuutta. Kansainvälisellä tasolla Suomi haluaa varmistaa alkuperäiskansojen osallistumisen, kun käsitellään alkuperäiskansa-asemaan vaikuttavia

asioita. Suomi pitää tärkeänä, että Arktisessa neuvostossa edustettuina olevien alkuperäiskansojen järjestöjen mahdollisuus osallistua neuvoston työhön eri tasoilla on turvattu.

Tarvitaan teknologian hyödyntämistä, uusia innovaatioita ja vahvoja palveluita

Liikenneyhteyksien ohella toimivat, luotettavat ja välityskykyiset tietoliikenneverkot ja digitaaliset palvelut ovat perusta taloudellisen toimeliaisuuden kehittymiselle Suomen pohjoisissa oloissa ja yleisesti koko maan kilpailukyvyyn kehittymiselle. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien älyratkaisujen käyttöönottoa ja hyödyntämistä tulee edistää kaikilla toimialoilla.

Elinehtona pohjoisen elinkeinoille ovat sujuvat lento-, tie- ja raideliikenneyhteydet, jotka vastaa- vat myös kansainvälisten yhteyksien tarpeeseen. Oleellista asutuksen, palveluiden ja viranomaistoiminnan kannalta on myös riskienhallinnan kehittäminen sekä tietoliikenteen toimivuuden ja riittävän kapasiteetin turvaaminen pohjoisen harvaan asutuilla seuduilla.

Sähköisten viestintäverkkojen ja digitaalisten palveluiden merkitys yhteiskunnan toimivuudelle ja kansalaisten hyvinvoinnille on keskeinen. Niin sanottujen pilvipalveluiden markkinoiden arvioidaan kasvavan tuntuvasti ja Suomi tavoittelee asemaa uutena pilviteollisuuden keskittymänä. Luonnonolot suosivat runsaasti jäähdytystä tarvitsevien datakeskusten sijoittamista pohjoisille alueille. Pohjoisuuden hyödyntäminen voi parantaa Suomen kilpailuasemaa tietointensiivisen teollisuuden sijoittumisessa.

Elämys- ja luontomatkailun kasvu heijastuu vahvasti Lapin asemaan johtavana arktisena matkailukohteenä. Matkailun kehittämisen ja kasvun onnistuminen edellyttää maiseman, ympäristön ja kulttuurisen erityisyyden säilyttämistä. Matkailun infrastruktuuriin, palvelutason, tutkimuksen ja koulutuksen tulee pohjoisessa olla korkeatasoista ja matkailua koskevan riittävän tiedon saaminen on varmistettava.

Tarvitaan myös elämisen laatuun vaikuttavia, erityisesti pohjoisuuteen liittyviä ratkaisuja. Yksi tällainen ratkaisu on arktinen muotoilu, joka merkitsee arktisesta ympäristöstä ja olosuhteiden ymmärtämisestä lähtevää suunnittelua, joka ottaa huomioon myös ihmisen sopeutumisen arktisiin olosuhteisiin. Ylipäätään arktisuuteen liittyvät elinkeinot tarvitsevat innovaatioita ja myös jalostusasteen nostamista.

Myös pelkästään haasteellinen arktinen toimintaympäristö sinänsä voi tarjota liiketoimintamahdollisuuksia. Lappi on esimerkiksi muodostunut tärkeäksi kansainvälisen ajoneuvoteollisuuden talviolosuhteiden testauspaikaksi. Lappi sijaitsee satelliittiaineistojen vastaanoton kannalta optimaalisella alueella. Satelliittipalveluista voidaan kehittää uusia palveluja public-private -yhteistyönä kansainvälisille ja kotimaisille asiakkaille. Lapin Ilmatieteelliseen Tutkimuskeskukseen tehdyt investoinnit mahdollistavat toiminnan merkittävän laajentamisen.

Toiminnan edellytyksenä on vuoropuhelu ja kestävä kehitys

Päätöksenteon tueksi ja erilaisten näkemysten yhteensovittamista varten esimerkiksi maankäytösä tarvitaan eri osapuolten kuten tutkimuksen, elinkeinoelämän, paikallisten asukkaiden ja kansalaisyhteiskunnan kasvavaa vuoropuhelua sekä sisäisesti että julkisen sektorin kanssa. Suomi tukee ja soveltaa vuorovaikutteisuutta sekä kansallisesti että kansainvälisesti koko arktisella alueella.

Arktisilla alueilla on tärkeää kyetä sovittamaan yhteen perinteiset elinkeinot ja moderni teollisessa mittakaavassa tapahtuva luonnonvarojen hyödyntäminen. Esimerkiksi poronhoidolla on suoran toimeentulon ohella tärkeä sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Saamelaisilla poronhoito on keskeinen osa omaa kieltä ja kulttuuria, mutta Suomessa poronhoitoalue on paljon laajempi kuin saamelaisalue. Se ylittää pitkälle napapiirin eteläpuolelle.

Lapissa on kattava ja luontoarvoiltaan kansainvälisesti merkittävä verkosto kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita. Ne säilyttävät koko arktisen alueen mitassa merkittäviä luontoarvoja, mutta ovat samalla tärkeitä alueita poronhoidolle ja myös matkailulle.

Arktisen alueen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä on erilaisia tapoja luonnon tuotteiden keräämisestä ja hyödyntämisestä metsäteollisuuteen ja bioenergian tuotantoon. Taloudellisesti suuren mittaluokan hankkeiden ohella esimerkiksi pienimuotoinen luontoyrittäminen, käsityöala ja paikallinen elintarviketuotanto ovat tärkeitä identiteettiä muokkaavia tekijöitä ja niillä on merkitystä paikallisten elinkeinojen monipuolistajana. Myös energian tuotannossa korostuvat paikalliset uusiutuvaa puuraaka-ainetta hyödyntävät ratkaisut. Luontoarvot ovat myös keskeisiä hyvinvointi- ja virkistystekijöitä. Riista- ja kalatalouden toimintaedellytykset on turvattava arktisten lajien säilymisen ja elinvoimaisuuden ohella.

Metsiin ja puuraaka-aineeseen perustuva teollisuus on murrosvaiheessa. Metsäsektorin rooli uuden vähähiilisen biotalouden veturina on keskeinen uusien tuotteiden ja materiaalien sekä palveluiden ja energian perustana. Lapissa metsätalous ja metsä- ja puuteollisuus työllistävät vuonna 2013 suoraan noin 3200 henkeä. Lisäksi metsätalous antaa lisäansioita monille metsänomistajille. Lapin aluetaloudessa metsäsektorin osuus on ollut muuta maata huomattavasti suurempi. Perinteisten tuotteiden rinnalle on muodostumassa uutta puukuitua, metsien aineettomia arvoja ja ekosysteemi-palveluja hyödyntäviä liiketoimintoja. Luontomatkailun osuus on voimakkaassa kasvussa. Sen lisäksi myös muu palvelutoiminta hyötyy suoraan tai epäsuoraan Lapin ainutlaatuisesta metsäluonnosta.

Puun käsittelyn osaaminen ja tuotteistaminen tuo pohjoisessa mahdollisuuksia erityisesti alan pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle. Sillä on käytössään pohjoisten kasvuolojen tuottama laadukas raaka-aine, jonka varaan voi rakentaa myös kansainvälistä imagoa.

Tutkimuksen, koulutuksen, tiedon saannin ja ymmärrettävyyden tarpeet korostuvat

Suomella on laaja-alaista arktista osaamista. Sen perusta on korkealaatuinen koulutusjärjestelmä, jonka kaikilla tasoilla otetaan opetuksessa huomioon Suomen asema arktisena maana. Suomessa tehtävä arktinen ja muu kylmään ilmanalaan liittyvä tutkimus ja koulutus tapahtuvat useissa korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa sekä monilla eri tieteenaloilla. Suomen arktista osaamista ylläpidetään ja kehitetään kansainväliseen kärkeen. Se edellyttää koulutukseen ja tutkimukseen panostamista, korkeakoulujen arktisen asiantuntemuksen jatkuvaa kehittämistä ja tukemista ja entistä tiiviimpää yhteistyötä erilaisten arktisten toimijoiden välillä, sekä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä että niiden ulkopuolelle. Kansainvälisten verkostojen, kontaktien ja liikkuvuuden jo nyt suuri merkitys kasvaa entisestään. Näissä suomalaisilla toimijoilla on vahva ja aktiivinen rooli.

Tutkimuksella on myös keskeinen rooli päätöksenteon ja arktisen politiikan tukena. Tutkimustoiminnoilla voidaan tukea yritysten menestymismahdollisuuksia arktisissa liiketoiminnoissa.

Keskeistä Suomen arktisten tavoitteiden kannalta on arktisen tiedon laaja saatavuus ja ymmärrettävyys. Tarvetta korostaa arktisen alueen nopea muutos, johon yhdistyy kansainvälisen kiinnostuksen kasvu. On tärkeää, että koko yhteiskunta, päätöksentekijät mukaan lukien, hahmottavat, mistä arktisessa murroksessa on kyse.

Suomen asema Euroopan unionin arktisena jäsenmaana avaa Suomelle mahdollisuuksia erityisesti unionin tarvitseman kokonaisvaltaisen arktisen tiedon tuottajana ja välittäjänä. Suomi tavoittelee EU:n arktisen informaatiokeskuksen perustamista Lapin yliopiston Arktisen keskuksen yhteyteen. Samalla Suomi hyödyntää kansallisesti Arktisen keskuksen viestintä- ja näyttelytoimintaa parantamaan Suomen arktisen osaamisen näkyvyyttä ja arktisen tiedon saatavuutta. EU:n arktinen informaatiokeskus palvelee toteutuessaan koko unionin arktisia tiedontarpeita.

Ympäristökysymykset ovat oleellinen osa laajaa kokonaisuutta

Ilmastonmuutos aiheuttaa maailmanlaajuisesti vakavia seurauksia. Ne näkyvät kaikkialla, mutta arktisella alueella muutos tapahtuu poikkeuksellisen korostuneesti ja nopeasti ja näkyy alueen perusolemuksessa, jääpeitteen ja lumipeitteen määrässä ja laadussa. Hiilidioksidin määrän kasvu ilmakehässä on jo johtamassa merien happamoitumiseen. Muutokset vaikuttavat monin tavoin arktisen alueen ympäristöön ja elinoloihin. Lisäksi arktisen alueen tapahtumat heijastuvat muualle, sillä

jääpeitteen ja ikiroudan sulaminen kiihdyttää maapallon lämpenemistä entisestään ja napa-alueen jääpeitteen globaalia ilmastonmuutosta vakauttava vaikutus on vaarassa.

Arktisilla mailla – joihin kuuluu taloudellisesti merkittäviä valtioita - on oma vastuunsa ilmastoa lämmittävien kasvihuonekaasujen ja lyhytikäisten ilmastonmuutosta nopeuttavien ilmansaasteiden, kuten mustan hiilen ja metaanin vähentämisessä. Globaaleissa ilmastoneuvotteluissa Suomi edistää kunnianhimoisia päästövähennystavoitteita ja arktisten alueiden ilmastonmuutokseen liittyvien kysymysten näkyvyyttä.

Hallitusten ja tiedemaailman dialogia arktisen ilmastonmuutoksen globaaleista syy- ja seurausyhteyksistä on tarpeen lisätä. Suomen ilmastonmuutoksen sopeutumisasiäpolitiikassa ja toiminnassa arktisilla alueilla on kiinnitettävä erityistä huomiota ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien arviointiin ja hallintaan, uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen sopeutumistoimien edistämiseen ja vesivarojen käytön ja hoidon edellytysten turvaamiseen.

Suomi korostaa arktisten maa- ja merialueiden suojelua ja ekologisesti kestävästä taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Ekologinen kestävyys tulee integroida taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen, ja tähän tarvitaan vankkaa tietopohjaa, tiivistä eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä sekä yhteisiä linjauksia. Arktisen alueen luonnonsuojeluverkoston kehittäminen on konkreettinen ja lainsäädännön kehittämistä nopeampi tie tehostaa arktisen ympäristön suojelua ja selkeyttää taloudellisen toiminnan puitteita.

Alueella tapahtuvaan toimintaan liittyvät riskit sekä mahdolliset oikeudelliset ja muut seuraamukset ja vastuut on arvioitava myös yritysten yhteiskuntavastuun näkökulmasta. Arktisille alueille suunnattuja ympäristövaikutusten arviointimenettelyjä ja riskinhallintaa on edelleen kehitettävä.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta ilmastonmuutos on keskeisin uhka. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota luonnon haavoittuvuuteen, tähän liittyviin seurantarpeisiin ja monimuotoisuutta uhkaavien tekijöiden ennakoointiin. Luonnon monimuotoisuuteen liittyy myös alkuperäiskansojen perinnetiedon turvaaminen. Arktisen alueen suojelualueiden verkostoa, etenkin Pohjoisnapaa ympäröivillä merialueilla, on kehitettävä niin ympäristönsuojelun vahvistamiseksi kuin taloudellisen toiminnan puitteiden selkeyttämiseksi.

Vakaa ja turvallinen toimintaympäristö on kaikkien etu

Toimintaympäristön turvallisuudella ja vakaudella on suuri merkitys kaikessa arktisen alueen toiminnassa. Suomi edistää ulko- ja turvallisuuspoliittisten linjaustensa mukaisesti arktisen alueen vakautta ja turvallisuutta. Arktisen alueen turvallisuushaasteet ovat moninaisia ja liittyvät tyypillisesti laajaan turvallisuuteen. On tärkeää, että aluetta koskevaa tilannetietoisuutta kehitetään ja alueen turvallisuuden kehitystä seurataan. Suomen periaatteena on vastata yhteiskunnan turvallisuushaasteisiin kokonaisturvallisuuden periaatteella. Tämä tarkoittaa yhteiskunnan kokonaisvaltaista varautumista viranomaisten, elinkeinoelämän ja kansalaisjärjestöjen yhteistyönä ja myös kansainvälisessä yhteistyössä.

Suomi tukee avointen kysymysten ja mahdollisten kiistojen sopimista arktisilla alueilla rauhanomaisesti ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

Suomen kaikilla puolustushaaroilla on merkittävää kylmäosaamista ja arktista suorituskykyä ja Suomi voi tarjota arktista koulutus- ja harjoitustoimintaa kansainvälisille yhteistyökumppaneille, mikä samalla kehittää Suomen puolustuksen yhteistoimintakykyä. Turvallisuusviranomaiset voivat tukea etsintä- ja pelastustoimia ja auttaa mahdollisten luonnonkatastrofien ja ympäristötuhojen vaikutusten hallintaa. Eri viranomaisten yhteistyötä kehittävät harjoitukset kuten Barents Rescue -pelastuspalveluharjoitukset ovat tärkeitä.

Itämerellä kehitettyjä hyviä käytäntöjä tilannekuvan muodostamisesta ja viranomaisten yhteistyöstä voidaan soveltaa myös arktisella alueella. Samoin siellä voidaan soveltaa rikostorjunnan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan hyviä käytäntöjä Pohjoismaista ja Itämeren alueelta.

Rikostorjuntaviranomaisten yhteistoiminta toimii hyvin kalottialueella eli Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisosissa.

Arktisuus on tärkeä osa Suomen ulkopoliittikkaa

Arktinen kansainvälinen yhteistyö on keskeinen osa Suomen ulkopoliittikkaa. Suomen arktinen rooli otetaan entistä enemmän huomioon julkisuusdiplomatiassa ja maakuvan rakentamisessa, muun muassa Team Finland -ajattelua hyödyntäen. Suomen tavoitteena on oman arktisen asemansa ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen.

Suomi pitää Arktista neuvostoa tärkeimpänä foorumina arktisten kysymysten käsittelyyn. Suomi tukee avointa vuorovaikutusta neuvoston ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja kannattaa lähtökohdaisesti uusien tarkkailijoiden hyväksymistä. Uusilta tarkkailijoilta edellytetään sitoutumista neuvoston tavoitteisiin.

Arktisen neuvoston institutionaalinen rooli on vähitellen vahvistunut muun muassa pysyvän sihteeristön, sitovien kansainvälisten sopimusten ja neuvoston agendan laajenemisen kautta. Suomi tukee tämän kehityksen jatkamista siten, että Arktinen neuvosto vahvistetaan valtiosopimukseen perustuvaksi kansainväliseksi järjestöksi.

Arktinen neuvosto tekee arvokasta työtä, joka ansaitsee laajan yleisön huomiota ja jonka tuottamaa tietoa on osattava käyttää päätöksenteossa hyväksi. Neuvoston näkyvyyttä on tarpeen lisätä.

Suomi on Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana kaksivuotiskauden syksystä 2013 alkaen. Barents-yhteistyö tuo arktiseen politiikkaan alueellisen näkökulman ja on osaltaan luonut pysyviä rajat ylittäviä yhteistyöverkostoja.

Barentsin euroarktinen neuvosto ja pohjoinen ulottuvuus kumppanuuksineen toimivat osin samalla maantieteellisellä alueella, sillä pohjoisen ulottuvuuden painopiste on Itämerellä ja Barentsin alueella. Barents-yhteistyö ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet tarjoavat merkittävän panoksen koko arktiselle alueelle. Pohjoismaiden lisäksi tässä yhteistyössä ovat mukana myös EU ja Venäjä. Barents-yhteistyön ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan keskinäisen johdonmukaisuuden ja yhteyksien lisääminen tarjoaa mahdollisuuksia esimerkiksi ympäristö- ja liikennesektoreille. Suomi on aktiivinen pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksien kehittämisessä. Pohjoismaiden ministerineuvoston arktinen yhteistyö pitkälti tukee pohjoisten alueneuvostojen toimintaa, mikä on Suomen intressien mukaista.

Venäjän kanssa Suomella on vuonna 2010 aloitettu arktinen kumppanuus, jolla on kaupallisesti merkittävä ulottuvuus käytännönläheisenä, yritysten tarpeita palvelevana toimintana. Suomi suunnittelee myös muita kahdenvälisiä arktisia kumppanuuksia ja niiden rinnalla monenkeskistä yhteistyötä Norjan ja Ruotsin kanssa.

Euroopan unionilla on tärkeä rooli Suomen arktisessa politiikassa. Yhteistyössä Ruotsin ja Tanskan kanssa Suomi toimii unionin arktisen politiikan selkeyttämiseksi ja vahvistamiseksi. Unionin tarkkailija-asema Arktisessa neuvostossa palvelee tätä tarkoitusta.

II ARKTISEN STRATEGIAN OSATEKIJÄT

1 Arktisen Suomen visio

Visio: Suomi on aktiivinen arktinen toimija, joka osaa kestävällä tavalla sovittaa yhteen arktisen ympäristön reunaehdot ja liiketoimintamahdollisuudet kansainvälistä yhteistyötä hyödyntäen.

Suomen hallitus hyväksyi 10.10.2012 linjaukset, joiden pohjalta Suomen arktinen strategia on uudistettu:

Arktinen Suomi arktisena osaajana

- **Suomi on arktinen maa** Ilmasto, luonto, maantiede, historia ja kokemukset ovat muokanneet arktisen identiteettimme. Suomen kansa on kokonaisuudessaan arktinen kansa; kolmasosa 60. leveyspiirin pohjoispuolella asuvista on suomalaisia. Saamelaisten asema Euroopan unionin ainoana alkuperäiskansana huomioidaan ja heidän osallistumisensa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana vaikuttavien asioiden käsittelyyn turvataan. Suomen pohjoisosa tulee säilyttää vakaana ja turvallisenä toimintaympäristönä.
- **Suomi on arktinen osaaja** Arktinen alue on voimakkaan muutoksen kohteena. Muutoksen ymmärtämiseen, siihen sopeutumiseen ja myös sen hyödyntämiseen Suomella on huippuosamista ja tietotaitoa. Osaamisen ja tutkimuksen ylläpitäminen ja kehittäminen on ensisijaisen tärkeää. Suomi pyrkii arktisen osaamisen mallimaaksi niin tutkimuksessa kuin osaamisen vastuullisessa kaupallisessa hyödyntämisessä.
- **Suomi kunnioittaa kestävä kehityksen periaatteita ja ympäristön reunaehdot** Ilmastonmuutoksen globaalien vaikutusten ymmärtäminen, arktisten luonnonvarojen kestävä käyttö ja ympäristön reunaehtojen tunnistaminen kaikessa arktisessa toiminnassa ovat arktisen politiikkamme keskiössä.
- **Kansainvälinen arktinen yhteistyö** Suomen arktisen aseman vahvistaminen, kansainvälisen yhteistyön laajentaminen ja vakauden ylläpitäminen arktisella alueella ovat keskeisiä tavoitteitamme.

1.1 Strategian uudistamisen tausta

Ohjelmansa mukaisesti hallitus päätti 16.5.2012 arktisten linjausten määrittelemisestä syyskuusi 2012 ja Suomen arktisen strategian uudistamisesta kesään 2013 mennessä. Hallitus hyväksyi arktiset linjaukset 10.10.2012.

Strategian uudistuksen valmisteli pääministerin 31.10.2012 asettama työryhmä, johon nimettiin edustaja kaikista ministeriöistä.¹ Vastuuvirkamiesverkoston puheenjohtajana toimi arktinen suurlähettiläs Hannu Halinen. Avainministeriöiden kansliapäälliköt valtiosihteeri Olli-Pekka Heinosen johdolla ohjasivat strategiatyötä. Työtä on tukenut valtioneuvoston kanslian asettama arktinen neuvotelukunta, joka kokoontui valtiosihteeri Heinosen johdolla.

Suomen ensimmäinen arktinen strategia vuonna 2010 oli toimeksiannon mukaisesti ulkosuhdepainotteinen. Se määritteli Suomen arktisen politiikan tavoitteita ja keinoja niiden edistämiseksi kansallisesti sekä erilaisilla kansainvälisillä ja alueellisilla foorumeilla, Euroopan unionissa, pohjoismaisessa yhteistyössä sekä kahdenvälisissä suhteissa. Uudistetun strategian lähtökohtana on ollut laaja-alaisuus ja kokonaisvaltaisuus. Suomi pyrkii luotettavaan kokonaisarvioon ja visioon arktisesta alueesta. Lähtökohtana on se perusnäkemys, että koko Suomella on merkittävä arktinen intressi. Tällöin mukaan tulevat niin liiketoiminta, osaaminen, kansainvälinen yhteistyö, Suomen pohjois-

1 Katso liite: Päätös Suomen arktisen strategian päivytytyöstä ja sen resursoinnista

simmat alueet kuin yleinen maan arktisen aseman vahvistaminen ja toimiminen arktisen kestävän kehityksen hyväksi.

Edellisessä strategiassa määriteltiin perustavoitteita ja ehdotettiin toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi. Tässä strategiassa esitetään osittain uudelleenarvioitujen tavoitteiden pohjalta entistä kattavammin toimia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lähteet: AMAP Assessment report Arctic pollution issues, AMAP 1998, Arctic pollution issues: A state of the Arctic environment report, AMAP 1997, Conservation of Arctic flora and fauna, CAFF 2001

1.2 Kansainvälinen toimintaympäristö

Arktiselle alueelle ei ole yhtä yksiselitteistä määritelmää. Alueen rajaus vaihtelee eri tieteenalojen tai poliittisten sopimusten mukaan. Samoin tässä strategiassa arktinen alue ymmärretään tilanteen mukaan joustavasti. Noin neljännes Suomen pinta-alasta on Lapissa napapiirin pohjoispuolella. Strategian lähtökohtana on, että koko Suomessa on arktista osaamista ja että arktisuus on relevanttia koko Suomen kannalta.

Kiinnostus arktista aluetta kohtaan on kasvanut myös monissa alueen ulkopuolisissa maissa. Alueen taloudellinen potentiaali kuten energiavarat ja mahdollisesti avautuvat uudet kuljetusreitit korostavat alueen strategista merkitystä tavalla, jolla on myös turvallisuuspoliittista vaikutusta. Alue on tulevaisuudessa yhä useamman valtion kiinnostuksen kohteena.

Kiihtyvä ilmastonmuutos vaikuttaa taustalla kaikessa. Myös globaalin talouden painopisteen siirtyminen Aasiaan muuttaa arktisen alueen asemaa. Arktinen murros tapahtuu samanaikaisesti kansainvälisen politiikan valtasuhteiden muutoksen kanssa.

Yhä useampien maiden kiinnostuksen kasvu liittyy alueella avautuviin mahdollisuuksiin ja alueen kasvavaan merkitykseen, mutta myös näiden maiden yleisen kansainvälisen aseman vahvistumiseen ja toimintakyvyn kasvuun.

Kansainvälinen yhteistyö ja kansainväliset sopimukset ovat perustana myös Suomen toiminnalle arktisella alueella.

- Suomi pitää **Arktista neuvostoa** ensisijaisena arktisia asioita käsittelevänä yhteistyöfoorumina.
- **Barentsin euroarktinen neuvosto** ja **Barentsin alueneuvosto** tuovat alueellisen näkökulman laajempaan arktiseen politiikkaan.
- **Euroopan unioni** on tiiviisti yhteydessä arktiseen alueeseen poliittisten, maantieteellisten, taloudellisten ja tieteellisten tekijöiden vuoksi sekä **pohjoisen ulottuvuuden** politiikan kautta.
- **Pohjoismaiden ministerineuvostolla** on oma arktisen yhteistyön ohjelmansa.
- **Pohjoismaat** ovat tiivistäneet yhteistyötään myös arktisissa asioissa.
- **Yhdistyneet kansakunnat** (YK) ja sen alaiset elimet edistävät kansainvälistä yhteistyötä useilla arktisen alueen kannalta tärkeillä aloilla.
- **Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO** valmistaa polaarialueilla purjehtivia laivoja koskevaa sitovaa säännöstöä.
- **Kahdenväliset arktiset kumppanuudet** täydentävät monenkeskistä yhteistyötä.

1.3 Muiden arktisten maiden linjauksia

Kaikki arktisen alueen maat ovat viime vuosina laatineet oman arktisen strategiansa tai vastaavat linjaukset, joissa määrittelevät arktista politiikkaansa.

Norja on jo usean vuoden ajan panostanut voimakkaasti pohjoisiin alueisiin ja maa pyrkii olemaan eturintamassa kaikissa arktista aluetta koskevissa kysymyksissä. *High North* on Norjan politiikan keskiössä. Taloudellinen yhteistyö Venäjän kanssa on merkittävässä asemassa Norjan arktisessa politiikassa. Norja pyrkii myös aktiivisesti sitouttamaan kumppaneitaan pohjoisten alueiden kysymyksiin.

Kanadalla on huomattava arktinen maa- ja merialue, jolla se korostaa suvereniteettiaan. Kanadan rooli on ollut merkittävä Arktisessa neuvostossa ja se on johtavia maita arktisessa tutkimuksessa. Kanada julkaisi oman strategiansa kesällä 2009 ja sitä seurasi politiikkapaperi vuonna 2010.

Islanti hyväksyi maaliskuussa 2011 päätöslauselman maan arktisesta politiikasta. Islanti korostaa arktisessa politiikassaan alueellista ja monenvälistä yhteistyötä. Islanti katsoo hyötyvänsä maantieteellisestä asemastaan, kun edellytykset arktiselle meriliikenteelle paranevat.

Ruotsi julkaisi oman arktisen strategiansa toukokuussa 2011. Ruotsin prioriteetteja ovat ilmasto ja ympäristö, taloudellinen kehitys ja inhimillinen ulottuvuus. Strategian kantava teema on ympäristönsuojelu, joka huomioidaan lukuisista eri näkökulmista. Ilmastonmuutosta hidastamalla ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämällä voidaan turvata alueen ihmisten elinolosuhteet ja talouden kasvu.

Tanska on arktinen maa Grönlannin kautta, jonka itsehallintoa Tanska on vahvistanut. Tanskan kuningaskunnan arktinen strategia julkaistiin elokuussa 2011. Tanska on Suomen ja Ruotsin ohella merkittävässä asemassa arktisia kysymyksiä koskevassa EU-yhteistyössä.

Yhdysvallat julkaisi presidentin allekirjoittaman arktisen strategian toukokuussa 2013. Kyseessä on tiivis politiikka-asiakirja, jonka tarkoituksena on tuoda esiin Yhdysvaltojen prioriteetit arktisella alueella ja nostaa arktisten asioiden painoarvoa erityisesti kansallisessa toiminnassa. Strategiassa painottuvat turvallisuus, alueen rauhanomaisen, tasapainoisen ja vastuullisen kehityksen ohjaaminen ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen.

Venäjä julkaisi helmikuussa 2013 presidentin hyväksymän uuden arktisen strategiansa. Siinä on kuusi painopistealuetta, arktisen vyöhykkeen sosioekonominen kokonaiskehitys, tieteen ja tekniikan kehitys, nykyaikaisen ICT-infrastruktuurin luominen, ympäristöturvallisuuden takaaminen, kansainvälinen yhteistyö arktisella alueella, sotilaallisen turvallisuuden takaaminen ja valtion rajojen puolustaminen arktisella alueella.

2 Suomen arktinen väestö

2.1 Sosiaalinen kestävyys, yhteiskunnan toimivuus ja työolot

Arktisella alueella on noin neljä miljoonaa asukasta, joista vajaat kymmenen prosenttia kuuluu alkuperäiskansoihin. Suomessa Lapissa on runsaat 180 000 asukasta.

Ilmaston lämpeneminen ja lisääntyvä taloudellinen toiminta ovat muuttaneet olosuhteita arktisella alueella tavalla, jonka vaikutukset ja niiden edellyttämät sopeutumistarpeet terveyteen, hyvinvointiin ja elinolosuhteisiin on huomioitava.

Kestävä kehitys muodostuu taloudellisesta, sosiaalisesta ja ekologisesta kestävydestä.

Suomen pohjoisten osien näkökulmasta tavoitteena on turvata alueen asukkaille hyvän elämän edellytykset. Hyvinvointiin kuuluu mahdollisuus työhön, työhyvinvointi, toimivat peruspalvelut, ihmisten yhdenvertaisuus, turvallisuus ja koulutus. Pohjoisen Suomen haasteena ovat pitkät välimatkat, väestön ikärakenteen muutos, työvoimakysymykset ja riittävät viranomaisresurssit. Lisääntyvä taloudellinen aktiivisuus luo mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Kaikessa toiminnassa tulee huomioida paikalliset asukkaat. Väestön ja toimintaympäristön turvallisuus ovat tärkeitä kilpailutekijöitä.

Kun toimiva infrastruktuuri ja Lappiin kerrytetty arktinen osaaminen sekä toimijaverkosto yhdistyvät arktisen ja Barentsin alueen kehityksen mukanaan tuomiin varsin hyviin talouden näkyymiin, Lapilla on kaikki edellytykset olla houkutteleva asuinympäristö tulevaisuudessa.

Sähköisten viestintäverkkojen ja digitaalisten palveluiden merkitys yhteiskunnan toimivuudelle ja kansalaisten hyvinvoinnille on keskeinen. Hallitusohjelman mukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien älyratkaisujen käyttöönottoa edistetään poikkihallinnollisesti kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Kehityksen haltuun ottamiseksi kaikissa ministeriöissä ollaan laatimassa hallinnonalan älystrategioita.

Arktisella alueella tärkeiden elinkeinojen ja pohjoisten kaupunkien kehittyessä syntyy uusia työpaikkoja ja työvoiman tarve kasvaa. Harvaan asutuille seuduille on haastavaa löytää osaavaa työvoimaa. Työvoiman liikkuvuuden mukanaan tuomat mahdollisuudet ja ongelmat koetaan vahvemmin

kuin etelämpänä. Arktisten olosuhteiden tuntemus sekä skandinaavisten kielten, venäjän ja englannin kielen taito avaavat työnhakijalle monesti koko arktisen alueen. Arktisia osaajia tarvitaan niin Rovaniemellä, Inuvikissa, Murmanskissa kuin Hammerfestissä. Tämän vuoksi Suomi pitää tärkeänä työvoiman liikkuvuuden edistämistä arktisella alueella.

Etenkin Pohjoismaiden talouskasvun ja investointien kannalta työvoiman saatavuus ja elinkeinon elämän vapaa liikkuvuus on ratkaisevaa. Pohjoismaat ovat toistensa tärkeimpiä kauppakumppaneita ja hyötyvät toistensa osaamisesta, kehityksestä ja avoimuudesta. Rajanaapurit Suomi, Ruotsi ja Norja voivat edetä monella pohjoisessa tärkeällä alalla entistä vahvemmin helpottamalla kielitaitoitteiden osaajiensa liikkumista työmarkkinoilla valtakunnanrajojen yli. Vuonna 1954 solmittu pohjoismainen työmarkkinasopimus on helpottanut työntekijöiden liikkuvuutta arktisilla raja-alueilla.

Työvoima liikkuu Pohjoismaissa myös pendelöinnin kautta. Pendelöinnin kasvu pohjoisessa vaatii hyvät kulkuyhteydet sekä joustavuutta työnantajalta.

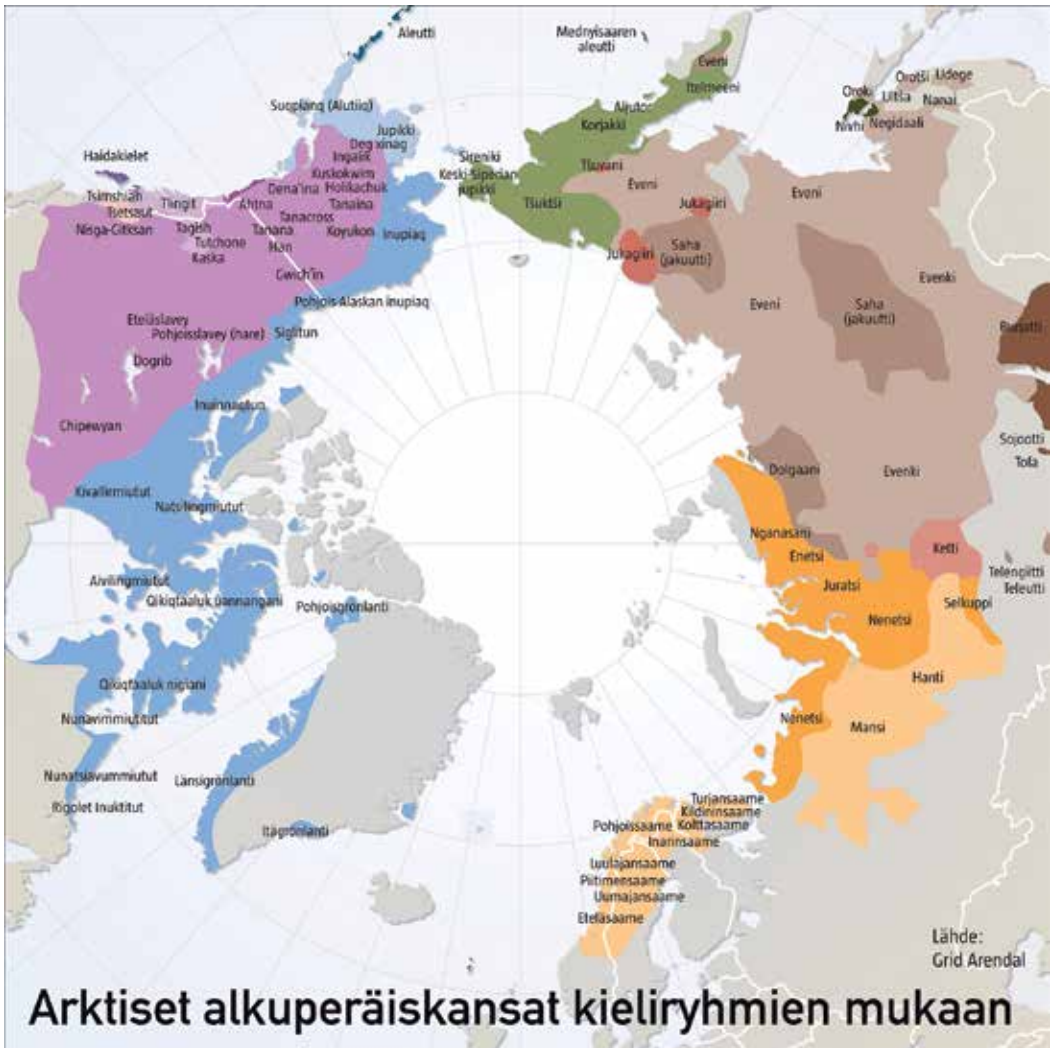
Oulun ja Luulajan yliopistojen yhteistyönä alkanut Nordic Mining School on esimerkki siitä, kuinka tuleviin työelämän haasteisiin vastaaminen arktisella alueella alkaa jo koulutuksesta.

Matkailualalla pohjoisen sesonkiluontoista työtä ja uranluontia voidaan helpottaa tekemällä yhteistyötä arktisten naapurimaiden kanssa. Yhdistämällä esimerkiksi Norjan kesään painottuva matkailusezonki hiljaisempaan sesonkiin Suomessa ja vastaavasti Suomen talvisezonki hiljaisempaan aikaan Norjassa etenkin alan nuorille työntekijöille luodaan vahva pohja työllistystä pysyvästi pohjoiseen.

Arktinen työympäristö – alhaiset lämpötilat, vaikeat sääolot, työpäivien valoisan ja pimeän kauden vaihtelu – asettaa erityisvaatimuksia työolojen turvallisuudelle. Arktisissa oloissa työskentelevien määrä on kasvussa kaivostoiminnan, energiateollisuuden ja matkailu- ja elämyspalveluiden lisääntymisen myötä. Kaikki tämä lisää alueella liikennettä ja muita liitännäispalveluja.

Suomella on erityisosaamista arktisten työolojen tutkimuksessa ja turvallisten työolojen järjestämisessä. Työterveyslaitoksella on pitkäaikainen yhteistyö Luoteis-Venäjän vastaavien laitosten kanssa. Alan yhteistyötä edistetään myös pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuden kautta. Erityisosaamisen levittäminen ja kokemusten vaihto arktisten työsuojelu- ja työterveysasiantuntijoiden kesken toimii. Alueellisen yhteistyön kautta Suomi edistää pohjoismaista työhyvinvointimallia.

2.2 Suomen saamelaiset ja muut arktiset alkuperäiskansat

Läheet: Grid Arendal

Arktisen neuvoston työhön alkuperäiskansojen edustajat osallistuvat pysyvinä jäseninä (*Permanent Participants*) kuuden järjestönsä kautta. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän saamelaisen mandaattilla saamelaisia Arktisessa neuvostossa edustaa Saamelaisneuvosto. Barentsin euroarktisen neuvoston alkuperäiskansatyöryhmässä Suomen saamelaisia edustaa Saamelaiskäräjät.

Alkuperäiskansojen oikeudet ovat yksi Suomen kansainvälisen ihmisoikeuspolitiikan painopisteistä. Alkuperäiskansojen elinehtoja tulee kehittää niin, että yhteisöt ja kulttuurit voivat säilyä ja kehittyä omilla ehdoillaan. Suomi korostaa tarvetta kuulla alkuperäiskansoja ja mahdollistaa asianmukaisella tavalla heidän osallistumisensa varsinkin sellaisiin toimiin, joilla on suoraa vaikutusta alkuperäiskansojen elinolosuhteisiin.

Saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa. Suomessa saamelaisen asema alkuperäiskansana on turvattu perustuslaissa. Saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä siihen kuuluvia perinteisiä elinkeinojaan.

Hallitusohjelman mukaan saamelaisen oikeuksia alkuperäiskansana kehitetään muun muassa osallistumalla aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön alkuperäiskansojen oikeudellisen ja tosiasi-

allisen suojelun vahvistamiseksi. Suomi pitää tärkeänä turvata alkuperäiskansojen osallistuminen tähän yhteistyöhön.

YK:n Kansainvälisen työjärjestön (ILO) alkuperäiskansoja koskevan yleissopimuksen 169 ratifiointi on asetettu tavoitteeksi pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa hallituskaudelle 2011–2015. Ratifiointiedellytysten selvittäminen on vireillä.

Saamen kieli ja kulttuuri ovat Suomessa eläneet jo useiden vuosien ajan voimakasta vahvistumisen aikaa. Julkishallinto on tukenut tätä suuntaamalla lisää voimavaroja muun muassa saamen kielten opetukseen ja lasten kielenelvytystoimintaan. Kolmesta Suomessa puhutusta saamen kielestä inarinsaame ja koltansaame ovat vaarassa hävitä. Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä luovutti vuoden 2012 maaliskuussa ehdotuksensa saamen kielen elvyttämishajelmaksi. Saamen kielen ja kulttuurin tukea on edelleen vahvistettava.

Saamelaiset

- Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän alueella asuva alkuperäiskansa
- Saamelaisia on 82 000–97 000
- Suomessa noin 10 000 saamelaista, joista vajaa puolet asuu saamelaisten kotiseutualueella
- Kotiseutualue: Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnassa sijaitseva Lapin paliskunnan alue
- Suomessa puhutaan pohjois-, inarin- ja koltansaamea
- Kotiseutualueellaan kieltä ja kulttuuria koskeva perustuslain mukainen itsehallinto vuodesta 1996
- Itsehallintoon kuuluvia tehtäviä hoitaa saamelaisten vaaleilla valitsema parlamentti, Saamelaiskäräjät

3 Koulutus ja tutkimus

3.1 Suomen arktinen osaaminen

Suomella on laaja-alaista arktista osaamista. Sen perusta on korkealaatuinen koulutusjärjestelmä, jonka kaikilla tasoilla otetaan opetuksessa huomioon Suomen asema arktisena maana. Suomi panostaa pohjoisten alueiden osaamiseen ja tutkimukseen. Monipuolista arktista tutkimusta tehdään sekä korkeakouluissa että tutkimuslaitoksissa. Osaamista on myös useissa yrityksissä.

Suomen pohjoisen sijainnin myötä käytännössä lähes kaikilla tutkimusaloilla on kytkentöjä kylmän ilmanalan osaamiseen ja sen kautta arktisuuteen. Arktista tutkimusta Suomessa harjoittavat korkeakoulut ja tutkimuslaitokset sekä niiden erikoisalajat on kuvailtu ulkoministeriön julkaisussa Arktinen osaaminen Suomessa².

Arktisen alueen muutos liittyy erityisesti ilmastonmuutokseen, luonnonvarojen hyödyntämiseen ja maankäyttöön. Ne vaikuttavat sekä ympäristöön että yhteiskuntaan ja vaativat siksi poikkiteollista tutkimustoimintaa. Arktisen luonnon ja geofysikaalisen ympäristön erityispiirteiden tuntemus edellyttää myös pitkäjänteistä perustutkimusta ja kenttätöitä. Toimiminen arktisilla alueilla vaatii monipuolista kylmään ilmanalaan soveltuvan teknologian tutkimusta ja kehittämistä.

Suomessa tehdyn tutkimuksen merkitys erityisesti ympäristön tilan ja uusiutuvien luonnonvarojen seurannassa ja pitkäaikaisen tutkimusaineiston kokoamisessa on kansainvälisesti huippuluokkaa. Esimerkkinä tästä ovat Suomen erityisosaamisalueet kuten lumen, jään ja ilman koostumuksen

² http://www.kopijyva.fi/ejulkaisut/ulkoasiainministerio/arktinen_osaaminen/

kansainvälisesti huipputasoinen tutkimusosaaminen. Tutkimus on avainasemassa myös eri toimintojen aluesuunnittelussa, lupakäytännössä, riskien ja uhkien arvioinnissa. Tätä tietoa tarvitaan sekä arktiseen ilmastomuutokseen sopeutumiseksi että arktisen alueen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Arktisella alueella tutkimuksella on tärkeä yhteiskunnallinen ulottuvuus. Arktisen tutkimuksen merkitys kasvaa myös koko Suomen talouden kannalta.

Laaja-alaisen ja monipuolisen tiedon hyödyntämisen merkitys korostuu arktisella alueella. Suomalaisen arktisen osaamisen tärkeä perusta on alueen olosuhteiden tuntemus. Aktiivinen vuoropuhelu eri osapuolten kesken on tärkeää, kun tehdään tutkimusta ja selvityksiä. Lisäksi tutkimuksella tuotettavaa uutta tietoa on tarpeen aktiivisesti levittää päätöksenteon tueksi, liiketoimintamahdollisuuksien kehittämiseksi sekä kansalaiskeskusteluun yleisen arktisen ymmärryksen lisäämiseksi.

Koulutukseen ja tutkimukseen panostamalla parannetaan Suomen asemaa ja vetovoimaa kansainvälisenä arktisena huippuosaajana. Suomen arktisen osaamisen ylläpitäminen ja kansainväliseen kärkeen nouseminen edellyttävät yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen arktisen asiantuntemuksen jatkuvaa kehittämistä ja tukemista sekä tiivistä yhteistyötä suomalaisten arktisten toimijoiden välillä. Kommunikointia ja yhteistyötä suomalaisten arktista tutkimusta tekevien ja koulutusta antavien tutkimuslaitosten ja yliopistojen välillä tulee lisätä ja tiivistää selvästi paremmaksi. Arktisessa tutkimuksessa verkostoitumisella on erityisen tärkeä merkitys, koska tutkittua tietoa arktisesta alueesta on vielä liian vähän ja se on hajallaan. Laaja kansainvälinen yhteistyö sekä arktisten että alueen ulkopuolella olevien maiden kanssa on tärkeää.

Useissa Suomen korkeakouluissa tehdään arktista tutkimusta. Lapin ja Oulun yliopistoissa sekä Rovaniemen (1.1.2014 alkaen Lapin) ammattikorkeakoulussa arktinen ja pohjoinen painotus on kirjattu suoraan strategiaan. Valtion tutkimuslaitoksilla on Pohjois-Suomessa vahva toimipaikkojen ja kenttäasemien verkosto. Tutkimuslaitoksista erityisesti Ilmatieteen laitoksen tutkimusstrategiassa painotetaan myös arktista tutkimusta.

Suomella on korkeatasoista arktista tutkimusosaamista ja arktisen alueen tutkimusinfrastruktuureja muun muassa Sodankylässä ja Pallaksella. Siperian Tikissä tehdään tutkimusyhteistyötä Suomen, Venäjän ja Yhdysvaltojen kesken.

Suomalaisen arktisen osaamisen tietopohjaa tulee vahvistaa niin soveltavan, monitieteisen kuin perustutkimuksen aloilla. Arktisen tutkimuksen vahvistaminen edellyttää synergian lisäämisen lisäksi tutkimuksen resursointia, tutkimusympäristöjen, tutkijankoulutuksen ja tutkimusyhteistyön kehittämistä.

Merien tutkimuksen kansallinen strategia on valmistumassa. Siinä tulee esiin muun muassa monialaisen arktisen merentutkimuksen merkitys.

Jäänmurtaajia operoivan Arctian jäänmurtaajat soveltuvat myös tutkimuskäyttöön. Tässä tarkoituksessa aluksilla on ollut jäätutkijoita Koillisväylällä ja Itämerellä sekä luonnontutkijoita Beaufortin ja Tsuktsienmerillä.

Esimerkkejä suomalaisesta arktisuuteen liittyvästä tutkimuksesta ja koulutuksesta

- **Aalto yliopiston** Insinööritieteiden korkeakoulussa arktinen tekniikka on tunnistettu vahvuusalueeksi. Tutkimus tarkastelee jäätä, lunta, routaa sekä niiden vaikutuksia rakenteisiin ja kulkuneuvoihin. Yksi tutkimuksen tärkeä osa-alue liittyy arktiseen meritekniikkaan ja talvimerenkulkuun, jotka ovat Suomelle tärkeitä ja luovat samalla suuria liiketoimintamahdollisuuksia kansainväliseen kauppaamme. Aalto-yliopiston jääkoeallas Aalto Ice Tank, on monitoimiallas ja siinä voidaan erinomaisesti tutkia monia tärkeitä hydrodynamiikan kysymyksiä myös avovedessä. Erityisen hyvin allas soveltuu laivojen ohjailukokeisiin. Altaassa voidaan tehdä myös aaltoja ja tutkia laivojen ja meritekniikan rakenteiden käyttäytymistä aallokossa.
- **Helsingin yliopisto: Helsingin yliopistolla on merkittävä osuus suomalaisesta arktisesta tutkimuksesta** muun muassa geologian, maantieteen ja fysiikan aloilla. Helsingin, Oulun ja Turun yliopistoilla on tutkimuslaitoksia pohjoisessa Suomessa.

- **Lapin yliopisto:** Euroopan unionin pohjoisin yliopisto, jossa tutkitaan arktisen alueen ihmisiä, yhteiskuntia, ympäristöä, taidetta ja muotoilua sekä näiden vuorovaikutusta. Valtakunnallinen vastuu saamelaisuuteen liittyvästä yhteiskuntatieteellisestä ja oikeustieteellisestä tutkimuksesta. Lapin yliopiston **Arktisen keskuksen** tutkimus käsittelee arktisen alueen globaalimuutosta, kestäväää kehitystä ja ympäristö- ja vähemmistöoikeutta. Valtakunnalliseen rooliin kuuluu tiedeviestintä ja näyttelytoiminta sekä erityisesti Arktiseen ja Barentsin euroarktiseen neuvostoon liittyvä asiantuntijatyö. Arktinen keskus tavoittelee EU:n arktisen informaatiokeskuksen asemaa. Lapin yliopistossa on **Arktisen yliopiston kansainvälinen sihteeristö**, joka vastaa arktisten maiden yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden koulutusorganisaatioiden välisen yhteistyöverkoston hallinnosta. Verkoston korkeakoulut edistävät koulutusta sekä tutkija-, opiskelija- ja opettajavaihtoa pohjoisilla alueilla.
- **Oulun yliopisto** on kansainvälinen tiedeyliopisto, jossa tutkitaan pohjoisia ja arktisia kysymyksiä monilla tieteenaloilla. Oulun yliopiston **Giellagas-instituutilla** on Suomessa erityisvastuu saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin koulutuksesta. Instituutissa tutkitaan saamelaista historiaa ja yhteiskuntaa. Oulun yliopiston **Thule-instituutti** toteuttaa ympäristö-, luonnonvara- ja pohjoisuusalojen tutkimusta. Sillä on Arktisen lääketieteen keskus ja pohjoista ympäristö- ja luonnonvaratutkimusta koordinoiva NorNet -verkosto. Oulu Mining School ja yhdessä Luulajan yliopiston kanssa perustettu Nordic Mining School vastaavat kaivosalan kasvaviin osaamistarpeisiin. **Sodankylän geofysiikan observatorio** on Oulun yliopiston alainen valtakunnallinen erillislaitos.
- **Ilmatieteen laitos:** arktinen tutkimus on yksi strategisista painoaloista. Arktisen tutkimuksen yksikkö kartoittaa napa-alueiden ilmavehän eri kerroksia, biosfääriä ja maanpintaa sekä tuottaa tarkkaa tietoa ilmavehstä, ilmastosta ja ympäristöstä. Sodankylässä sijaitsee Lapin ilmatieteellinen tutkimuskeskus. Merijään tutkimus keskittyy kaukokartoitusmenetelmien tutkimukseen ja kehitykseen sekä jäämallinnukseen. Laitoksella on osaamista arktisen hydrografian alueella.
- **Geologian tutkimuskeskus (GTK):** geologista, geokemiallista ja geofysikaalista tutkimusta sekä luonnonvarojen etsintää pohjoisilla alueilla.
- **Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Metsäntutkimuslaitos (Metla) ja Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RTTL** toimivat pohjoisessa omilla aloillaan. Niiden yhteenliittymänä syntynyt **Luonnonvarakeskus:** luonnonvara-alan tutkimuksen koordinointi ja integrointi.
- **Rovaniemen (Lapin) ammattikorkeakoulu:** kestävän metsien käyttöön, luonnonvarojen käytön yhteensovittamiseen sekä kylmien olosuhteiden hallintaan liittyvää tutkimusta, koulutusta ja kehittämistyötä. **Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti** on arktisen alueen matkailu- ja vieraanvarausalojen asiantuntija, jonka muodostavat Lapin yliopisto, Rovaniemen ammattikorkeakoulu sekä Lapin matkailuopisto.
- **Saamelaisalueen koulutuskeskus, Sámi oahpahušguovddáš:** monialainen oppilaitos, jonka tehtävänä on tarjota saamen kielen ja kulttuurin opetusta ja muuta ammatillista koulutusta.
- **Suomen ympäristökeskus (SYKE):** on mukana Arktisen neuvoston hankkeissa, joissa kootaan tutkimustietoa ympäristömyrkyistä, ilmastonmuutoksesta ja lyhytikäisistä ilmastovaikutteisista aineista (SLCF). SYKE:n osaamiseen kuuluvat ohjauskeinojen valmistelu ja vaikuttavuuden ja riskien arviointi sekä kulutuksen ja tuotannon elinkaaristen vaikutusten arviointi. SYKE:llä on monialaista osaamista myös meriekologian, jäätutkimuksen, merenkulun ja pohjoisten ympäristöjen osalta.
- **Säteilyturvakeskus (STUK):** Pohjois-Suomen aluelaboratorio on Euroopan unionin pohjoisin radioaktiivisuusseurantaa tekevä laboratorio ja osa arktisten alueiden ympäristön seuranta- ja arviointiverkosta.
- **Työterveyslaitos:** Oulun yksikössä tutkimuskohteena on kylmätyö, kylmän vaikutukset toimintakykyyn sekä kylmähaittojen arviointi ja hallinta.
- **VTT:** kylmätutkimusta, kylmäteknologiaa

Arktista tutkimusta tekevät Suomen laitokset:

http://www.arcticcentre.org/Suomeksi/TUTKIMUS/Arktinen_tutkimus_Suomessa.iw3

4 Suomen arktinen liiketoiminta

4.1 Arktiset liiketoimintamahdollisuudet

Globaalin talouden haasteellisen tilanteen sekä viennin ja taloussuhteiden suuren merkityksen vuoksi on erittäin tärkeää, että suomalainen elinkeinoelämä hakee kasvua kaikilta niiltä alueilta, joissa kasvunäkymät ovat hyvät ja joissa suomalaisilla yrityksillä on menestymismahdollisuuksia. Arktinen alue tarjoaa näitä näkymiä.

Suomalaisella arktisella osaamisella on pitkät perinteet ja hyvä maine. Se on perustunut arktisten olosuhteiden monipuoliseen tuntemiseen ja sen soveltamiseen. Tunnetuimpana esimerkkinä on arktinen meriteknologia ja siihen liittyvä liiketoiminta, ratkaisut ja palvelut. Alan yritysten mukaan tämänkin alueen kilpailu on globalisoitunut, ja osaamisesta toistaiseksi saatava suhteellinen kilpailuetu on vaarassa murentua ilman erityistoimenpiteitä. Samaan aikaan arktisella alueella kasvaa hyvin monipuolisia uusia liiketoimintamahdollisuuksia, joista lukuisat yritykset ovat hyvin kiinnostuneita myös meriteknologian ulkopuolella. Näistä syistä johtuen elinkeinoelämä on kiinnostunut Suomen arktisesta strategiasta, jonka konkreettisilla toimenpiteillä elinkeinoelämän ja Suomen valtion yhteisille intresseille voidaan luoda hyvät lähtökohdat.

Elinkeinoelämän näkökulmassa korostuu globaali kilpailu. Sen myötä arktinen toimintaympäristö merkitsee sekä merkittävää kasvumahdollisuutta että erittäin kovaa kansainvälistä kilpailua. Kanadassa, Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa, Yhdysvalloissa ja Venäjällä suunniteltavat ja toteutettavat arktiset hankkeet kiinnostavat investoijia, suuryrityksiä ja heidän verkostojaan maailmanlaajuisesti. Myös Kiinan ja laajemmin aasialaisten valtioiden ja yritysten kasvava rooli arktisilla alueilla on tosiasia, joka on otettava aktiivisesti huomioon.

Suomen ja suomalaisten yritysten vahva arktinen osaaminen luo hyvät lähtökohdat uudelle liiketoiminnalle. Erytynen huomio tulee kiinnittää osaamisen ja kokemuksen muuttamiseen liiketoiminnaksi. Arktisten alueiden äärimmäiset olosuhteet – merialueiden jääpeite, arktinen kylmyys, voimakkaat tuulet – asettavat omat haasteensa toiminnalle. Suomella on osaamista toimimisesta pohjoisilla ja kylmillä alueilla. Tämä kokemus antaa yrityksille mahdollisuuksia hyötyä arktisilla alueilla avautuvista uusista liiketoimintamahdollisuuksista.

Suomi edistää ympäristöosaamisen vientiä arktisilla alueilla. Monenkeskiset projektit tarjoavat mahdollisuuden edistää esim. vesi- ja jätevesihuollon, jäte- ja ongelmajätehuollon, öljyntorjunnan sekä energiatehokkuuden ja -säästön osaamisen vientiä. Ympäristöstävälliset ratkaisut ja liiketoiminta ympäristön asettamia reunaehtoja kunnioittaen ovat Suomen vahvuus. Luonnonvarojen hyödyntäminen edellyttää laajaa yhteistyötä maiden ja yritysten välillä. Suomi edistää liiketoiminnan ympäristöedellytysten selkiyttämistä alueella yhtenäisin periaattein ja sopimuksin.

Suomen ja suomalaisten yritysten kannalta tärkeää on päästä mukaan arktisella alueella käynnistyviin ja jo vireillä oleviin hankkeisiin. Alueen kehittämiseen ja luonnonvarojen hyödyntämiseen tähtäävät kansainväliset hankkeet ovat suuria. Päästääkseen mukaan hankkeisiin suomalaisten yritysten tulee pystyä muodostamaan yhteenliittymiä ja tarjoamaan ratkaisutyyppejä laajoja tuote- ja palvelukokonaisuuksia. Tämä edellyttää uudenlaista osaamista ja voi edellyttää myös sateenvarjoorganisaatiota, jonka alla yritykset voisivat tarjota verkottuneesti osaamistaan kansainvälisten yritysten arktisiin hankkeisiin. Haasteen suomalaisyrityksille muodostaa myös investointien rahoitus.

Yksinomaan hankkeiden koko, mutta myös toimintaympäristön luonne voi edellyttää valtion mukanaoloa ja myötävaikutusta. Valtion rooli voi vaihdella verkostojen luomisesta, referenssihankkeiden käynnistäjästä ja tukijasta aina yritysdelegaatiovierailuiden järjestämiseen. Erytynen tärkeää tämä on Venäjän kanssa, mutta myös muiden arktisten maiden suuntaan. Pääseminen kiinni avautuviin hankkeisiin edellyttää pitkäjänteisyyttä sekä sitoutumista laajemminkin alueiden kehittämiseen ja paikalla oloa.

Merkittävät energia- ja muut investoinnit Suomen lähialueilla tuovat kerrannaisvaikutuksineen laajasti liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisyrityksille. Tämä koskee teollisuuden ja teknologia-

alojen ohella myös palveluita, esimerkiksi kun offshore-kentän tueksi rakennetaan infrastruktuuria mantereelle.

Bioenergian käyttö on jatkuvasti kasvavaa. Seuraava merkittävä aluevaltaus myös arktisilla alueilla ovat liikennepolttoaineet. Biokemikaalit, biomateriaalit sekä lääkkeet ja kosmetiikka ovat tulevaisuuden puutuotteita. Pohjoisilla alueilla kasvaneen puun jalostaminen ja markkinointi avaa mahdollisuuksia pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle.

Suomalaisilla yrityksillä on vahvaa osaamista arktiseen ilmastoon soveltuvasta rakentamisesta ja sitä koskevasta normistosta, jonka yhtenäistämistä Suomi haluaa edistää.

Arktinen olosuhdeosaaminen ja arktinen testaus ovat tärkeä osaa suomalaista arktista osaamista. Lappi on muodostunut viimeisten vuosikymmenten aikana tärkeäksi kansainvälisen kulku-neuvoteollisuuden kehittämis- ja testauspaikaksi, mikä on vahvistanut eurooppalaista kylmäalan osaamista globaalisti.

Muotoile Suomi -ohjelmassa (TEM/OKM 2012) Lapin yliopisto on määritelty yhdeksi Suomen kolmesta osaamiskeskitymästä, Lapin yliopiston potentiaaliseksi osaamisalueeksi on määritelty arktinen muotoilu. Se on arktisesta ympäristöstä ja olosuhteiden ymmärtämisestä lähtevää suunnittelua, joka huomioi myös ihmisen sopeutumisen. Palveluiden, uusien tuotteiden, tuotantotapojen tai vaikkapa jäänmurtajien muotoilu tarvitsee osaajansa, jotka tuntevat arktiset olosuhteet, mahdollisuudet ja reunaehdot.

Arktista osaamista ja sen tuotteistamista käsitellään myös liikenne- ja viestintäministeriön johdolla valmisteltavassa Suomen meriliikennestrategiassa, jonka on määrä valmistua vuoden 2013 loppuun mennessä.

Suomen arktisen osaamisen alueita

- Offshore-teollisuus
- Meriteollisuus
- Varustamotoiminta
- Merikuljetukset
- Sää- ja jääpalvelut
- Metsäosaaminen
- Kaivannaisteollisuus
- Metalliteollisuus
- Matkailu
- Perinteiset elinkeinot
- Kylmäosaaminen
- Talvitestaus
- Mittausteknologia
- Sähkön- ja lämmöntuotanto ja -jakelu
- Energian säästö ja tehokkuus
- Tuulivoimatekniikka
- Rakentaminen ja infrastruktuuri
- Ympäristötekniikka
- Ympäristövaikutusten hallinta
- Kestävät yhteiskuntaratkaisut
- Pohjoinen ympäristöosaaminen
- Pohjoinen terveys ja hyvinvointi
- Jätehuoltoteknologia
- Informaatioteknologia
- Julkiset sähköiset palvelut
- Innovaatiovetoinen kehittäminen
- Kylmän ilmanalan tutkimus
- Bio- ja nanotieteet
- Riskianalyysit
- Öljyntorjuntatekniikka
- Materiaalitekniikka
- Vesihuolto

4.2 Energia-ala

Yhdysvaltojen geologisen tutkimuskeskuksen (*U.S. Geological Survey*) mukaan arktisella alueella sijaitsee 13 prosenttia maailman löytämättömistä öljyvaroista ja 30 prosenttia maakaasusta. Myös suurempia lukuja on esitetty. Tämä lisää tarpeita arktisen alueen öljyntuotanto- sekä sitä tukeville ratkaisuille.

Näiden kaasun- ja öljyvarojen hyödyntäminen edellyttää toimivaa infrastruktuuria. Poraus- ja öljyntuotantorakenteiden tulee olla arktisiin olosuhteisiin mitoitettuja. Jään, tuulen ja aallojen kestävyydelle asetetaan korkeat vaatimukset. Öljyvarojen hyödyntämiseen liittyvät riskit on tunnistettava ja arvioitava ja panostettava niiden ennakkoivaan hallintaan.

Suomalainen rakenne- ja materiaaliosaaminen antaa mahdollisuuksia osallistua näihin hankkeisiin. Varsinaisen öljyn ja kaasun porauksen lisäksi muun muassa kuljetukseen ja satamapalveluihin liittyvän infrastruktuurin rakentaminen avaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Energia-alan suomalaista erityisosaamista ovat rakennusten energiatehokkuus, kaukolämpöverkot, uusiutuvien energialähteiden ja turpeen käyttö polttoaineina, yhdistetty lämmön- ja sähkön-tuotanto sekä sähköverkkojen osaaminen. Bioenergiassa ja arktisessa tuulivoimateknologassa on vahvaa osaamista ja merkittävää kansainvälistä liiketoimintaa. Myös aurinko- ja kierrätysalalla on lupaavia kasvavia yrityksiä ja yritysyhmiä ja vesivoiman alueella on merkittävää osaamista.

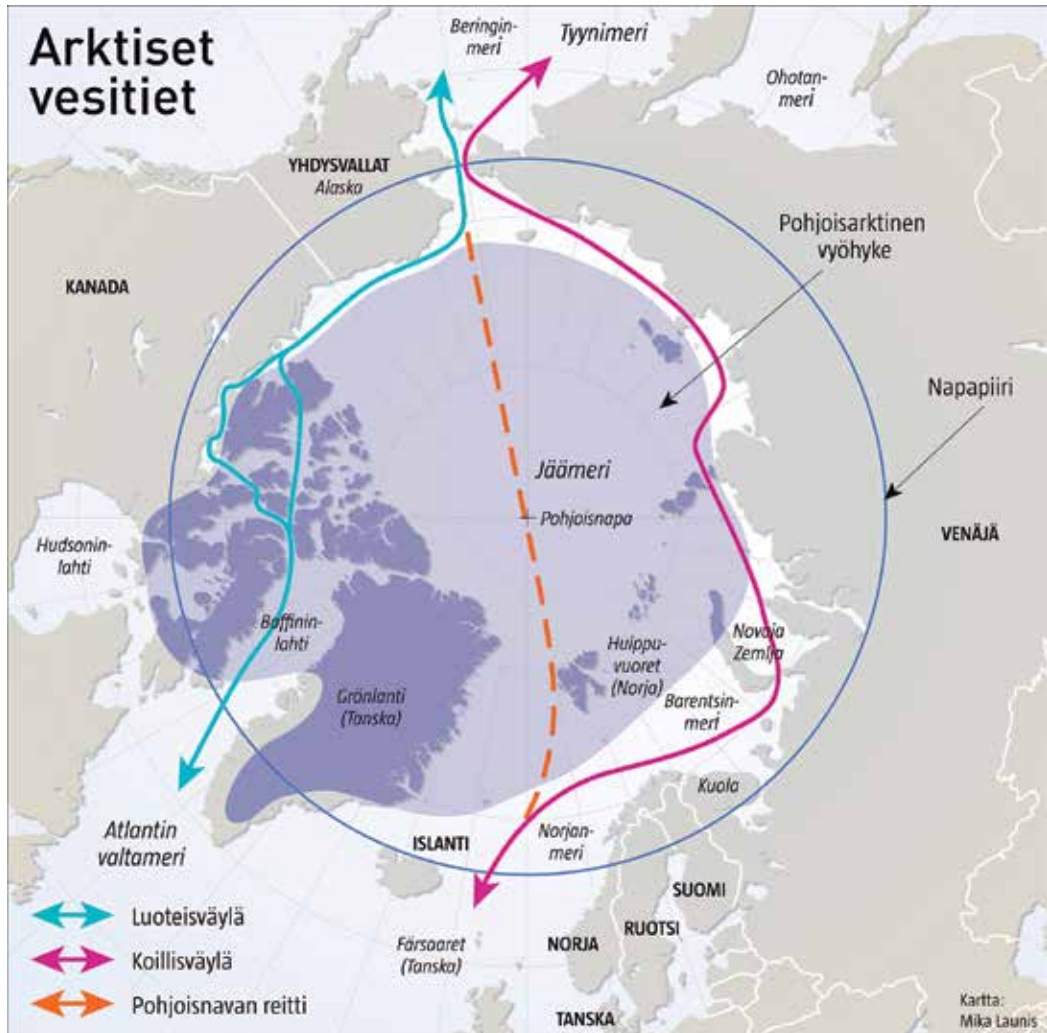
Koska Venäjä on päämarkkina suomalaiselle arktiselle energiateknologialle, osaamisen viemiseksi tarvitaan suomalaisten ja venäläisten yritysten yhteistyötä. Sen lisäämistä edistävät pilot-tiprojektit ja investointihankkeet, kuten pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden energiatehokkuushankkeet. Lisäksi on tarpeen hyödyntää kansainvälisten rahoituslaitosten³ tarjoamia mahdollisuuksia. Tarvitaan myös vuorovaikutuksen vahvistamista maiden energia-alan ministeriöiden välillä ja aluetasolla. Tutkimuslaitosten, teknologisten keskusten ja yritysten kesken kehitetään kumppanuussuhteita.

Arktisilla alueilla sähkön tuotannossa ja jakelussa tarvitaan sekä uusien siirtoyhteyksien rakentamista että hajautettua energiatuotantoa. Norjassa ja Venäjällä ja niiden välillä tarvitaan sähkönsiirtoyhteyksien vahvistamista. Siinä suomalaisella osaamisella on hyvät liiketoimintamahdollisuudet. Kanadan ja Yhdysvaltojen pohjoisilla alueilla oleviin yhdyskuntiin tarvitaan nykyaikaisia hajautettuun energiantuotantoon perustuvia ratkaisuja. Kiinnostus hajautettuun ja paikalliseen energiantuotantoon on kasvanut uusiutuvaan energiaan perustuvien teknologioiden myötä. Hajautetut ratkaisut ovat kilpailukykyisiä ja ekologisesti kestäviä. Alan kasvu luo vientimahdollisuuksia bioenergian, vesivoiman ja arktisen tuulivoiman osaamiselle. Merkittäviä aloja ovat myös rakennetun ympäristön energiatehokkuus ja yhdyskuntien kaukolämmön tuotanto ja jakelu.

Suomessa on viime vuosina kehittynyt erityisosaamista alhaisen lämpövuon ja pohjoisten alueiden kallioperän hyödyntämiseen lämmön tuotannossa ja varastoinnissa varsinkin osana useita energiamuotoja yhdistäviä ratkaisuja. Geoenergiamahdollisuudet tarjoavat tutkimus-, innovaatio- ja liiketoimintamahdollisuuksia myös arktisessa ympäristössä.

3 mm. NEFCO, NIB, EBRD, IFC

4.3 Arktinen meriteollisuus ja varustamotoiminta

Lähteet: Arktinen keskus, Lapin yliopisto

Suomi on maailman johtavia asiantuntijamaita arktisen laivanrakennuksen, varustamotoiminnan, meri- ja offshore- teknologian sekä talvimerenkulun aloilla. Suomessa rakennetaan huipputeknologisia arktisten olojen jäänmurtajia ja offshore -erikoisaluksia. Samoin meriteollisuuden laitteistovalmistajat ovat alansa huippuja. Lisäksi Suomessa toimii alan johtavia insinööritoimistoja, jotka suunnittelevat arktisen alueen merilogistiikan ja offshore -teollisuuden ratkaisuja sekä kehittävät että suunnittelevat erilaisia arktisia aluksia. Erityisosaamista on myös talvimerenkulussa ja sen logistiikassa, jäänmurron operoinnissa, meriliikenteen ohjauksessa sekä sää- ja jääpalveluissa.

Arktisen meritekniikan viennin kohdemaina ovat erityisesti Kanada, Norja, Venäjä, Yhdysvallat ja Kiina, joissa tarvitaan uutta arktisiin olosuhteisiin sopivaa kalustoa muun muassa offshore-alueiden öljy- ja kaasukenttien sekä arktisella alueella sijaitsevien kaivosten hyödyntämiseen.

Alan kova kilpailu ja osittain suojellut markkinat edellyttävät jatkuvaa panostamista alan kilpailukykyyn ja yhteyksiä muiden maiden valtiollisiin toimijoihin. Keskeisten yritysten ulkomaalaisomistus on myös haaste suomalaisen arktisen meriteollisuuden kehittämiseksi ja kansallisten intressien näkökulmasta rakennettujen ohjelmien toteuttamiselle. Tämän vuoksi globaalisti toimiville yrityksille

onkin muun muassa markkinoitava suomalaista kehittämissympäristöä ja tuotava aktiivisesti esiin Suomen logistista sijaintia.

Arktinen alue on yhä riskialtis sekä sää- ja jääolosuhteiltaan haastava ja vaikeasti ennakoitavissa, mikä asettaa omat erityisvaatimuksensa esimerkiksi Koillisväylän käyttämiseen merkittävässä määrin rahtiliikenteeseen. Väylän käyttö on kausiluonteista kesän ja syksyn aikana. Kun tavarantulee olla määränpäässä tietynä aikana, aikataulun ennustettavuus ja varmuus ovat kriittisiä tekijöitä. Tähän haasteeseen vastaaminen avaa samalla suomalaisille yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia. Suomalainen tonnisto on jäävahvistettua ja miehistöllä on hyvä jäänavigointiosaaminen. Eräät varustamot ovat operoineet vuosia arktisella alueella, esimerkiksi Grönlantiin, Huippuvuorille ja Koillisväylää pitkin. Varustamojen osaamisen vieminen arktiselle alueelle on Suomelle mahdollisuus.

Suomalaista arktista meriliikenneosaamista on hyödynnetty myös Pohjois-Amerikassa erityisesti jäänmurtajien osalta. Tavoitteena on tiivistää yhteistyötä sekä Yhdysvaltojen että Kanadan kanssa arktisissa olosuhteissa toimivien valmiuksien kehittämisessä ja nopean reagointikyvyn turvaamisessa onnettomuuksien varalta. Koillisväylän avautuminen korostaa muun muassa Beringinsalmen asemaa tulevaisuudessa. Pidemmällä tähtäimellä myös Luoteisväylää saatetaan käyttää laajemmin meriliikennöintiin. Suomenlahden merenkulun seurantajärjestelmät voisivat toimia hyvänä esimerkkinä myös Pohjois-Amerikassa ja arktisella alueella laajemmin.

Merenkulkuaosaamisen ja teknologian lisäksi tarvitaan uudenlaisia palveluita, jotka mahdollistavat turvallisen liikkumisen ja meriympäristönsuojelun arktisilla laivareiteillä. Ympäristöön, säähän, jään liikkeisiin ja ilmastoon liittyvät ennustemallit luovat pohjaa kaupallisille palveluille, jotka omalta osaltaan vähentävät arkisten merialueiden sää- ja jääolosuhteista johtuvaa epävarmuutta ja riskiä.

Laivojen suunnittelun, muotoilun, rakentamisen, operoinnin sekä ympäristö- ja öljyntorjuntateknologian lisäksi Suomella on Itämeren parhaisiin käytäntöihin liittyen valmiita vientituotteita kuten alusliikennepalvelu, alusliikenteen ilmoittautumisjärjestelmä, alusten automaattisen tunnistus- ja viestintäjärjestelmän hyödyntäminen, jäänmurtopalvelu sekä Ilmatieteenlaitoksen sää- ja jääpalvelu.

Suomessa on tutkittu ja kehitetty satelliittihavaintoja hyödyntäviä monitorointi- ja informaatiojärjestelmiä, jotka parantavat merenkulun turvallisuutta. Parhaimmillaan ne tarjoavat paljon mahdollisuuksia uusille kaupallisille palveluille.

Arktinen satelliittitoiminta, verkostoituminen muiden maiden satelliitti- ja avaruustoimijoiden kanssa tarjoaa Suomelle uusia kaupallisia mahdollisuuksia ja voi mahdollistaa myös arktisen alueen lumen, jään ja biosfäärin tutkimuksen ja seurannan.

4.4 Uusiutuvat luonnonvarat

Arktisen alueen runsaita ja monipuolisia luonnonvaroja hyödyntävä yritystoiminta auttaa myös alueen asukkaiden hyvinvointia, asutuksen säilymistä ja kehittymistä. Matkailu, elintarvike- ja käsityöala ovat esimerkkejä luontoyrittämisen mahdollisuuksista. Pohjoisten uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön liittyy paljon erityisiä taloudellisia, sosiaalisia ja ekologisia näkökohtia.

Porotalous on tärkeä Pohjois-Suomen elinkeinojen ja hyvinvoinnin sekä kielen ja kulttuurin säilymiselle ja kehittämiselle. Poronhoidolla on lisäksi tärkeä sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys kaikissa yhteisöissä, jotka saavat merkittävän osan toimeentulostaan porotaloudesta. Kaikkiaan Suomessa porotaloudesta saa toimeentuloa osittain tai kokonaan noin tuhat perhettä.

Porotalouden kehittämisessä on otettava myös huomioon luonnonlaidunten kantokyky ja siihen ekologisesti kestävästi sopeutettu poronhoito. Lisäksi suurpetokantojen hoidossa tulisi ottaa huomioon petokantojen vaikutukset poronhoitoon.

On tärkeää taata luonnon kalakantojen ja muiden arktisten lajien säilyminen ja elinvoimaisuus Jäämereen laskevissa Pohjois-Suomen joissa ja Itämereen laskevissa vesistöissä. Etenkin lohikantojen elinvoimaisuus edellyttää tehokasta kalastuksen hallinnointia ja kalakantojen kestäväää käyttöä.

Luonnonvarojen ja alueiden käytön suunnittelun tulee turvata luonnon monimuotoisuuden ja sen tuottamien ekosysteemipalveluiden säilyminen. Arktisen alueen suojelualueiden verkoston kehittäminen on konkreettinen tie tehostaa arktisen ympäristön suojelua ja selkeyttää taloudellisen toiminnan puitteita. Globaalin luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta arktinen alue on merkittävä, sillä se tarjoaa muun muassa pesimäpaikan valtaosalle maailman hanhikannasta ja yli puolelle maailman kahlaajalinnuista. Arktisen alueen muuttolintukantojen vaellusreitit tulee tarkastella kokonaisuutena, sillä niiden talvehtimisalueet ulottuvat Itämeren eteläosista aina Keski-Afrikkaan.

Valtion omistamien metsien määrä on Lapissa suuri. Metsillä on kuitenkin huomattava merkitys yksityiselle liiketoiminnalle. Metsätalouden kokonaispinta-ala on runsaat yhdeksän miljoonaa hehtaaria, josta vajaan neljä miljoonaa hehtaaria on metsätalouden käytössä olevaa metsämaata. Metsien kasvu on noussut selvästi viime vuosikymmeninä, mikä perustuu nuorten hyvin kasvavien metsien osuuden lisääntymiseen.

Lapin aluetaloudessa metsäsektorin osuus on ollut viime vuodet 8–17 prosenttia, mikä on muuta maata huomattavasti suurempi määrä. Metsien hakkuukertymä (keskimäärin 4,2 miljoonaa kuutiometriä) vastaa 38 prosenttia vuotuisesta kasvusta. Korjatusta puusta valtaosa päätyi teollisuuden käyttöön. Puuta jalostavien yritysten tuotannon arvo oli vuonna 2010 noin 1,4 miljardia euroa. Puun lisääntyvälle kasvulle on tarpeen löytää alueellista kysyntää ja uusia käyttömuotoja. Puupohjaisten polttoaineiden käyttö energiantuotannossa on lisääntynyt koko 2000-luvun. Metsätalouden kilpailukykyyn ja kannattavuuden parantaminen pohjoisissa erityisolosuhteissa ja muut maankäyttömuodot huomioiden on suuri haaste metsäpolitiikalle.

Metsävarojen hyödyntämisessä on huomioitava metsien erilaiset käyttötarpeet ja niiden yhteensovittaminen. Metsien rinnakkaiset käyttömuodot korostuvat erityisesti pohjoisilla alueilla. Metsäluonto avaa mahdollisuuksia riistan, marjojen ja muiden luonnontuotteiden hyödyntämiselle ja merkittävälle matkailulinkeille. Lapin vuotuiseksi kokonaismarjasadoksi on arvioitu noin 350 miljoonaa kiloa. Suojelualueet sekä valtion ulkoilu- ja virkistyspalvelut lisäävät luontomatkailun vetovoimaa arktisilla alueilla. Luontoon perustuvan matkailun arvioidaan olevan maailmanlaajuisesti nopeimmin kasvava matkailun osa-alue.

4.5 Kaivosteollisuus

Arktisen luonnon haavoittuvuus asettaa vaatimuksia koko luonnonvarojen hyödyntämistä koskevan prosessin hallinnalle. Ei riitä, että esimerkiksi öljynporaus tai kaivostoiminta pystytään hoitamaan luonnon kannalta kestäväällä tavalla. Saman on koskettava mineraalien tai öljyvarojen etsimisen ja löytämisen vaihetta, kuljetuksia jatkojalostukseen, sekä kaivosalueen hoitamista toiminnan päättyessä.

Kaivostoiminta on arktisella alueella nousussa Suomessa ja naapurimaissa, ja Suomi tavoittelee maahan alan ulkomaisia investointeja. Suomi osallistuu kestävän kaivannaiselinkeihin pohjoismaiseen asiantuntijaverkostoon (*NordMin*). Venäjän kaivosteollisuuden hankkeissa korostetaan entistä enemmän myös ympäristönäkökohtia. Tämä tarjoaa merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille toimijoille. Myös Grönlannin mineraalivaroihin kohdistuu paljon kiinnostusta. Arktisen alueen lisääntyvä kaivosteollisuus aiheuttaa tarvetta sekä uudelle jäänmurtokalustolle että sen ope-roinnille. Kaivosten vesitalouden hallinnan sekä geotekniikan osaaminen korostuvat muuttuvassa ilmastossa.

Suomen tavoitteena on nousta ekotehokkaan mineraaliteollisuuden globaaliksi edelläkävijäksi vuoteen 2020 mennessä. Tätä tavoitetta tukee Tekesin *Green Mining* -ohjelma (2011–2016). Suomi voi osaltaan edistää ekotehokkaan kaivostoiminnan kehittämistä arktisen alueen kaivoshankkeissa, mitä tukee *Metallikaivosten parhaat ympäristökäytännöt* -opas. Ekotehokkuuden todentamiseksi tarvitaan myös pitkäjänteistä kaivostoiminnan ympäristövaikutusten seurantaa ja tutkimusta.

Suomessa on tärkeää huolehtia työvoiman riittävydestä ja valvovien viranomaisten resursseista ja osaamisesta. Kaivosalalle on arvioitu syntyvän jopa 5 000 uutta työpaikkaa lähivuosina.

Yhtä kaivostyöpaikkaa kohden syntyy välillisesti kahdesta kolmeen muuta työpaikkaa.⁴ Kaivosalan ennusteissa on maailmantalouteen, ympäristöön ja mineraalien kysyntään ja hintaan liittyviä epävarmuustekijöitä, joiden vuoksi työvoiman kysyntä voi jäädä vähäisemmäksi.

Kaivannaisalan kasvun suurimpia haasteita on ammattitaitoisen työvoiman riittävä saatavuus.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisessä klusteriin kuuluu koko alan jalostusketju kaivoksista metalleihin, materiaalien kierrätykseen, teknologian vientiin ja rakennuskiviteollisuuteen sekä teknologiateollisuuteen ja palvelusektoriin asti. Kaivannaisalan osaamista kehitetään Pohjois-Suomen korkeakoulujen yhteistyönä.

Kaivostoiminnan liikenteelliset tarpeet -selvityksessä (Liikennevirasto, 2013) kartoitettiin yritysten ja viranomaisten näkemykset Pohjois-Suomen kaivostoiminnan kuljetustarpeista ja toimivista kuljetusreiteistä sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä ottaen huomioon muun elinkeinoelämän kuljetus- ja matkustamistarpeet.

Lähteet: Kaivostoiminnan liikenteelliset tarpeet pohjoisessa -esiselvitys, työryhmän taustaraportti, Liikenneviraston tutkimuksia ja selvityksiä 11/2013

4 Suomen kaivosteollisuuden tilannekatsaus vuonna 2012, TEM Raportteja 23/2012.

4.6 Puhdas teknologia (Cleantech)

Arktisen alueen muutos avaa merkittävän mahdollisuuden suomalaiselle puhtaan teknologian (*cleantech*) osaamiselle ja alan yrityksille. Kun taloudellinen toiminta ja teollisuus sekä alueella asuvien ihmisten määrä ovat kasvussa, ympäristö rasittuu ja yhdyskuntatekniikkaa on kehitettävä. Suomella on vahvaa osaamista muun muassa veden käsittelyn teknologiassa.

Esimerkiksi Venäjällä kiinnitetään entistä enemmän huomiota teollisuuden resurssitehokkuuteen ja teollisuuden ja yhteiskunnan energiätehokkuuden parantamiseen. Suomalaisten osaaminen on korkeatasoista ja tunnustettua Venäjällä. Suomalaiset teknologiat mahdollistavat myös kestäväen kaivostoiminnan harjoittamisen arktisella alueella.

Suomalaista ympäristöteknologiaa voidaan käyttää arktisten alueiden ympäristön puhdistamiseen sekä tuotantolaitosten tehokkuuden ja vähäpäästöisyyden turvaamiseen. Tällä on selvä yhteys tuotantolaitosten kustannustehokkuuden parantamiseen.

Öljyvahingot ovat arktisen merenkulun ja öljynporauksen suurimpia riskejä. Suomalaisyrietykset ovat kansainvälistä kärkeä jääolosuhteiden mekaanisessa öljyntorjunnassa. Asiantuntemus liittyy sekä tutkimukseen että teknologiaan.

4.7 Matkailuala

Vuodenaikojen vaihtelu, luonnon koskemattomuus, kulttuurien kontrastit sekä muut ainutlaatuiset tekijät tarjoavat paljon mahdollisuuksia Pohjois-Suomen matkailuelinkeinon kehittämiseksi. Matkailun kasvuun tulevaisuudessa vaikuttavat myös Keski-Euroopan lumiolojen epävakaus ja Venäjän läheisyys.

Pohjois-Suomen matkailukeskuksista on muodostunut monipuolisten toimintojen keskittymiä. Matkailu turvaa monipuolisemmat ja laadukkaammat palvelut myös paikallisille asukkaille ja auttaa pitämään yllä perusinfrastruktuuria, jonka pohjalle voidaan kehittää muuta elinkeinotoimintaa. Matkailu pysyy työvoimavaltaisena, eikä alan työpaikkoja voida siirtää muualle.

Matkailun infrastruktuuri, palvelutaso, kansainvälisyys sekä matkailun tutkimus ja koulutus ovat Suomen Lapissa hyvin korkeatasoisia. Arktisen matkailun kilpailukyky rakentuu luonnonolosuhteiden hyödyntämiseen ja luonnon kestävään käyttöön, toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja luottamukseen, paikallisuuden ja kulttuurin arvostukseen, turvallisuuteen ja riskien hallintaan sekä ennakoivaan ja innovatiiviseen tuotekehitykseen ja palvelumuotoiluun. Tätä osaamista voidaan hyödyntää ja kehittää myös muun arktisen alueen matkailun kasvaessa.

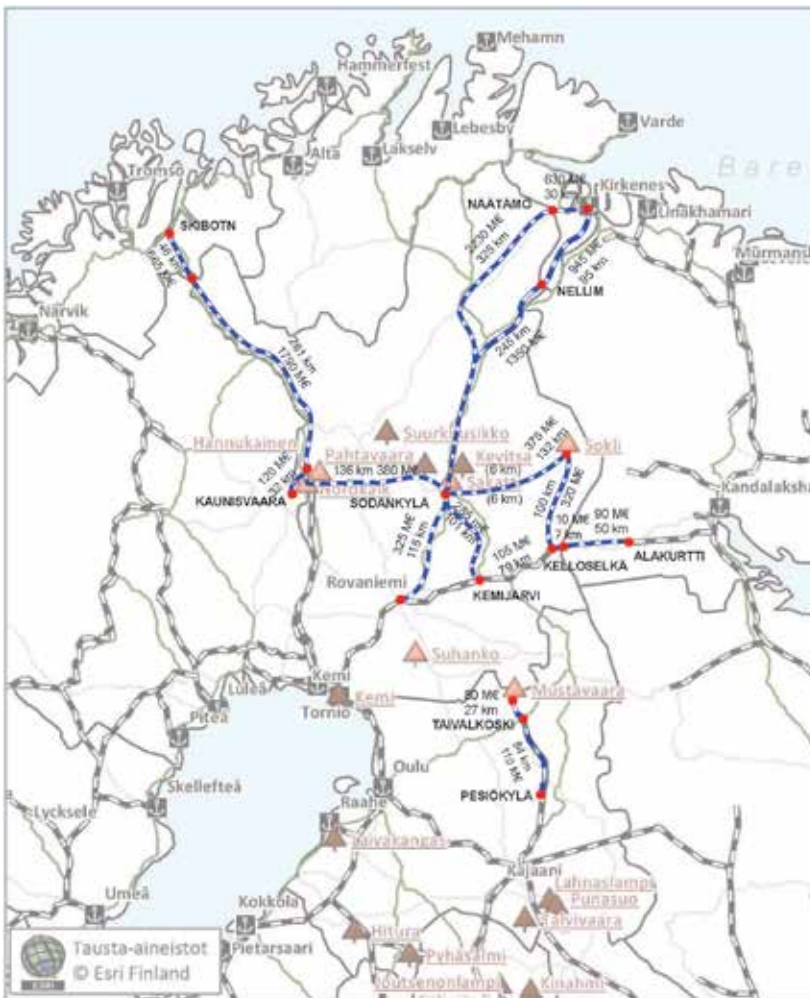
Matkailu hyötyy koskemattomasta maisemasta ja luonnonrauhasta, hyvin hoidetuista eläinluonnonvaroista sekä kulttuurisista erityispiirteistä. Eri intressit kuten kaivannaisteollisuus, metsätalous ja matkailuinvestoinnit ovat joiltakin osin keskenään ristiriidassa. Alueen elinkeinojen tasapainoinen kehitys edellyttää eri toimialojen kestävää rinnakkaiseloä sekä ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten vahvaa hallintaa. Elinkeinoja on tarkasteltava kokonaisuutena ja suhteessa toisiinsa.

Luontoon perustuva matkailu on maailmanlaajuisesti nopeassa kasvussa. Pohjoisen matkailun kasvua tukevat osaava työvoima, tulevaisuuteen suuntautuva koulutus sekä toimialojen rajapintoja yhdistävä innovatiivinen kehittämissyö. Alueen pitkät välimatkat asettavat matkailulle omat haasteensa. Turvallisuuden ja riskienhallinnan merkitys kasvaa ja sujuvat lento-, tie- ja raideliikenneyhetydet ovat elinehto kansainvälisen matkailun kasvuille. Jotta matkailu luonnonaltaan herkillä alueella voi kasvaa ja uudistua vastuullisesti, on varmistettava työvoiman saatavuus, hyvä osaaminen ja riittävät resurssit.

4.8 Liikennejärjestelmät

Suomen pohjoisten alueiden liiketoiminnan mahdollisuuksille liikenne- ja viestintäyhteydet ovat avainasemassa.

Barentsin alueen kasvavan kaivostoiminnan ja öljy- ja kaasuteollisuuden lisääntymisen myötä syntyy liikenteen ja logistiikan kehittämistarpeita, joita tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Investointien kustannukset ovat suuria. Niiden toteuttamisen on oltava vaiheittaista ja perustuttava tarpeiden kehittämiseen. Liikennevirasto on tehnyt pohjoisen liikenteellisistä tarpeista selvityksen, joka on pohjana lähiajan toimenpiteille. Esimerkkinä tästä ovat Jäämeren rata ja muut ratayhteydet Jäämerelle, Ruotsiin, Norjaan ja Venäjälle. Yhteyksien priorisoinnille on ensinnäkin löydettävä yhteisymmärrys naapurimaiden kanssa ja toiseksi niiden toteuttamiseen on löydettävä uudentyyppisiä rahoitusmekanismeja. *Verkkojen Eurooppa* -rahoitusvälineen mahdollisuuksia arktisten liikenne- ja viestintäyhteyksien toteuttamisessa tutkitaan. Valmisteltavana olevan Barentsin alueen liikennestrategian yhteydessä arvioidaan kuljetustarpeiden kehittymistä ja ryhdytään tarpeellisiin toimiin riittävän kuljetuskapasiteetin tuottamiseksi. Myös pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuudesta on muodostumassa keskeinen välinen pohjoisten alueiden liikenneyhteyksien kehittämisessä.

Lähteet: Reittivaihtoehtoihin sisältyvien uusien ratojen sijainnit ja kustannusarviot, Kaivostoiminnan liikenteelliset tarpeet -selvitys, Liikennevirasto, 2013

Rajanylityspaikat ovat merkittävä osa sujuvaa liikennettä arktisella alueella. Suomen itärajan rajanylityspaikat toimivat tällä hetkellä ääri rajoillaan, eikä niiden kapasiteetti riitä vastaamaan liikennemäärien kasvuun. Mahdollinen EU:n ja Venäjän välinen viisumivapaus, arktisen alueen kasvava taloudellinen hyödyntäminen ja asutuksen lisääntyminen kasvattavat väistämättä myös rajanylitysliikennettä. Rajanylityspaikkojen kehittäminen tulee huomioida liikenneväylähankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tässä voidaan käyttää hyödyksi muun muassa ENI CBC -ohjelmien rahoitusta.

Arktisen meriliikenteen ennustettu kasvu edellyttää laivojen turvallisuus- ja ympäristösääntely kehittämisestä onnettomuuksien ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi sekä toimintavalmiuden nostamiseksi onnettomuustilanteissa.

Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO hyväksyi vuonna 2002 ohjeet arktisilla jääpeitteisillä alueilla operoivia laivoja varten. Vapaaehtoisten ohjeiden lisäksi IMO:ssa valmistellaan niin sanottua Polaarikoodia, joka on tarkoitus tehdä pakottavaksi. Koodin määräykset liittyvät meriturvallisuuteen, meriympäristösuojeluun ja miehistön koulutukseen. Polaarikoodin käsittelyssä Suomi on ollut aktiivinen niin ympäristökysymysten kuin laivojen jääluokitusta koskevien määräysten osalta.

Alueen puutteellisen infrastruktuurin ja pitkien etäisyyksien johdosta pelastuskaluston saaminen paikalle ja huolto onnettomuustilanteissa muodostavat merkittävän haasteen pelastustoimille.

4.9 Tietoliikenne ja digitaaliset palvelut

Liikenneyhteyksien ohella toimivat, luotettavat ja välityskykyiset tietoliikenneverkot ja digitaaliset palvelut ovat perusta taloudellisen toimeliaisuuden kehittymiselle pohjoisissa oloissa ja yleisesti koko maan kilpailukyyn kehittymiselle. Tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien älyratkaisujen käyttöönottoa ja hyödyntämistä tulee edistää kaikilla toimialoilla.

Tieto- ja viestintätekniikan sekä siihen perustuvien palveluiden ja sovellusten kehitys on nopeaa. Lähitulevaisuudessa mahdollisuudet ja haasteet liittyvät erityisesti niin sanottujen pilvipalveluiden kehitykseen ja laajaan käyttöönottoon sekä esineiden välisen tiedonsiirron ja suurten tietoaisteiden hyödyntämisen kehitykseen. Pilvipalvelujen markkinoiden arvioidaan olevan vuositasolla muutama sata miljardia euroa ja niiden arvioidaan kasvavan merkittävästi.

Suomi tavoittelee asemaa uutena merkittävänä pilviteollisuuden keskittymänä. Alan yrityksille tulee tarjota kiinnostava ja kannustava toimintaympäristö investointien ja palvelujen kehittämiseen. Esimerkiksi merkittävät globaalit pilviteollisuustoimijat priorisoivat datakeskustensa sijaintipaikkoina maita, joiden välityskykyiset tietoliikenneyhteydet on varmistettu usealla vaihtoehdoisella reititysmahdollisuudella. Lisäksi pohjoisen luonnonolot ovat suotuisat runsaasti jäädytystä tarvitsevien datakeskusten sijoittumiseen. Pohjoisten yhteyksien hyödyntäminen parantaa olennaisesti Suomen kilpailuasemaa tietointensiivisen teollisuuden sijoittumisessa tilanteessa, jossa ne voitaisiin yhdistää Koillisväylän suuntaiseen Euroopan ja Aasian yhdistävään tietoliikenneyhteyteen.

Arktisille merialueille tarvitaan satelliittipohjaisia tietoliikennejärjestelmiä, jotta esimerkiksi sää- ja meriturvallisuuteen liittyviä palveluja voidaan välittää aluksille.

5 Ympäristö ja vakaus

Lähteet: Sea Ice Extent 16.9.2012, National snow and ice data center, Boulder, CO

5.1 Arktinen ympäristö

Arktisen alueen luonto on selvästi omakeimaista. Se on herkkää ja hitaasti uusiutuvaa ja sen ekosysteemit ja lajit ovat sopeutuneet äärimmäisiin ilmasto-olosuhteisiin ja lyhyisiin kasvukausiin. Tämä merkitsee samalla sitä, että ihmisen toiminta – silloin kun se aiheuttaa vaurioita joko globaalisti tai paikallisesti - voi johtaa pysyviin ympäristömuutoksiin arktisilla alueilla.

Arktinen luonto on maailman mitassa ainutlaatuisia ja sen säilyttäminen on itseisarvo. Tämän vuoksi Suomen arktisen politiikan keskiössä ovat ilmastonmuutoksen ja kaukokulkeutuvien saasteiden vaikutusten ymmärtäminen, arktisten luonnonvarojen kestävä käyttö, ympäristön reunaehto- ja tunnistaminen sekä kaikkeen toimintaan liittyvä ympäristönsuojelu. Suomen kuten koko kansainvälisen yhteisön etujen mukaista on arktisten maa- ja merialueiden suojeleminen sekä ekologisesti kestävä taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys. Suomi noudattaa kestävä kehityksen periaatetta.

Arktisella alueella taloudellisen ja muun toiminnan täytyy perustua ympäristön reunaehtojen tunnistamiseen, riskien tiedostamiseen ja niihin varautumiseen ja saastumisen ehkäisyyn. Suomelta tämä edellyttää yhteisiä linjauksia, vankkaa tietopohjaa ja osaamista, hallintojen välistä tiivistä yhteistyötä sekä parhaiden käytäntöjen edistämistä.

Ympäristöriskejä voidaan vähentää vasta, kun ne osataan tunnistaa ja hallita, kun käytetään olosuhteisiin parhaiten soveltuvia tekniikoita ja toimintatapoja ja noudatetaan varovaisuusperiaatetta. Riskien ennakkointiin ja haittojen minimoointiin tarvitaan huolellista ympäristö- ja sosioekonomisten vaikutusten arviointia, yhdyskunta- ja aluesuunnittelua, monitieteellisiä tutkimushankkeita, ja kansainvälisten sopimusten toimeenpanon tehostamista. Suomi osallistuu olemassa olevan lainsäädännön ja ohjeistuksen soveltuvuuden arviointiin ja toimeenpanon tehostamiseen, ja on aktiivinen täydentävän sääntelyn kehittämisessä.

Ekosysteemipohjainen lähestymistapa tekee mahdolliseksi luonnonvarojen käytön ja toimintojen vaikutusten arvioinnin kokonaisvaltaisesti. Tällöin voidaan ottaa huomioon taloudellisten toimien keskinäisiä vaikutuksia ja niiden kokonaisvaikutusta ympäristöön. Luonnonvarojen hyödyntäminen edellyttää yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä ja vastuullisuutta, joka syntyy avoimen keskustelun ja vaikutusalueen ihmisten osallistumisen kautta.

Ympäristön merkitys alkuperäiskansojen kulttuurin, elinmahdollisuuksien ja perinteisten elinkeinojen sekä kielten säilymiselle on huomioitava kaikessa ympäristöä muuttavassa toiminnassa.

Globaali ilmastonmuutos vaikuttaa vakavasti ympäristöön ja elinoloihin kaikkialla maapallolla. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat arktisilla alueilla nopeita ja tuntuja ja näkyvät suoraan esimerkiksi merijään ja jäätiköiden määrässä. Syyskuussa 2012 arktisen merijään laajuus oli satelliittimittaushistorian pienin. Jään, lumen ja ikiroudan sulaminen vaikuttavat ekosysteemien rakenteisiin ja joitakin elinympäristöjä tai eliölajeja voidaan menettää kokonaan. Muutokset vaikuttavat monin tavoin myös ihmisen toimintaan, elinkeinoin ja hyvinvointiin. Lisääntyvä ilmastonmuutos aiheuttaa jo merien happamoitumista, joka uhkaa niiden ekologista tasapainoa ja kykyä toimia ilmastonmuutoksen puskurina.

Normaalisti arktinen alue viilentää koko maapallon ilmastoa, mutta nyt sulavat arktiset jääpeitteet ja ikirouta kiihdyttävät globaalia ilmastonmuutosta. Samaan suuntaan vaikuttavat muutkin tekijät kuten muutokset tundran lumipeitteessä ja sitä tummentavat ilmansaasteet. Arktisten maiden on kannettava vastuunsa kasvihuonekaasupäästöjen sekä lyhytikäisten ilmastonmuutosta aiheuttavien ilmansaasteiden vähentämiseksi.

Ilmastonmuutoksen todellisuuteen on kyettävä sopeutumaan, ja tietyillä elämäntilanteilla muutos avaa myös mahdollisuuksia. Suomen sopeutumispolitiikassa on kiinnitettävä huomiota sekä muutoksen mahdollisuuksiin että riskien tunnistamiseen ja arvioimiseen. Uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvien elinkeinojen sopeutumistoimia on tuettava ja vesivarojen käytön ja hoidon edellytyksiä turvattava. On tarpeen lisätä hallitusten ja tiedemaailman välistä dialogia arktisen ilmastonmuutoksen monista erilaisista kytkennöistä muihin globaaleihin kehityssuuntiin.

Arktinen alue ei ole eristyksissä muusta maailmasta. Kaukokulkeutuvat saasteet vaikuttavat kaukana alkulähteiltään eli eteläisempien leveysvyöhykkeiden teollisuusalueilta. Arktisella alueella on myös paikallisia saastumisen lähteitä kuten kaivos- ja metalliteollisuutta, yhdyskuntien jätteitä ja jätevesiä sekä sotilaallista toimintaa, joka aiheuttaa ympäristön saastumista, mukaan lukien radioaktiivisuuden liittyviä ongelmia.

Näistä kysymyksistä on Arktisen neuvoston työryhmien tuottamaa ja julkaisemaa merkittävää alueellista tietoa, jota on hyödynnetty myös globaalisti. Raportoinnin edellytyksenä ovat luotettavat, alueellisesti ja kansallisesti kattavat ja vertailukelpoiset tutkimus- ja seurantatulokset. Neuvoston ajankohtaiset raportit ja suositukset pohjautuvat tutkimustuloksiin, ja ne tulee jatkossa saada vahvemmin osaksi globaalia keskustelua ja kansallista päätöksentekoa.

Arktisen luonnon monimuotoisuus ja sen suojelu on arvokasta maailmanlaajuisesti. Arktisten ekosysteemien säilymisen varassa on noin 21 000 kylmään sopeutunutta eliölajia, muun muassa yli puolet maailman kahlaajalinnuista. Uhanalaisimpia ovat arktiset muuttavat lajit. Miljoonittain lintuja, jotka kuuluvat lähes 300 eri lajiin, muuttaa vuosittain arktiselle alueelle lisääntymään.

Toimivat ekosysteemit ovat korvaamattomia myös alueen väestölle. Yli kymmenen prosenttia maailman kalasaaliista saadaan arktiselta alueelta. Arktisten luonnonympäristöjen säilyminen on eilinehto alkuperäiskansojen yhteisöille, joiden perinteiset elinkeinot ovat luonnon monimuotoisuuden varassa.

Arktisen luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät on kyettävä ennakoimaan, jotta lajien kirjo voitaisiin pitää yllä ja turvata. Monimuotoisuutta vähentää ilmastonmuutoksen lisäksi luonnonympäristöjen käyttäminen kestävämmillä menetelmillä. Tämä johtaa luonnonympäristöjen vähenemiseen ja pirstoutumiseen sekä niistä riippuvaisten eliöläjien vähenemiseen. Arktisen alueen suojelualueiden verkoston kehittäminen on konkreettinen tapa tehostaa arktisen ympäristön suoje-
lua ja näin selkeyttää myös taloudellisen toiminnan puitteita. Herkät ja arvokkaat arktiset alueet on kiireellisesti selvitettävä ja tunnistettava luonnonsuojelualueverkoston täydentämiseksi.

5.2 Arktisen alueen vakaus

Toimintaympäristön turvallisuudella ja vakaudella on suuri merkitys kehitettäessä arktisen alueen taloudellista toimintaa. Turvallinen ja vakaa elinympäristö edistää myös alueen asukkaiden hyvinvointia. Arktista aluetta koskevaa turvallisuuspoliittista dialogia käydään eri tasoilla. Pyrkimyksenä on löytää yhteisiä keinoja kestävä kehityksen, vakauden ja turvallisuuden takaamiseksi.

Suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteella, joka tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana.⁵ Eri toimijoiden yhteistyössä ja tehtävien yhteensovittamisessa korostuu muutosten seuranta, analysointi, voimavarat ja varautuminen sekä harjoitustoiminta. Kokonaisturvallisuuden kannalta oleellista on myös viranomaisverkon kattavuus, ja esimerkiksi viranomaisavun saanti kohtuullisessa ajassa on mahdollistettava pohjoisimmassa Suomessa jatkossakin. Suomen kokonaisturvallisuuden mallissa on elementtejä, joita voidaan soveltaa ja kehittää yleisemminkin arktisen alueen yhteistyöhön.

Arktiset rantavaltiot ovat uusineet merivalvonta- ja sotilaallista kalustoaan ja harjoitukset alueen tuntumassa ovat lisääntymässä. Asevoimien ja muiden turvallisuusviranomaisten toimintakyvyllä pohjoisessa on tärkeä merkitys tuettaessa muita viranomaisia esimerkiksi etsintä- ja pelastustoiminnassa sekä mahdollisten luonnonkatastrofien ja ympäristötuhojen vaikutusten hallitsemisessa. Sotilaallisen konfliktin mahdollisuutta alueella pidetään epätodennäköisenä ja arktisen alueen valtiot ovat ilmoittaneet, että mahdolliset erimielisyydet ratkaistaan rauhanomaisesti ja kansainvälisen oikeuden sääntöjen mukaisesti.

Suomessa tulee seurata arktisen alueen turvallisuuden kehittymistä. Alueen erityispiirteet on huomioitava laajojen ja aiempaa moniulotteisempien turvallisuusuhkien arvioinnissa. Varautuminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja toimivaa yhteistyötä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Yksi keskeinen arktisen alueen turvallisuutta edistävä toimenpiteistä on alueen valtioiden ja viranomaisten tilannetietoisuuden kehittäminen. Tilannetietoisuus on erityisen tärkeää varautumisen ja viranomaisyhteistyön kannalta.

Suomen puolustuksen suorituskykyjen voidaan katsoa olevan arktisia kaikkien puolustushaarojen merkittävän kylmäosaamisen ja niiden käytettävissä olevan arktisiin olosuhteisiin soveltuvan kaluston vuoksi. Suomella on myös laajat arktiseen koulutus- ja harjoitustoimintaan soveltuvat alueet esimerkiksi Rovajärvellä, Sodankylässä ja Kajaanissa, Selkä- ja Perämeren ja Suomenlahden merialueilla sekä kokemuksia ilmavoimien toiminnasta arktisessa ympäristössä. Suomi on tarjonnut arktista harjoitus- ja koulutustoimintaa kansainvälisille yhteistyökumppaneille, mikä myös kehittää Suomen puolustuksen yhteistoimintakykyä. On myös tärkeää, että puolustushallinto osallistuu moniviranomaisyhteistyötä kehittäviin harjoituksiin, kuten *Barents Rescue* -pelastuspalveluharjoitukseen.

⁵ Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (Vnp 16.12.2010); kokonaisturvallisuus määrittely ja hallinnonalojen vastuut täsmennetty valtioneuvoston periaatepäätöksessä kokonaisturvallisuudesta (Vnp 5.12.2012).

Thorvald Stoltenbergin raportti (2009) pohjoismaisesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä kattaa myös arktiseen alueeseen soveltuvia yhteistyömalleja. Vuonna 2009 perustetun Pohjoismaisen puolustusyhteistyön, *Nordefcon*, yhtenä tavoitteena on tiivistävä yhteistyö suorituskykyjen kehittämiseksi. Tämä kattaa myös arktisen yhteistyön ja osaamisen, josta esimerkkinä ovat pohjoismaisten ilmavoimien rajat ylittävä harjoitustoiminta ja Suomen ja Ruotsin osallistuminen Islannin ilmatilan valvontaan liittyvään harjoitustoimintaan yhdessä Norjan kanssa.

Meritilannekuvayhteistyön parhaita käytäntöjä voidaan hyödyntää myös arktisen alueen merellistä yhteistyötä kehitettäessä. Itämeren merellinen viranomaisyhteistyö on kansainvälisestikin arviotuna erittäin kehittynyttä. Lisäksi Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n yhteisen integroidun meripoliitiikan valmisteluun ja EU:n yhteisen merellisen tiedonvaihtoympäristön kehittämiseen. Merialueiden tilannetietoisuuden edistämiseen on keskitytty myös *Arctic Security Forces Roundtable* -toiminnassa, joka muodostuu arktisen alueen maiden (mukaan lukien myös Iso-Britannia, Hollanti ja Saksa) asevoimien sekä merellisten turvallisuusviranomaisten edustajista.

5.3 Sisäinen turvallisuus

Sisäisen turvallisuustilanteen ylläpitämiseksi on jo useita muilla alueilla käytössä olevia yhteistyömalleja, joita hyvin perusteiden voidaan viedä arktiselle alueelle. Niiden hyödyntäminen arktisessa yhteistyössä on tärkeää päällekkäisyyksien välttämiseksi. Myös arktisen alueen viranomaisyhteistyön ja yleisesti kansainvälisen yhteistyön kehittäminen alueen turvallisuusuhkien arvioimiseksi ja torjumiseksi on keskeistä. Viranomaisten välistä dialogia tulee vahvistaa parhaiden käytäntöjen ja kokemusten vaihtamiseksi sekä puutteiden, synergioiden ja yhteistyöalueiden tunnistamiseksi. On tärkeää selvittää myös muilla arktisen alueen mailla jo olemassa oleva asiantuntemus ja hyödyntää tätä alueen tarpeiden ja mahdollisten tulevaisuuden uhkien arvioimisessa.

Pelastuspalvelun osalta Pohjois-Euroopassa on monia hyvin toimivia yhteistyön rakenteita ja käytännön operatiivisia toimintamalleja. Näitä ovat pohjoismaiseen *Nordred* -pelastuspalvelusopimukseen ja Barentsin euroarktisen alueen pelastuspalvelusopimukseen perustuva yhteistyö, jonka myötä järjestetään *Barents Rescue* -pelastuspalveluharjoitus joka toinen vuosi. Lisäksi Arktisen neuvoston EPPR⁶- työryhmässä on laadittu lento- ja meripelastustoimintaa arktisella alueella koskeva pelastuspalvelusopimus ja öljyntorjuntasopimus. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut sopimus lento- ja meripelastusyhteistyöstä arktisella alueella edellyttää Suomelta panostamista napapiirin pohjoispuolisen alueen pelastusresursseihin ja pelastustoiminnan kansainväliseen yhteistyöhön.

Suomella on myös paljon pohjoisissa olosuhteissa tapahtuvaa kansainvälistä pelastustoimintaa ja pelastustoiminnan johtamista koskevaa erityisosaamista, jota voidaan viedä muualle arktiselle alueelle. Esimerkkinä tällaisesta erityisosaamisesta on EU:n rahoittamana kehitetty kylmämoduuli, joka voidaan lähettää pelastustehtäviin kylmissä olosuhteissa.

Itämeren valtioiden neuvoston⁷ puitteissa tehtävä yhteistyö ei sisällä operatiivista pelastustoimintaa, mutta se on tärkeä yhteisten tavoitteiden ja projektien toteuttamiseksi sekä yhteisten riskien arvioimiseksi. Näitä yhteistyömalleja voidaan kehittää myös arktiselle alueelle soveltuviksi. Sinne sellaisenaan vietäväksi sopivista Itämeren parhaista käytänteistä voidaan mainita lähinnä rajaviranomaisten käyttöön tarkoitettu viranomaistiedonvaihtoverkko *Coastnet*, joka soveltuu myös kiireettömään meripelastustoimintaan sekä ympäristövahinkojen torjuntaan. Tämä raja- ja rannikkovartioviranomaisten yhteistyömalli on toiminut esimerkkinä monille viranomaisten *Coast Guard* -foorumeille, kuten esimerkiksi Mustallamerellä ja pohjoisella Tyynellämerellä. Olisikin selvítettävä mahdollisuutta perustaa *Coast Guard* -yhteistyöfoorumi arktiselle alueelle, jossa Suomi voisi olla aktiivisesti mukana. Nimenomaan rannikkovartiostoyhteistyön kautta voitaisiin yhdistää useita turvallisuus- ja lainvalvontaelementtejä sekä turvata ja edistää kattavasti arktisella alueella tapahtuvia toimintoja.

6 Emergency Prevention, Preparedness and Response, EPPR

7 Council of the Baltic Sea States, CBSS

Poliisitoimen osalta arktinen alue ei tällä hetkellä ole merkittävä rikostorjunnallisessa mielessä, mutta on tärkeää, että alueen kehitystä seurataan ja otetaan huomioon myös mahdolliset tulevaisuuden turvallisuusuhkat. Kansallisesti Suomi voi tarjota vahvan kokemuksen Pohjoismaiden välisestä yhteistyöstä. Kalottialueella harjoitetaan Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä tiivistä paikallistason rikostorjuntaviranomaisten välistä yhteistoimintaa. Esimerkiksi Pohjoismaisessa PTN⁸ -rikostorjuntayhteistyössä on jo valmiina käytössä olevia mekanismeja uhka-arvioiden laatimiseksi ja rikostorjunnallisen yhteistyön harjoittamiseksi. Itämeren alueen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan keskittyvä toimintaryhmä BSTF⁹ on luonut uhka-arvioihin perustuvan monialaisen rikostorjunnallisen toimintamallin, jota voitaisiin soveltaa myös arktisella alueella.

6 Kansainvälinen arktinen yhteistyö

Lähteet: Arktinen keskus, Lapin yliopisto, eri karttalähteet

8 Polis och Tull i Norden, PTN

9 Baltic Sea Region Task Force on Organized Crime, BSTF

6.1 Suomen arktinen asema

Suomen keskeisiä tavoitteita ovat arktisen aseman vahvistaminen ja kansainvälisen yhteistyön laajentaminen. Suomi osallistuu monenkeskiseen yhteistyöhön globaali- ja aluetasolla omien arktisten tavoitteidensa saavuttamiseksi ja globaalien uhkien torjumiseksi.

Peruselementtejä arktisessa keskustelussa ovat yhteistyö, keskinäinen riippuvuus, luottamus ja avoimuus. Suomen ajattelu ja toiminta nojaavat kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaan yhteistyöhön. Nykyisen arktista aluetta koskevan sopimusohjan riittävyttä on syytä arvioida. Suomi on aloitteellinen täydentävää sääntelyä laadittaessa. Valtioiden suvereniteettia on kunnioitettava, mutta se ei saa estää keskinäisten riippuvuussuhteiden tunnustamista. Luottamusta tulee aina pyrkiä lisäämään. Avoimuus on tässä tehokkaimpia keinoja.

Kansainvälisen kiinnostuksen kasvun myötä kansainvälisen oikeuden merkitys arktisilla alueilla on entisestään vahvistunut. On tärkeää, että avoimet kysymykset ja mahdolliset kiistat sovitaan kansainvälisen oikeuden mukaisesti, tarvittaessa erilaisia riitojenratkaisumenetelmiä hyödyntäen. Suomen tavoitteissa on johdonmukainen sääntely arktisella alueella. Sopimuskenttä on tällä hetkellä hajanainen, mikä voi aiheuttaa epäselvyyttä korvausvastuissa.

YK:n merioikeusyleissopimus (*UNCLOS*) sääntelee kokonaisvaltaisesti kaikkia mereen kohdistuvia käyttömuotoja ja pyrkii saavuttamaan tasapainon vastakkaistenkin intressien välille. Se ei useimmiten sisällä kovin yksityiskohtaisia materiaalisia normeja, mutta tarjoaa yleisperiaatteiden ja toimivaltasääntelyn myötä puitteet globaalilla, alueellisella tai kansallisella tasolla tehtävälle täydentävälle sääntelylle. Sopimuksen toimeenpanoa voidaan tarpeen mukaan täydentää arktisen alueen erityispiirteet huomioivalla sektorikohtaisella sääntelyllä, joka voi koskea esimerkiksi elollisten luonnonvarojen käyttöä, ympäristönsuojelua tai merenkulun turvallisuutta. *UNCLOS*:a tulee YK:n Rio+20 konferenssin päätösten mukaisesti vahvistaa merten biodiversiteetin suojelun osalta. Sääntelyn tasoa tulee arvioida tapauskohtaisesti.

Arktisen alueen kannalta erityisen relevantteja merioikeusyleissopimuksella perustettuja toimielimiä ovat mannerjalustan rajoja käsittelevä toimikunta (Commission on the Limits of the Continental Shelf, *CLCS*) ja kansainvälinen merenpohjajärjestö (International Seabed Authority, *ISA*).

Alueellisen näkökulman ohella arktisia kysymyksiä käsiteltäessä on pidettävä mielessä niiden maailmanlaajuiset ulottuvuudet. Kestävän kehityksen viitekehys on universaali, ja arktinen yhteistyö voi toimia esimerkkinä kestävän kehityksen edellytysten luomiselle YK:ssa ja muissa globaaleissa yhteyksissä.

6.2 Kansainvälinen arktinen yhteistyö

Tärkein foorumi arktisten kysymysten käsittelylle on kahdeksan arktisen maan muodostama Arktinen neuvosto, jonka työhön arktiset alkuperäiskansat osallistuvat tasavertaisesti. Arktisilla kysymyksillä kuten ympäristömuutoksilla ja liikenneväylien avautumisella on myös maailmanlaajuinen ulottuvuus. Tämän vuoksi neuvoston tulee tunnustaa globaali asemansa ja vastuunsa. Vuorovaikutus ja yhteydet arktisen alueen ulkopuolisiin toimijoihin on neuvoston itsensä kannalta perusteltua. Suomi tukee lähtökohtaisesti uusien tarkkailijoiden hyväksymistä neuvostoon edellyttäen, että ne ovat valmiita toimimaan sitoutuneesti neuvoston tavoitteiden saavuttamiseksi. Uudet tarkkailijat toisivat neuvostolle sen kaipaamia lisäresursseja ja uusia hyviä käytäntöjä monenkeskiseen yhteistyöhön.

Suomi on toiminut aktiivisesti Arktisen neuvoston vahvistamiseksi. Institutionaalisesti neuvostoa on vahvistettu muun muassa perustamalla pysyvä sihteeristö, laatimalla merkittävien tutkimusraporttien rinnalla sitovia kansainvälisiä sopimuksia neuvoston jäsenmaiden kesken sekä laajentamalla neuvoston agenda ympäristökysymyksistä poliittiselle, taloudelliselle ja kansainvälisen oikeuden sektoreille. Suomi tukee neuvoston vahvistamista valtiosopimukseen perustuvaksi kansainväliseksi järjestöksi.

Arktisen neuvoston suositukset muodostavat hyvän pohjan poliittiselle päätöksenteolle. Suomi on avoin laajentamaan neuvoston toimintaa sellaisille uusille sektoreille, jotka tuovat toimintaan aitoa lisäarvoa. Neuvoston painoarvoa voidaan lisätä myös pitämällä aika ajoin arktisia huippukokouksia, joissa voitaisiin keskustella arktisen politiikan suuntaviivoista laajemmin. Huippukokouksiin voitaisiin tarpeen mukaan kutsua myös tarkkailijoita.

Yksi Arktisen neuvoston tärkeimmistä tehtävistä on seurata ja arvioida arktisen alueen ympäristön tilaa ja tiedottaa siinä tapahtuvista muutoksista. Arktisen neuvoston työryhmissä tehdään erittäin tärkeää työtä, mutta raportit ja muu tuotettu materiaali jäävät usein suurelta yleisöltä huomaamatta. Siksi neuvoston työn näkyvyyttä tulee lisätä ja sen suosituksia ja sen toteuttamia alueellisia ilmastomuutosarvioita tulee entistä tehokkaammin hyödyntää päätöksenteossa ja varautumisessa ilmastomuutoksen aiheuttamiin haasteisiin.

Lähteet: www.barentsinfo.org / Arktinen keskus, Lapin yliopisto

Barentsin euroarktinen neuvosto ja Barentsin alueellinen neuvosto tuovat alueellisen näkökulman arktiseen politiikkaan. Niiden keskeinen lisäarvo on hallitusten ja pohjoisten aluetason toimijoiden tuominen yhteen ja sitouttaminen toimimaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Barents-yhteistyön perimmäinen tavoite on Pohjoismaiden ja Venäjän yhteistyön tiivistäminen Euroopan pohjoisimpien alueiden vakauden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Käytännön Barents-yhteistyö tapahtuu sektorityöryhmissä, joihin osallistuu ministeriöiden ja aluetason asiantuntijoita. Barentsin alueneuvostoa kutsutaan usein Barentsin euroarktisen neuvoston moottoriksi, jonka pitävät käynnissä alueellinen osaaminen ja perinteet.

Pohjoisen ulottuvuus ja sen kumppanuudet tarjoavat välineen Euroopan pohjoisia alueita koskevien yhteistyökysymysten käsittelylle ja konkreettiselle yhteistyölle. Pohjoisen ulottuvuus perustuu EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin tasavertaiselle kumppanuudelle, ja se on pohjoisen alueellisista yhteistyöfoorumeista ainoa, jossa EU-kannat valmistellaan koordinoidusti. Yhteistyön painopiste on Itämeren ja Barentsin alueilla.

Pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksissa tehdään monipuolista yhteistyötä. Ympäristökumppanuuden ydinturvallisuushankkeet ovat yksi konkreettinen esimerkki Barentsin alueella tehtävästä yhteistyöstä. Ympäristökumppanuuden puitteissa toteutetaan myös vesi- ja jätevesihankkeita Arkangelissa, Murmanskissa ja Petroskoissa. Liikenne- ja logistiikkakumppanuuden tavoitteena on vauhdittaa pohjoisiin kuljetusväyliin liittyviä hankkeita sekä toimia keskustelufoorumina Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan liikennekysymyksissä. Kumppanuudesta voi muodostua merkittävä alueellisen liikenneyhteistyön instrumentti muun muassa Barentsin alueen kaivosteollisuuteen sekä Koillisväylään liittyvissä liikennekysymyksissä. Kumppanuudelle perustettiin vuonna 2012 tukirahasto, josta rahoitetaan kumppanuuden hankevalmistelua. Myös sosiaali- ja terveystumppanuus ja kulttuurikumppanuus ovat vakiintuneet hyödyllisinä yhteistyöfoorumeina alueella. Sosiaali- ja terveystumppanuus on vahvistanut yhteistyötä alueella erityisesti tartuntatautien torjumiseksi (hiv, tuberkuloosi) ja terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Suomi korostaa eri toimijoiden välisten synergioiden ja koherenssin tärkeyttä.

Suomi osallistuu aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön laajan turvallisuuden edistämiseksi alueella. Pohjoismaiden ministerineuvosto määrittelee omia arktisen yhteistyön painopisteitään ja tavoitteitaan arktisessa yhteistyöohjelmassaan, jonka kautta tukea on annettu vuosina 2012–2014 yhteensä 25 arktiselle hankkeelle. Ohjelma luo pohjaa yhteistyölle muiden keskeisten monenvälisten arktisten toimijoiden kanssa, merkittävimpinä Arktinen neuvosto ja Barentsin euroarktinen neuvosto. Ministerineuvoston arktinen yhteistyö tulee nähdä ennen kaikkea näitä tukevana toimintana. Ministerineuvosto on myös Arktisen neuvoston tarkkailija.

Muita kansainvälisiä toimijoita arktisella alueella ovat muun muassa

- *Yhdistyneet kansakunnat* (YK) ala- ja erityisjärjestöineen (merioikeus, ihmisoikeudet, kestävä kehitys, tutkimus, koulutus, ilmastonmuutos ja alkuperäiskansojen asema).
- *YK:n Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus* (CBD)
- *YK:n ympäristöohjelma* (UNEP)
- *Kansainvälinen merenkulkujärjestö* (IMO)
- *Maailman Ilmatieteen Järjestö* (WMO)
- *Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto* (IUCN)

6.3 Kahdenväliset arktiset kumppanuudet

Kahdenvälisillä arktisilla kumppanuuksilla voidaan täydentää kansainvälistä arktista yhteistyötä. Venäjän kanssa Suomella on maiden presidenttien vuonna 2010 käynnistämä arktinen kumppanuus, jolla edistetään yhteistyötä kummankin maan arktisten toimijoiden välillä. Kumppanuuden puitteissa tapahtuvaa toimintaa seurataan muun muassa kahdenvälisissä seminaareissa. Suomalaisien ja venäläisten innovaatiohioittajien yhteistyön lisäämisellä voidaan merkittävästi vauhdittaa yritysten välisten yhteishankkeiden liikkeellelähtöä uusien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämiseksi myös arktisella alueella.

Arktisen kumppanuuden kaupallinen ulottuvuus on tärkeä ja se toteutetaan *Team Finland*¹⁰ -verkoston puitteissa. Toiminnan tulee olla käytännönläheistä ja yritysten tarpeista lähtevää. Haasteena on lukuisten suomalaisten toimijoiden koordinointi.

Uusilla kahdenvälisillä arktisilla kumppanuuksilla voidaan täydentää arktista yhteistyötä ja lisätä suomalaisen arktisen osaamisen tunnettuutta.

10 Team Finland -verkosto edistää Suomen asiaa maailmalla: Suomen taloudellisia ulkosuhteita, suomalaisten yritysten kansainvälistymistä, Suomen maakuvaa sekä Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja. Verkoston tavoitteena on tuoda yhteen näiden alojen keskeiset viranomaiset ja organisaatiot, tehostaa niiden välistä yhteistyötä sekä tarjota asiakkaille entistä helpompi pääsy laajaan palvelujen kokonaisuuteen. <http://team.finland.fi/public/default.aspx?culture=fi-FI&contentlan=1#>

6.4 EU:n arktinen rooli

Euroopan unioni jatkaa oman arktisen politiikkaansa kehittämistä. EU on yhä aktiivisempi arktisen toimija, jonka jäsenvaltioista kolme (Suomi, Ruotsi, Tanska) ovat myös arktisia valtioita. Tulevaisuudessa tämän luvun odotetaan kasvavan neljään Islannin mahdollisen EU-jäsenyyden myötä. Sekä Islanti että Norja kuuluvat Euroopan talousalueeseen.

Unionin arktista politiikkaa linjattiin ensimmäisen kerran laaja-alaisesti vuoden 2008 arktisessa tiedonannossa. Tämän jälkeen EU:n arktinen politiikka on kehittynyt merkittävästi. Sitä ovat pohjustaneet sekä varsinainen tiedonanto että neuvoston antamat päätelmät vuosina 2008 ja 2009. Niissä komissiota oli pyydetty antamaan seurantaraportti arktisesta politiikasta viimeistään kesäkuussa 2011. Tämä toteutui jopa laajempana asiakirjana kesäkuussa 2012, jolloin komissio ja EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja antoivat yhteisen tiedonannon arktisesta politiikasta. Myös Euroopan parlamentti on vuonna 2011 antanut oman raporttinsa EU:n arktisen politiikan kehityksestä.

Tiedonannossa korostetaan arktisen alueen globaalia merkitystä. Tämä koskee erityisesti ilmastomuutosta ja ympäristökysymyksiä. Nopeat muutokset vaikuttavat merkittävästi alueen ekoympäristöön ja sen väestön elinoloihin. Väistyvä jääpeite ja teknologinen edistyminen avaavat samalla uusia mahdollisuuksia taloudelliseen toimintaan alueella. EU korostaa, että kaikessa uudessa toiminnassa on noudatettava korkeita ympäristöstandardeja, jotta herkkä alue ei kärsisi.

Tiedonannossa EU:n arktisen politiikan lähtökohdat tiivistetään ydinsanoihin ”tieto, vastuu, sitoutuminen”. EU:n arktisen politiikan kehittämiseksi esitetään:

- Tutkimuksen tukeminen ja tiedon kanavointi arktisen alueen ympäristö- ja ilmastomuutosongelmiin vastaamiseen.
- Vastuullinen toiminta, jolla varmistetaan, että arktisen alueen taloudellinen kehitys pohjautuu raaka-aineiden kestävään käyttöön ja ympäristön asiantuntemukseen.
- Rakentavan sitoutumisen ja vuoropuhelun tehostaminen arktisten valtioiden, alkuperäiskansojen ja muiden kumppaneiden kanssa.

Tiedonannon erillisliitteeseen on ensimmäistä kertaa kerätty kaikki arktiseen alueeseen liittyvät EU-toiminnot. Tämän toivotaan myös edistävän koherenssia EU:n politiikassa ja sisäisessä koordinaatiossa.

EU:n tavoitteena on arktisen alueen yhteistyön kehittäminen. Siksi unioni pyrkii laajentamaan vuoropuhelua kaikkien arktisten toimijoiden kanssa. Tiedonannon perustella EU toivookin tiivistävänsä keskusteluaan arktisista asioista Arktisten neuvoston jäsenten (valtioiden ja alkuperäiskansojen) kanssa ja tämän kautta osoittamaan sitoutumisensa arktisen alueen yhteistyöhön. EU:n komissio on Barentsin euroarktisen neuvoston jäsen ja osallistuu alueelliseen yhteistyöhön myös pohjoisen ulottuvuuden kautta.

Suomelle on tärkeää edistää EU:n arktisen politiikan muodostumista ja unionin arktisen roolin vahvistumista. Kärkihankkeita ovat arktisen tiedonannon pohjalta tulossa oleviin neuvoston päätelmiin vaikuttaminen. EU-politiikassa on tärkeää vaikuttaa EU:n T&K -ohjelmien arktisiin painotuksiin. Suomen kannalta on merkittävää vaikuttaa myös Euroopan Avaruusjärjestön (ESA) ja Sääsatelliittijärjestön (EUMETSAT) tulevien ohjelmien valintaan siten, että arktiset palvelut ja seuranta nousevat painopisteiksi.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa (2011) on asetettu tavoitteeksi saada valmistuksessa oleva EU:n arktinen informaatiokeskus sijoitetuksi Lapin yliopiston Arktisen keskuksen yhteyteen. Tiedotuskeskusta koskeva komission valmisteluhanke on käynnistynyt vuoden 2013 alussa. Tavoitteena on, että valmistelutyö johtaa päätökseen pysyvän EU:n arktisen informaatiokeskuksen perustamiseksi Rovaniemelle. Arktinen keskus on ainoa EU:n arktisella alueella sijaitseva monitieteinen arktinen tutkimus- ja tiedontuottajainstituutio. EU:n arktinen informaatiokeskus on esitetty toteuttavaksi verkostona, jossa mukana on 19 eurooppalaisia arktista tutkimusta ja viestintää

harjoittavaa eurooppalaista instituutioita. Informaatiokeskus lisäisi osaltaan Suomen kansainvälistä näkyvyyttä arktisten asioiden osaajana.

III TAVOITTEET JA TOIMET NIIDEN SAAVUTTAMISEKSI

Tavoitteet ja toimet toteutetaan valtiontalouden kehyyksen ja valtion talousarvioiden puitteissa siltä osin kuin niitä toteutetaan valtion rahoituksella. Tavoitteita ja toimia ei kaikilta osin ole mahdollista toteuttaa vaalikaudella 2011–2015. Kyseessä on pidemmän aikavälin toimenpidekooste, jonka eri toimien toteuttaminen priorisoidaan tulevissa kehyspäätöksissä ja valtion talousarvioissa ja jota tarvittaessa tarkistetaan muun kehityksen mukaiseksi.

Vaikka vastuutahoina useimmiten mainitaan vain ministeriöt, toimien toteuttamisessa on tapauskohtaisesti mukana myös muita tahoja kuten kunnat, elinkeinoelämä sekä etu- ja kansalaisjärjestöt.

Tavoitteiden ja niiden toimeenpanon seurannasta vastaa ministeriöiden vastuuvirkamiesverkosto. Arktisen alueen neuvottelukunta valvoo strategian seurantaa ja toimeenpanoa.

Tavoitteet ja toimet

Vastuutahot kursivoituina, ensiksi mainittu on päävastuullinen.

1 Arktisen Suomen visio

2 Suomen arktinen väestö

2.1 Sosiaalisen kestävyiden ja työolojen tavoitteet

- Turvata väestön terveyden ja hyvinvoinnin riittävät edellytykset
- Edistää kaikkien työntekijöiden työoloja ja työhyvinvointia haastavissa arktisissa olosuhteissa
- Turvata työvoiman saatavuus erityisesti edistämällä työntekijöiden liikkuvuutta

Toimet:

- Vaikutusten arvioinnissa otetaan huomioon myös sosiaalinen kestävyys. *STM, TEM, YM, MMM*
- Turvataan Suomen pohjoisosissa väestön terveyden ja hyvinvoinnin riittävät edellytykset kohdentamalla olemassa olevia resursseja. *STM, TEM, YM, OKM*
- Osallistutaan arktisten elinolosuhteiden muutoksen, mukaan lukien urbanisoitumisen, tutkimiseen ja vaikutusten arviointiin. *STM, OKM, YM*
- Tiivistetään pohjoismaista yhteistyötä työhyvinvoinnin edistämiseksi ja varmistetaan pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuden ja Baltic Sea Network on OSH (Occupational Safety and Health) -verkostojen toiminnan jatkuminen. *STM*
- Tiivistetään arktisen alueen maiden viranomais- ja tiedotusyhteistyötä työntekijöiden liikkuvuuden edistämiseksi. *TEM*
- Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuutta markkinoimalla yhteisesti arktisen alueen työpaikkoja osana Team Finland -konseptia. *TEM, VNK*

2.2 Arktisiin alkuperäiskansoihin ja Suomen saamelaisiin liittyvät tavoitteet:

- Varmistaa alkuperäiskansojen osallistuminen heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavien asioiden käsittelyyn.
- Vahvistaa saamen kielten ja kulttuurin tukea sekä saamenkielisten palveluiden saatavuutta
- Ratifioida ILO:n alkuperäiskansoja koskeva yleissopimus 169

Toimet:

- Edistetään saamen kielen elvytysohjelman toteuttamista saamenkielisen ammattitaitoisen henkilöstön kouluttamiseksi ja saamen kielen sekä kulttuurin tukemiseksi. *OKM*
- Huomioidaan alkuperäiskansojen osallistuminen heidän asemaansa alkuperäiskansana vaikuttavien asioiden käsittelyssä. *OM, UM, TEM, MMM, YM*

3 Koulutus ja tutkimus

Suomen arktisen osaamisen tavoitteet:

- Vahvistaa laaja-alaista, monitieteistä ja kansainvälisiä verkostoja hyödyntävää arktista tutkimusta
- Ylläpitää ja kehittää arktista osaamista
- Vahvistaa koulutukseen ja tutkimukseen panostamalla Suomen asemaa ja vetovoimaa kansainvälisenä arktisena huippuosajana
- Osallistua aktiivisesti arktisen alueen muutoksen kokonaisvaltaiseen arviointiin

Toimet:

- Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset tekevät näkyväksi arktisen tutkimusosaamisensa ja panostavat toiminnassaan omien strategioidensa mukaisesti arktisen osaamisen ja tutkimuksen kehittämiseen sekä tutkimuksen hyödyntämiseen. Rahoituksessa käytetään hyödyksi eri kansalliset ja kansainväliset rahoitusmahdollisuudet (mm. Suomen Akatemia, Tekes, rakennerahastot, PMN ja EU). *OKM, TEM, STM, YM, PLM, LVM*
- Suomen Akatemia käynnistää arktisen tutkimusohjelman. *OKM, Suomen Akatemia*
- Arktisen osaamisen vahvistaminen sisältyy myös EU:n seuraavan rakennerahastokauden kansalliseen ohjelmaan ja osaan rajat ylittäviä yhteistyöohjelmia. Myös EU:n tutkimuksen 8. puiteohjelman Horisontti 2020 eri pilarien (tiede, teollisuus, yhteiskunnalliset haasteet) tutkimusvälineitä ja -teemoja voidaan hyödyntää arktista osaamista kehitettäessä (esimerkiksi älykäs liikenne, ilmastonmuutos, tulevaisuuden teknologiat). *TEM, OKM*
- Kehitetään poikkihallinnollista arktista tutkimustoimintaa määrittämällä yhteisiä tutkimusprioriteetteja ja toteuttamalla yhteisiä tutkimushankkeita. *Kaikki ministeriöt ja niiden alaiset tutkimuslaitokset ja korkeakoulut*
- Laajennetaan Tekesin tutkimusavaus "Arktinen toimintaympäristö ja sen mahdollisuudet" tutkimusohjelmaksi. *TEM*
- Osana kansallista ennakointityötä otetaan huomioon alueen elinkeinorakenteen muutos, työvoiman tarve ja väestönkehitys koulutustarjonnan tavoitteita laadittaessa esimerkiksi kaivosteollisuuden ja matkailun aloilla. *OKM, TEM*
- Vahvistetaan arktisen alueen osaamista ja korkeakoulujen kansainvälistä verkostoitumista Suomen kannalta tärkeissä teemoissa hyödyntäen mm. Arktisen yliopiston (UArctic) toimintoja. *OKM, korkeakoulut*
- Hyödynnetään Arktisen keskuksen tiedeviestintä- ja näyttelytoimintaa valtakunnallisesti parantamaan Suomen arktisen osaamisen näkyvyyttä ja arktisen tiedon saatavuutta ja pidetään yllä Arktisen keskuksen roolia arktisen monitieteisen tutkimustiedon tuottajana. *OKM, UM, TEM, Lapin yliopisto*
- Osallistutaan aloitteellisesti ja aktiivisesti sekä Arktisen neuvoston että muiden asiantuntijatahojen arktisen alueen muutosta koskevaan tutkimukseen ja arviointiin. *Korkeakoulut, tutkimuslaitokset, OKM, YM, TEM, STM, LVM, PLM, UM, Suomen Akatemia*

4 Suomen arktinen liiketoiminta

4.1 Arktiset liiketoimintamahdollisuudet

Arktisten liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämisen tavoitteet:

- Luoda uusia mahdollisuuksia ja olla mukana liiketoiminnalle avautuvan arktisen alueen luonnonvarojen hyödyntämisessä ja sitä tukevien palveluiden sekä infrastruktuurin kehittämisessä ja rakentamisessa huomioiden kestävän kehityksen periaatteet
- Ottaa aktiivinen rooli arktisten alueiden hyödyntämisestä ja kehittämistä koskevan kansainvälisen lainsäädännön ja säännösten kehittämisessä, mukaan lukien EU, kahdenväliset sopimukset ja kansainväliset sopimukset (esim. IMO)
- Ohjata taloudellisia toimia arktisella alueella yhtenäisellä, ennakoitavalla ja vankalla sääntelyllä
- Pitää suomalaisen liiketoiminnan kilpailukyvyyn ja vahvuuksien uusina lähtökohtina ympäristötavoitteiden ja ympäristön asettamien reunaehtojen sekä kestävän kehityksen mukaisia toimintatapoja tukevia ratkaisuja
- Huomioida ja hallita liiketoiminnan ympäristöriskit

Toimet:

- Toteutetaan erikseen määriteltävät kansainväliset kehityshankkeet, joilla lisätään tietoa arktisten alueiden liiketoimintamahdollisuuksista ja parannetaan yritysten kilpailukykyä ja markkinoille pääsyä. *TEM*
- Arvioidaan arktisen alueen liiketoimintapotentiaali vuoteen 2030 asti. Arviointiin sisällytetään investointisuunnitelmat ja keskeiset hankkeet sekä hankekokonaisuudet Suomen lähialueilla. *TEM*
- Kohdistetaan asiantuntemusta ja ohjeistusta sekä suunnataan viranomaisresurseja kansainvälisen kaupan esteiden purkamiseen, ympäristövaikutusten arviointiin ja riskienhallintaan osaamisen ylläpitämiseen sekä eri tahojen välisiin sujuviin yhteyksiin. *TEM, YM, MMM, UM*
- Kannustetaan yrityksiä ympäristön kannalta vastuulliseen toimintaan. *TEM, VNK*

Taloudellisen hyödyntämisen tavoitteet:

- Tunnistaa avautuvat uudet liiketoimintamahdollisuudet ja osata hyödyntää arktinen osaaminen taloudellisesti.

Toimet:

- Viedään arktinen osaaminen yhdeksi Team Finland -verkoston toiminnan painopisteeksi tavoitteina tehostaa alan yritysten kansainvälistymistä ja investointeja Suomeen sekä hyödyntää arktista osaamista Suomen maakuvaan liittyvänä elementtinä. Markkinoidaan suomalaista yritysten ja kehittämisympäristöjen arktista osaamista monipuolisesti viennin edistämismatkojen ja suoraan kansainvälisille yrityksille suunnattujen road show -tapahtumien avulla. *UM, TEM, VNK*
- Sisällytetään arktisen osaamisen esittelyjä ja suunnitelmallisia arktisiin olosuhteisiin tutustumisia osaksi Suomeen tehtäviä vierailuja. *UM, TEM*
- Tekesin johdolla toteutettavan Team Finland -ennakointipalvelun avulla tuotetaan, jalostetaan ja välitetään yritysten ja Team Finland -organisaatioiden hyödynnettäväksi markkinatrendejä koskevaa ennakointitietoa toimintaympäristön muutoksista ja uusista liiketoimintamahdollisuuksista arktisilla alueilla. *TEM, VNK*
- Toteutetaan yrityksille suunnattu kehittämisohjelma, joka tavoittelee kärkiyritysten ja pk-yritysten kumppanuuksien sekä pk-yritysten välisten kumppanuuksien pohjalta rakennettavien pal-

veluiden ja tuotteiden synnyttämistä ja näillä kumppanuuksilla päästään paremmin mukaan laajoihin kansainvälisiin hankekokonaisuuksiin. *TEM*

- Kerätään kootusti tietoa suunnitteilla olevista arktisista hankkeista ja näiden tarjoamista mahdollisuuksista suomalaisille yrityksille. *TEM, UM*
- Parannetaan investointirahoituksen saatavuutta ja kehitetään julkisia hankintoja (innovaatiomyönteiset julkiset hankinnat ja esikaupalliset hankinnat) referenssihankkeiden kehittämiseksi arktisilla alueilla. Esimerkkeinä vaikuttaminen EU:n ulkorajayhteistyörahoituksen (ENI CBC) saatavuuden ehtoihin Venäjällä, rahoitus- ja vakuutussektorin tuotteiden ja palveluiden kehittäminen arktista liiketoimintaa paremmin tukeviksi, merenkulun vakuutukset ja Finnveran roolin tarkentaminen. *TEM*
- Selvitetään mahdollisuutta arktiseen SHOK-ohjelmaan, joka tukisi tiedonsiirtoa tutkimuksen ja yritystoiminnan välillä. Ohjelma olisi monitieteinen ja eri toimialoja yhdistävä. *TEM, OKM, Tekes*
- Hyödynnetään muotoilun ja muotoiluajattelun keinoja sekä toimintatapoja suomalaisen osaamisen kääntämisessä uusiksi ratkaisuksi. *TEM*
- Vahvistetaan edellytyksiä muodostaa Rovaniemen kaupungin ja Lapin yliopiston yhteyteen arktisen muotoilun osaamisen keskittymä. *TEM, OKM*

4.2 Energia-ala

Energia-alan tavoitteet:

- Hyödyntää arktisilla alueilla tehtävien energia-alan investointien tuomat liiketoimintamahdollisuudet
- Edistää suomalaisen, erityisesti arktisiin olosuhteisiin soveltuvan energiaosaamisen ja -teknologian vientiä
- Panostaa kansainvälisessä yhteistyössä öljyvahinkojen riskien vähentämiseen ja vahinkojen torjuntaan
- Kehittää täydentävää sääntelyä, mm. Arktisen neuvoston *Arctic Ocean Review* -suositusten mukaisesti

Toimet:

- Yrityksille suunnatussa kehittämissuunnitelmassa määritellään hajautetun energiatuotannon (ml. geenergia) ratkaisut yhdeksi suomalaisen teknologian ja osaamisen viennin strategisen kehittämistyön ja demonstroinnin teemaksi. *TEM*
- Markkinoidaan suomalaista energiateknologiaa kansainvälisesti, erityisesti Venäjälle. *TEM*
- Käynnistetään työ suomalaisen yhdyskuntien ja kaupunkien energiahuolto-osaamisen kehittämiseksi kiinnostaviksi kokonaisuuksiksi arktisten alueiden tarpeita ajatellen. *TEM*
- Edistetään sitovien vähimmäisvaatimusten asettamista öljynporaukselle arktisilla alueilla. *YM*

4.3 Arktinen meriteollisuus ja varustamotoiminta

Arktisen meriteollisuuden tavoite:

- Pitää Suomi tulevaisuudessakin arktisen meriteollisuuden ja varustamotoiminnan johtavana asiantuntijajana ja pitää suomalaiset yritykset vahvasti mukana arktisten merialueiden kehittämishankkeissa

Toimet:

- Käynnistetään kansallinen arktista laivanrakennus-, offshore- ja talvimerenkulun varustamotointia ja osaamista vahvistava ohjelma, tunnistamaan ja kehittämään myös pohjoisen liiketoimintamahdollisuuksia sekä rakentamaan kansallisia ja kansainvälisiä arvoverkkoja yhteistyössä alan johtavien maiden kuten Norjan ja Kanadan sekä Ruotsin ja Tanskan kanssa. *TEM*
- Vahvistetaan Suomen ja Venäjän talouskomission alaisten laivanrakennustyöryhmän ja öljy- ja kaasutyöryhmän roolia arktisten asioiden käsittelyssä ja eteenpäin viemisessä. *TEM, UM*
- Edistetään suomalaista merenkulkua sekä sitä tukevien palveluiden kehitystä että siihen liittyvää osaamista arktisella alueella. *LVM, TEM, OKM*
- Varmistetaan Suomeen kylmä-, talvi-, jää- sekä säätutkimuksen ja -osaamisen korkea taso määrittelemällä se yrityksille suunnatussa kehittämisohjelmassa yhdeksi strategisen kehittämistyön ja demonstroinnin teemaksi. *TEM, LVM, OKM*
- Profiloidaan Suomi kansainvälisesti jäänavigoinnin kouluttajana. *LVM, TEM, OKM*

4.4 Uusiutuvat luonnonvarat

Uusiutuvien luonnonvarojen käytön tavoite:

- Käyttää arktisen alueen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi ja osata hyödyntää niiden tarjoamia ekosysteemipalveluita ja aineettomia arvoja aiempaa paremmin

Toimet:

- Osallistutaan aktiivisesti yhdessä muiden Pohjoismaiden sekä Venäjän kanssa uusiutuvien luonnonvarojen hoidon yhteistyöhön, hyödynnetään niiden kestäväen käytön tarjoamat elinkeinomahdollisuudet sekä EU:n rahasto-ohjelmien tarjoamat mahdollisuudet luonnonvarojen hoidossa ja niiden hyödyntämisen kehittämisessä. *MMM*
- Vahvistetaan metsävarojen kestäväen hoidon ja käytön avulla metsien terveydentilaa ja tuotantokykyä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen. *MMM*
- Tuetaan puun käytön lisäämistä uusiutuvana paikallisena energialähteenä. *MMM, TEM*
- Edistetään pohjoisen metsiin perustuvan liiketoiminnan ja yrittäjyyden monipuolistamista ja sen volyymien kasvattamista ottaen huomioon puuraaka-aine sekä muut metsien tarjoamat ekosysteemipalvelut. *MMM, TEM*
- Vahvistetaan osallistavaa ja luonnonvarojen eri käyttömuodot huomioonottavaa alueellista päätöksentekoa. *MMM*
- Tunnistetaan biotalouden liiketoimintamahdollisuudet. Biotalous toimintaedellytysten varmistamiseksi turvataan uusiutuvien luonnonvarojen saatavuus, kestävyys ja hyväksyttävyyys. *MMM, TEM*
- Kehitetään arktisella alueella pesivien muuttavien metsästettävien riistalintujen kantojen hoitoa ja metsästyksen kestävyttä valmistelemalla adaptiivisen metsästyksen säätelyn periaatteita noudattavia hoitosuunnitelmia kansallisella ja koko muuttoreitin (flyway) tasolla. *MMM*

4.5 Kaivosteollisuus

Kaivosteollisuuden tavoitteet:

- Kehittää ja tarjota suomalaisten yritysten voimin uusia teknologisia ratkaisuja kaivosteollisuuden tarpeisiin haastavissa arktisissa olosuhteissa

- Kehittää suomalaisten yritysten voimin kestävän kehityksen mukaista kaivostoimintaa tukevaa infrastruktuuria ja palveluita
- Tehdä Suomesta ekotehokkaan mineraaliteollisuuden globaali edelläkävijä vuoteen 2020 mennessä

Toimet:

- Edistetään suomalaisen kaivos- ja mineraalitekniikan vientiä arktiselle alueelle. *TEM*
- Houkutellaan kasvavalle kaivosalalle ulkomaisia tutkimus- ja kehittämisinvestointeja tarjoamalla mahdollisuuksia referenssihankkeiden rahoitukseen ja pilotointiin sekä tiedottamalla t&k -rahoituksen saatavuudesta. *TEM*
- Edistetään uusien teknologisten ratkaisujen syntyä esikaupallisia hankintoja hyödyntäen yhdessä kaivosyritysten kanssa. *TEM*
- Edistetään kestävästä kaivosteollisuudesta kestävästä kaivannaisteollisuuden toimintaohjelman mukaisesti. *TEM*
- Viestitään kansainvälisesti Suomesta toimintaympäristönä ja tarjotaan englanniksi keskeistä tietoa kaivannaistalouden toimintaedellytyksistä ja sääntelystä Suomessa ulkomaisten investointien kasvattamiseksi. *TEM*

4.6 Puhdas teknologia (Cleantech)

Puhtaan teknologian tavoite:

- Tehdä tunnetuksi suomalaista Cleantech-osaamista sekä kehittää siitä arktisia sovelluksia
- Edistää suomalaisen Cleantechin vientiä

Toimet:

- Tuetaan cleantech-referenssihankkeiden käynnistymistä ja rahoitusta. *TEM*
- Edistetään arktisen cleantechin kehitystyötä asettamalla arktinen cleantech yrityksille suunnatun kehittämisohjelman periaatteeksi. *TEM*
- Edistetään cleantech-organisaatioiden yhteistyötä, tuloksellisuutta ja pitkäjänteisyyttä Team Finland -hengessä. Luodaan arktisen cleantechin liiketoiminnan kasvattamisen Team Finland -konsepti toimenpiteineen. *TEM, UM, VNK*
- Tehdään tunnetuksi suomalaista mekaanisen öljyntorjunnan osaamista ja edistetään sen vientiä. *TEM*
- Vaikutetaan kansainvälisen (arktisen) kemikaali- ja öljyntorjunnan osaamiskeskuksen syntyä Suomeen. *LVM, TEM, UM, YM*
- Edistetään Suomen ja Venäjän välistä cleantech -yhteistyötä sekä tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä teknologiayritysten verkostoitumista maiden välillä. *TEM, UM*

4.7 Matkailuala

Matkailualan tavoite:

- Kasvattaa ja uudistaa matkailua niin, että se tuo alueelle hyvinvointia kestävyysperiaatteiden mukaisesti

Toimet:

- Tunnistetaan matkailun merkitys arktisen alueen kärkielinkeinona ja kansainvälisenä kasvavana ventialana sekä tuetaan tätä tavoitteellisen suunnittelun, kaavoituksen, investointien ja riittävien kehittämisresurssien avulla Team Finland -verkostoa hyödyntäen. *TEM, MMM, YM, VNK*
- Parannetaan Suomen Lapin saavutettavuutta (lento-, juna-, ja liityntäliikenneyhteydet) matkailuelinkeinon tarpeita vastaavasti. *LVM*
- Kehitetään kestävän matkailukeskittymän malli, jonka pohjalta luodaan taloudellisesti kestäviä, asiakaslähtöisiä, paikallisia yhteisöjä ja kulttuureita sekä arktista luontoa kunnioittavia kansainvälisen tason keskittymiä. *TEM*
- Hyödynnetään Suomessa kehitettyä matkailun turvallisuustyön verkostomallia koko arktisen alueen turvallisuustyön kehittämisessä. *SM, UM, TEM*
- Kehitetään kaavoitusta niin, että sillä voidaan arvioida, vertailla ja yhteen sovittaa elinkeinon intressejä ja muita arvoja. (mm. kaivos-, tuulivoima- ja metsäteollisuus) siten, että kestävän matkailun vetovoima ja elinkeinon toimintaedellytykset säilyvät tulevaisuudessa. *YM, TEM, MMM*
- Tuetaan ja kannustetaan vastuullista matkailuyrittäjyyttä alan erityispiirteet (luonnonolosuhteet, herkkyys, saavutettavuus, kausiluonteisuus) huomioivilla hankkeilla ja toimintaedellytysten kehittämistyöllä. *TEM, ELY-keskukset*
- Varmistetaan arktisen alueen erityispiirteisiin liittyvän matkailualan ennakoititiedon, sovelletun tutkimuksen ja osaamisen lisääminen sekä tiedon siirto eri jakelukanavia pitkin. *TEM, OKM*
- Edistetään kulttuurisesti kestävästä matkailusta kulttuurikumppanuuksien ja luovien alojen kanssa tehtävän yhteistyön kautta. *OKM, TEM*

4.8 Liikennejärjestelmät

Liikennejärjestelmien tavoitteet:

- Luoda perusta EU:n pohjoisen jäämeriyhteyden varmistamiselle ja Suomen pitkän tähtäimen intressien huomioimiselle
- Varmistaa toimivat liikennejärjestelmät ja rajanylityspaikat arktisella alueella
- Varmistaa turvallinen ja ympäristöstävällinen merenkulku arktisilla merialueilla

Toimet:

- Laaditaan pitkän aikavälin toimenpide- ja investointisuunnitelma jäämeriyhteyksien asteittaiselle parantamiselle lisääntyvän liikenteen vaatimalla tavalla. *LVM, TEM*
- Osallistutaan aktiivisesti vireillä olevaan Barentsin alueen yhteiseen, kaikki liikennemuodot käsittävään liikennestrategiatyöhön sekä pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuiden toimintaan. *LVM, UM*
- Osallistutaan aktiivisesti EU:n pohjoisilla alueilla rajat ylittävien runkoyhteyksien kehittämiseen. *LVM*
- Suunnitellaan ja toteutetaan nykyisten ja uusien käynnistyvien kaivosten olemassa olevien liikenneyhteyksien sekä liikenneverkon pullonkaulojen poistamiseen liittyviä toimenpiteitä. *LVM*
- Tehdään maankäyttövaraus maakuntakaavaan uudelle ratayhteydelle Sodankylästä Rovaniemelle. *LVM*
- Kehitetään rajanylityspaikkoja sujuvan rajaliikenteen takaamiseksi. *SM, LVM*
- Vahvistetaan Suomen asemaa arktisena osaajana myös IMO:ssa. Osallistutaan aktiivisesti merenkulkua koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa IMO:n Polaarikoodin valmisteluun ja toimeenpanoon ja turvataan siten merenkulun ja siihen liittyvän osaamisen edellytykset arktisella alueella. *LVM, YM*

4.9 Tietoliikenne ja digitaaliset palvelut

Tietoliikenteen ja digitaalisten palvelujen tavoitteet:

- Parantaa suomalaisen tietoliikenteen toimintavarmuutta ja Suomen kilpailukykyä digitaalisen tietointensiivisen liiketoiminnan sijaintipaikkana sekä edistää digitaalisten palveluiden kehitystä
- Luoda edellytyksiä uusien ratkaisujen kehittämiseksi ja soveltamiseksi arktisissa olosuhteissa

Toimet:

- Varmistetaan suurkapasiteettiyhteyden rakentaminen Utsjoelta Norjaan. *LVM*
- Selvitetään Suomen ja Saksan välisen uuden tietoliikenneyhteyden rakentamista ja hyödynnetään Koillisväylää pitkin Euroopasta Aasiaan mahdollisesti syntyvän suurkapasiteettisen tietoliikenneyhteyden mahdollisuudet. *LVM*
- Luodaan niin sanottujen pilvipalveluiden testaus- ja kehitysympäristö. *LVM*
- CSC – Tieteen tietotekniikan keskuksen Kajaanin datakeskuksessa tarjotaan ekotehokasta superlaskentakapasiteettia hyödyntäen pohjoista ilmasto. *OKM*
- Selvitetään pohjoisen alueen (Kilpisjärvi, Sodankylä, Kevo jne.) tietoliikenneyhteyksien (Funet ja Nordunet) kehittämistarpeet kansainvälisen ja kansallisen tutkimusyhteistyön kannalta. *OKM*
- Tiivistetään yhteistyötä Venäjän GLONASS-satelliittijärjestelmän hyödyntämiseksi ja paikannuksen varmistamiseksi pohjoisilla alueilla. *LVM*
- Hyödynnetään ENI CBC ja Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineiden tarjoamia mahdollisuuksia. *TEM, LVM*

5 Ympäristö ja vakaus

5.1 Arktinen ympäristö

Arktiseen ympäristöön liittyvät tavoitteet:

- Tunnistaa arktisen ympäristön asettamat reunaehdot, ihmisten toiminnan riskien arviointi ja saastumisen ehkäisy keskeiseksi osaksi Suomen arktista toimintaa
- Kehittää arktisen alueen luonnonsuojelualueverkostoja tehostamaan ympäristönsuojelua ja selkeyttämään taloudellisen toiminnan puitteita
- Sisällyttää arktisen alueen ilmastonmuutoksen hillitseminen ja muutokseen sopeutuminen Suomen kansainväliseen yhteistyöhön

Toimet:

- Vahvistetaan arktisten alueiden ilmastonmuutoskysymysten näkyvyyttä ja vaikuttavuutta globaaleissa ilmastoneuvotteluissa. *YM, UM*
- Tuetaan arktisten alueiden lyhytikäisten ilmastonmuutosta nopeuttavien ilmansaasteiden, erityisesti mustan hiilen, vähentämiseen tähtäviä kansainvälisiä yhteistyöhankkeita sekä mustan hiilen päästöjen vähentämisen toimintaohjelman laatimista, ja vähennetään Suomen aiheuttamia päästöjä. *YM, UM*
- Arvioidaan toimintaan alueella liittyvät riskit sekä toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat oikeudelliset ja muut seuraukset ja vastuut, myös yritysten yhteiskuntavastuun näkökulmasta. Arvion pohjalta linjataan, mikä on hyväksyttävissä oleva riskitaso mukanaololle alueella. *YM, UM, MMM, LVM*

- Toimeenpannaan kansallisesti Arktisen neuvoston ympäristön tilan arviointien ja raporttien suosituksia alueen ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi. *YM, MMM, TEM, LVM, STM*
- Osallistutaan olemassa olevan kansainvälisen lainsäädännön ja ohjeistuksen soveltuvuuden arviointiin ja toimeenpanon tehostamiseen ja jatketaan arktisille alueille suunnattujen ympäristövaikutusten arviointimenetelmien kehittämistä. *YM, UM, OM*
- Lisätään tietoa arktisen merenkulun ympäristöturvallisuutta parantavista palveluista ja parhaita käytännöistä, mukaan lukien päästörajoitusten ja turvallisuusmääräysten kehittäminen. *YM, LVM, TEM*
- Kehitetään arktisen alueen suojelualueiden verkostoja sekä erityisesti Pohjoisnapaa ympäröivän, rantavaltioiden talousvyöhykkeiden ulkopuolella sijaitsevan kansainvälisen merialueen suojelua. Kiirehditään jo tunnistettujen arvokkaiden alueiden suojelutoimenpiteitä sekä Arktisen neuvoston biodiversiteetti- ja merenkulun arviointien (Arctic Biodiversity Assessment, ABA sekä Arctic Marine Assessment, AMSA) suositusten toteuttamista. Barentsin alueella toteutetaan luonnonsuojeluverkoston kehittämiprojektia ja tuodaan yhteistyön tuloksia näkyville kansainvälisesti. Varmistetaan Arktisen neuvoston ja sen jäsenmaiden edistävän suojelutoimenpiteiden toteuttamista osana koko arktisen alueen luonnonsuojeluverkoston täydentämistä. *YM, UM, LVM*
- Vahvistetaan Arktisen neuvoston, YK:n biodiversiteettisopimuksen, IMO:n ja Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n yhteistyötä luonnonltaan herkimpien ja monimuotoisuudeltaan merkittävien arktisten alueiden identifioimisesta sekä vahvistetaan YK:n meriyleissopimusta (UNCLOS) merten biodiversiteetin suojelun osalta. *YM, UM, LVM*
- Osallistutaan aktiivisesti arktista ympäristönsuojelua ja saastumisen ehkäisyä tukevaan yhteistyöhön alueellisesti ja globaalisti. Tuetaan ympäristötilan seuranta ja ympäristötiedon tuottamista sekä toimivan seurantaverkoston olemassaoloa, jotta ajantasaista tietoa on käytettävissä päätöksenteon tueksi. *YM, LVM, MMM, OKM*
- Huolehditaan Arktisen neuvoston öljyntorjuntasopimuksen voimaansaattamisesta ja täytäntöönpanosta. Osallistutaan öljypäästöjen ennaltaehkäisyyn tähtäävän toimintasuunnitelman ja muiden järjestelmien kehittämiseen Arktisessa neuvostossa. *YM, LVM, UM, SM*

5.2 Arktisen alueen vakaus

Arktisen alueen vakautteen liittyvät tavoitteet:

- Ylläpitää turvallisuutta ja vakautta
- Muodostaa ajantasaista tilannekuvaa
- Kehittää arktista yhteistyö- ja toimintakykyä

Toimet:

- Ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjansa mukaisesti Suomi edistää aktiivisesti kansainvälisen yhteistyön kautta arktisen alueen vakautta ja turvallisuutta. *UM, PLM*
- Verkostoidutaan aktiivisesti ja systemaattisesti eri kansainvälisillä foorumeilla. *UM, PLM, SM*
- Analysoidaan kokonaisturvallisuuden viitekehyksestä arktista toimintaympäristöä ja kokonaisturvallisuuden järjestelyitä sekä kehitetään yhteistä tilannetietoisuutta. Esitellään kokonaisturvallisuuden toimintamallia arktisille kumppaneille. *Turvallisuuskomitea ja ministeriöt*
- Kehitetään yhteistoimintakykyä kustannustehokkaasti tarjoamalla puolustusvoimien harjoitus- ja koulutustoimintoja kansainvälisille yhteistyökumppaneille. Selvitetään mahdollisuuksia tiivistää pohjoismaista puolustusyhteistyötä arktisissa kysymyksissä. *PLM*
- Hyödynnetään merellisen viranomaisyhteistyön (ml. METO, BSRBCC) ja puolustushallintojen välisen meritilannekuvayhteistyön (MARSUR, SUCBAS) parhaita käytäntöjä arktisen meriturvallisuuden kehittämisessä. *PLM, SM, LVM, YM*
- Tuetaan suomalaisen turvallisuus- ja puolustustutkimuksen ja -teollisuuden kilpailukykyä. *UM, PLM, SM, TEM, Turvallisuuskomitea*

5.3 Sisäinen turvallisuus

Tavoitteet:

- Kehittää arktisen alueen kansainvälistä pelastuspalveluyhteistyötä ja tehostaa rajat ylittävää avunantoa
- Luoda toimiva rajat ylittävä yhteistyö paikallisten, alueellisten ja kansallisten viranomaisten ja toimijoiden kesken
- Kehittää rajat ylittävää rikostorjunnallista yhteistyötä arktisen merenkulun ja alueen turvallisuusuhkien arvioimiseksi sekä torjumiseksi

Toimet:

- Itämeren ja pohjoismaisen yhteistyön parhaita käytänteitä viedään myös arktiselle alueelle ja jo olemassa olevia mekanismeja sekä menetelmiä hyödynnetään täysimääräisesti. *SM*
- Viranomaisyhteistyömalleja ja kriisien hallinnan keinovalikoimaa tehostetaan ja kehitetään sekä kansallisesti että kansainvälisesti. *SM*
- Selvitetään mahdollisuus perustaa Coast Guard -yhteistyöfoorumi arktiselle alueelle. *SM, UM*
- Kehitetään Kalottialueen valtioiden rikostorjuntaviranomaisten välistä yhteistoimintaa hyödyntäen Pohjoismaisen PTN -rikostorjuntayhteistyön ja Itämeren alueen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan keskittyvän toimintaryhmän hyviä käytäntöjä uhka-arvioiden laatimiseksi ja rikostorjunnallisen yhteistyön harjoittamiseksi. *SM*
- Osallistutaan aktiivisesti Arktisen neuvoston pelastussopimuksen täytäntöönpanoon. *SM*

6 Kansainvälinen arktinen yhteistyö

6.1 Suomen arktinen asema

Suomen arktisen aseman vahvistamiseen liittyvät tavoitteet:

- Vahvistaa Suomen arktista asemaa ulkosuhteissa
- Vahvistaa kansainvälistä yhteistyötä ja kansainvälisiä sopimuksia perustana kaikelle Suomen toiminnalle arktisella alueella

Toimet:

- Suomen arktisuuden huomioiminen osana julkisuusdiplomatiaa ja maakuvatyötä. *UM, Team Finland -verkosto*
- Arktisen alueen globaalia merkitystä arvioitaessa hyödynnetään Suomen edustustoverkostoa ja huomioidaan Team Finland -työ. *VNK, UM, TEM, OKM*
- Hyödynnetään aktiivisesti kansainvälisiä ja alueellisia foorumeita Suomen arktisten tavoitteiden edistämiseksi. *Kaikki ministeriöt*
- Luodaan yhteyksiä Suomen kannalta keskeisten hankkeiden toimijoihin (ml. naapurimaiden hallinnot) ja lisätään markkinointia Suomen intressien edistämiseksi. *LVM, TEM, UM*
- Valmistellaan aktiivisesti ja aloitteellisesti Arktisen neuvoston piirissä arktisen alueen sääntelyä täydentävää sopimus pohjaa. *UM, muut ministeriöt*
- Vahvistetaan ulkoasiainhallinnossa ja muilla hallinnonaloilla arktisia valmiuksia ja voimavaroja. *UM, muut ministeriöt*

6.2 Kansainvälinen arktinen yhteistyö

Kansainvälisen arktisen yhteistyön tavoitteet:

- Huomioida arktisen yhteistyön maailmanlaajuinen ulottuvuus
- Vahvistaa Arktista neuvostoa
- Syventää pohjoisten alueneuvostojen keskinäistä yhteistyötä sekä niiden ja pohjoisen ulottuvuuden välistä yhteistyötä
- Purkaa kansainvälisen kaupan esteitä, ehkäistä protektionismiin liittyviä toimia, hyödyntää Venäjän WTO-jäsenyyttä

Toimet:

- Suomi tukee Arktisen neuvoston vahvistamista. *UM, YM, SM*
 - edistämällä sen maailmanlaajuisen aseman tunnustamista
 - laajentamalla yhteistyötä alueen ulkopuolisten toimijoiden kanssa
 - muuttamalla neuvoston asema kansainväliseksi järjestöksi
 - lisäämällä neuvoston työn näkyvyyttä
 - laajentamalla neuvoston roolia sopimusten valmistelussa
- Suomi osallistuu aktiivisesti Arktisen neuvoston työskentelyyn ja toimii aloitteellisesti arktisten linjaustensa mukaisesti Arktisessa neuvostossa. *UM ja muut ministeriöt*
- Arktisten toimijoiden ja instituutioiden yhteistyötä ja koordinaatiota parannetaan. *UM ja muut ministeriöt*
- Suomi osallistuu aktiivisesti pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksiin ja Barents-yhteistyöhön. *Kaikki ministeriöt*
- Suomen arktisia tavoitteita edistetään hyödyntämällä Suomen puheenjohtajuuskautta Barentsin euroarktisen neuvostossa 2013–2015. *UM*
- Barentsin euroarktisen neuvoston toimintaa lähennetään pohjoisen ulottuvuuden yhteistyöhön. *UM, LVM, STM, YM, OKM*
- Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisella yhteistyöllä tuetaan ja täydennetään Suomen arktisen politiikan toimeenpanoa ja työtä Arktisessa neuvostossa sekä Barentsin euroarktisen neuvostossa. *UM ja muut ministeriöt*
- Varmistetaan, että yhteistyön puitteissa esiin nousseet kaupanesteet tuodaan esiin ja huomioidaan EU:n neuvotteluissa kolmansien maiden kanssa (erityisesti Venäjä ja Yhdysvallat). *UM*
- Korostetaan Kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n asemaa merenkulun sääntelyssä arktisella alueella ja varmistetaan Suomen aktiivinen rooli. *UM, LVM*
- Huolehditaan Suomen kilpailukyvyyn säilyttämisestä IMO:n Polaarikoodin valmisteluissa. *UM, LVM, TEM*

6.3 Kahdenväliset arktiset kumppanuudet

Kahdenvälisten arktisten kumppanuuksien tavoitteet:

- Solmia kahdenvälisiä arktisia kumppanuuksia Suomen toimintaa tukevien maiden kanssa
- Syventää ja laajentaa Suomen ja Venäjän arktista kumppanuutta toteuttamalla arktisissa kumppanusseminaareissa tehtyjä aloitteita

Toimet:

- Kansainvälistä arktista yhteistyötä täydennetään ja tuetaan solmimalla uusia kahdenvälisiä kumppanuuksia. *UM ja muut ministeriöt*

- Vahvistetaan Suomen ja Venäjän talouskomission alaisten laivanrakennus- ja öljy- ja kaasutyöryhmien roolia arktisten asioiden käsittelyssä ja eteenpäin viemisessä. *UM, TEM*
- Mahdollistetaan jäänmurtajien käyttö Suomen lipulla Venäjän aluevesillä ja tarvittaessa päinvastoin. *UM, LVM*
- Suunnitellaan ja toteutetaan säännöllisiä arktisia kumppanusseminaareja, joissa tarjotaan liikelämälle verkostoitumismahdollisuuksia ja uusinta tietoa alueiden liiketoimintamahdollisuuksista. *UM, TEM*

6.4 EU:n arktinen rooli

EU:n arktiseen rooliin liittyvät tavoitteet

- Toimia yhteistyössä Ruotsin ja Tanskan kanssa EU:n arktisen roolin ja politiikan selkiyttämiseksi
- Tukea EU:n arktisen politiikan vahvistamista ja EU:n tarkkailija-asemaa Arktisessa neuvostossa
- Perustaa EU:n arktinen informaatiokeskus Rovaniemelle

Toimet:

- Lisätään yhteistyötä Ruotsin ja Tanskan kanssa EU:n arktisen politiikan vahvistamiseksi. *UM*
- Euroopan unionin arktista roolia ja politiikkaa selkiytetään mm. informaatiokeskuksen avulla. *UM, VM*
- EU:n pohjoisia ulkorajayhteistyöohjelmia (ENI CBC), erityisesti Kolarctic, kehitetään edelleen Barents-yhteistyön hankerahoitusvälineinä. *TEM, UM ja muut ministeriöt*
- EU:n pohjoisia sisärajayhteistyöohjelmia (EAY), erityisesti Pohjoinen periferia ja Pohjoinen/Nord, kehitetään edelleen arktisten alueiden yhteistyöhankkeita tukevin rahoitusvälineinä. *TEM*
- Tuetaan EU:n arktisen informaatiokeskuksen perustamista Rovaniemelle ja Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedonvälittämisen roolia hyödynnetään valtakunnallisesti ja kansainvälisesti entistä vahvemmin. *UM*

LIITTEET

Liite 1 Päätös Suomen arktisen strategian päivitystyöstä ja sen resursoinnista

Asettaminen

Valtioneuvoston kanslia on tänään asettanut hankkeen, jonka tehtävänä on valmistella uudistettavaa Suomen arktista strategiaa.

Toimikausi

1.11.2012–30.4.2013.

Tausta

EU-ministerivaliokunta käsitteli istunnossaan 4. kesäkuuta 2010 valtioneuvoston kanslian asettaman virkamiestyöryhmän esityksen Suomen arktiseksi strategiaksi.

Hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen mukaisesti hallitus päätti iltakoulussaan 15.6.2012 hallituksen arktisten prioriteettien määrittelemisestä syyskuu 2012 ja Suomen arktisen strategian uudistamisesta huhtikuuhun 2013 mennessä. Kaikki ministeriöt ovat kesäkuussa 2012 ilmoittaneet arktiset vastuuvirkamiehet ulkoasianministeriön Pohjoisen Euroopan yksikköön. Tämän verkoston puheenjohtajana toimii arktinen suurlähettiläs Hannu Halinen.

Hallitus hyväksyi arktiset linjaukset pienin lisäyksin iltakoulussaan 10.10.2012. Linjausten jälkeen työ jatkuu Suomen arktisen strategian uudistamisella huhtikuuhun 2013 mennessä. Strategia uudistetaan linjausten pohjalta. Strategian uudistaminen on ajankohtaista, sillä kehitys arktisella alueella on ollut nopeaa ja osittain ennakoimatonta. Nykyinen arktinen strategia edellyttää sekä päivittämistä että toimintaympäristön muutosten huomioonottamista nykyistä laajemmin. Päivitystyössä tulee ottaa huomioon tulevaisuusselonteon ennakointityö, jossa yhtenä teemana on uusi pohjoisen maantiede.

Tehtävä

Työryhmän tehtävä on valmistella ehdotus uudistetuksi Suomen arktiseksi strategiaksi.

Organisointi

Työtä ohjaa keskeisistä kansliapäälliköistä koostuva ohjausryhmä, johon kuuluvat kansliapäälliköt Pertti Torstila ulkoasiainministeriöstä, Arto Rätty puolustusministeriöstä, Raimo Sailas valtiovarainministeriöstä, Harri Pursiainen liikenne- ja viestintäministeriöstä, Erkki Virtanen työ- ja elinkeinoministeriöstä sekä Hannele Pokka ympäristöministeriöstä. Ohjausryhmä kokoontuu valtiosihteeri Olli-Pekka Heinosen johdolla.

Työtä tukee 8.4.2010 valtioneuvoston kanslian asettama arktinen neuvottelukunta, joka kokoontuu valtiosihteeri Heinosen johdolla. Liitteenä arktisen neuvottelukunnan asettamis päätös.

Työstä vastaa ministeriöiden vastuuvirkamiehistä koostuva ryhmä, joka kokoontuu arktinen suurlähtettiläs Hannu Halisen johdolla. Vastuuvirkamiehet vastaavat omien hallinnonalojensa näkemysten huomioonottamisesta erikseen laadittavan työsuunnitelman mukaisesti. Näkemysten tulee sisältää aikataulutettuja, vastuutettuja ja resurssitarpeiltaan arvioituja toimenpide-esityksiä.

Vastuuvirkamiesten työryhmään kuuluvat:

Hannu Halinen ulkoasiainministeriö, puheenjohtaja
Johanna Suurpää, oikeusministeriö
Kukka Krüger, sisäasiainministeriö
Heidi Fransila, puolustusministeriö
Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
Annu Jylhä-Pyykönen, opetus- ja kulttuuriministeriö
Tapio Hakaste, maa- ja metsätalousministeriö
Petri Jalasto, liikenne- ja viestintäministeriö
Janne Peltola, työ- ja elinkeinoministeriö
Liisa Ollila, sosiaali- ja terveysministeriö
Ann-Britt Ylinen, ympäristöministeriö
Nina Brander, valtioneuvoston kanslia

Asiantuntija

Antti Vänskä, valtioneuvoston kanslia

Sihteeristö

Hanna-Elina Koivisto, ulkoasiainministeriö

Kustannus- ja rahoitustiedot:

Työryhmän työ tehdään virkatyönä. Kokouspalkkioita ei makseta. Kukin taustayhteisö vastaa edustajiensa matkakuluista. Valtioneuvoston kanslia maksaa hankkeen kuulemien asiantuntijoiden matkakustannukset valtion matkustussäännön mukaisesti.

Työryhmä ei voi tehdä valtioneuvoston kansliaa sitovia tilauksia tai sopimuksia ilman valtioneuvoston kanslian hyväksyntää. Myös palkkauksista, asiantuntijapalkkioista sekä muista kustannuksista aiheuttavista sitoumuksista on tehtävä erilliset valtioneuvoston kanslian päätökset.

Mahdollisten mietintöjen ja muiden julkaisujen painosmäärät, jakelu, ulkoasu ja kääntäminen on selvitettävä etukäteen valtioneuvoston kanslian kanssa.

Pääministeri Jyrki Katainen

Osastopäällikkö Auni-Marja Vilavaara

Liite Arktisen neuvottelukunnan asettamispäätös

Jakelu Työryhmän jäsenet

Tiedoksi Ministeriöt

Liite 2 Lyhenteet

- AC Arctic Council, Arktinen neuvosto
- ASFR Arctic Security Forces Roundtable
- BEAC Barents Euro-Arctic Council, Barentsin euroarktinen neuvosto
- BRC Barents Regional Council, Barentsin alueneuvosto
- BSRBCC Baltic Sea Region Border Control Cooperation, Itämeren alueen rajaturvallisuusyhteistyö
- BSTF Baltic Sea Region Task Force on Organized Crime, Itämeren alueen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan keskittyvä toimintaryhmä
- Coastnet, rajaviranomaisten käyttöön tarkoitettu viranomaistiedonvaihtoverkko
- EBRD European Bank for Reconstruction and Development, Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki
- EIB European Investment Bank, Euroopan investointipankki
- ELY Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ENI CBC European Neighbourhood Instrument Cross-Border Cooperation, Euroopan unionin ulkorajayhteistyöohjelmat 2014–2020
- EPPR Emergency Prevention, Preparedness and Response, Ympäristöonnettomuuksien torjunta arktisella alueella
- EU Euroopan unioni
- GLONASS Globalnaja navigatsionnaja sputnikovaja sistema, Venäjän puolustusministeriön satelliittipaikannusjärjestelmä.
- GTK Geologian tutkimuskeskus
- HFC Hydrofluorocarbons, osittain fluoratut hiilivedyt
- IFC International Finance Corporation, Kansainvälinen rahoitusyhtiö
- ILO International Labour Organization, Kansainvälinen työjärjestö
- IMO International Maritime Organisation, Kansainvälinen merenkulkujärjestö
- INTERREG Euroopan unionin alueiden välinen yhteistyöohjelma
- IPCC Intergovernmental Panel on Climate Change, Hallitustenvälinen ilmastonmuutospaneeli
- IUNC International Union for Conservation of Nature, Kansainvälinen luonnonsuojeluliitto
- MARSUR Maritime Surveillance, Euroopan puolustusviraston (EDA) meritilannekuvahanke
- Metla Metsäntutkimuslaitos
- METO -yhteistyö, Merelliset toimijat, merellisten viranomaisten yhteistyö
- MTT Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
- NATO North Atlantic Treaty Organisation, Pohjois-Atlantin liitto
- NDBC – Northern Dimension Business Council, Pohjoisen ulottuvuuden yritysneuvosto
- NDEP Northern Dimension Environmental Partnership, Pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuus
- NDPHS Northern Dimension Partnership in Public Health and Social Well-being, Pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveystikumppanuus

NDPTL Northern Dimension Partnership on Transport and Logistics, Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus

NDPC Northern Dimension Partnership on Culture, Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuus

NEFCO Nordic Environment Finance Corporation, Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö

NIB Nordic Investment Bank, Pohjoismaiden investointipankki

NordMin – Pohjoismainen kestävän kaivannaiselinkeinojen asiantuntijaverkosto

NORDEFECO Nordic Defence Cooperation, Pohjoismainen puolustusalan yhteistyö

NORDRED pohjoismainen pelastuspalvelusopimus

OSH Occupational Safety and Health

PAME Protection of the Arctic Marine Environment, Arktisen meriympäristön suojeleohjelma

PMN Pohjoismaiden ministerineuvosto

PNT Polis och Tull i Norden, Pohjoismainen rikostorjuntayhteistyö

PU Pohjoinen ulottuvuus

RKTL Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

SAKK Saamelaisalueen koulutuskeskus, Sámi oahpahuiguovddáš

SDWG Sustainable Development Working Group, Kestävän kehityksen työryhmä

SHOK Strategisen huippuosaamisen keskittymät

SLCPs Short Lived Climate Pollutants, lyhytikäiset ilmaston saastuttajat

STUK Säteilyturvakeskus

SUCBAS Sea Surveillance Cooperation Baltic Sea, Itämeren alueen merivalvontayhteistyö

SYKE Suomen ympäristökeskus

Tekes Teknologioiden ja innovaatioiden kehittämiskeskus

UArctic University of the Arctic, Arktinen yliopisto

UNCLOS United Nations Convention on the Law of the Sea, Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus

VKE Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen

VTT Valtion teknillinen tutkimuskeskus

YK Yhdistyneet kansakunnat

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 029516001
f. 09 1602 2165
julkaisut@vnk.fi
www.vnk.fi/julkaisut

ISBN Nid. 978-952-287-057-5
ISBN PDF 978-952-287-058-2
ISSN 1799-7828